

ČESKÉ OVOCE.

POPIS ODRŮD OVOCNÝCH V ČESKOSLOVENSKU
PĚSTOVANÝCH, SE ZVLÁŠTNÍM ZŘETELEM K PŮVODNÍM
ODRŮDÁM ČESKÝM

ZA SOUČINNOSTI PŘEDNÍCH OVOCNÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH
– S POUŽITÍM PŘÍPRAVNÝCH PRACÍ ŘÍHOVÝCH –

PÍŠE

DR. TECHN. ING. KAREL KAMENICKÝ,
INSPEKTOR STÁTNÍCH VÝZKUMNÝCH ÚSTAVŮ PRO VÝROBU ROSTLINNOU
V PRAZE

DÍL VI.

JABLKA, ČÁST II.

(POKRAČOVÁNÍ)

SE 60 TŘÍBARVOTISKOVÝMI TABULKAMI, REPRODUKOVANÝMI PODLE PŘÍRODY,
301 OBRAZEM V TEXTU A 2 FOTOGRAFIEMI

EC MELUZÍNA RCAB
Brigádnická 710/2
363 01 OSTROV

V PRAZE

NÁKLADEM ČESKOSLOVENSKÉ OVOCNICKÉ SPOLEČNOSTI

1924

REPRODUKCE A TISK ČESKÉ GRAFICKE UNIE A. S. V PRAZE.

*Památce † Jana Říhy,
největšího pomologa československého,
připisuji tuto knihu.*

Kamenický.

Předmluva k VI. dílu.

Jak snad dostatečně známo všem našim ovocnářům a milovníkům ovocných stromů, připravoval † p. Jan Říha, autor Českého Ovoce, od jara 1922 nový svazek „Jablek“, jenž by — jako pokračování — doplnil výběr odrůd popsanych ve III. díle, zvláště však zachoval pro budoucnost výsledky ovocnářské činnosti Procheovy, pokud byly zachráněny zejména v nynějších státních, dříve okresních školkách ovocných v Chlumci n. C. Kromě toho veden byl zesnulý autor snahou, aby nová kniha byla opravdu českou pomologií, proto určil pro ni řadu místních odrůd původních, v Čechách pěstovaných. Při volbě mnohých odrůd rozhodla i potřeba velikého množství majetníků malých zahrádek, jež se dnes v tak hojném počtu zakládají při rodinných domcích. Zkušenost ukázala, že právě tam, kde je místo pro 1—2 jabloně, je zvláště potřebí svědomitého pokynu, kterou odrůdu máme voliti, abychom byli odměněni pokud možno stálou každoroční úrodou hodnotného ovoce. Nová kniha splní, doufejme, i toto poslání.

Při výběru ostatních odrůd rozhodovala vždy některá vynikající její vlastnost. Byla to nejčastěji pravidelná plodnost a otužilost stromu, jakost a krása, obchodní hodnota neb trvanlivost ovoce. Je zřejmo, že ani v těchto dalších šedesáti odrůdách není zahrnuto vše, co by stejným právem zasloužilo zařazení.

Nebylo však dopřáno p. Janu Říhovi, aby dokončil toto dílo, započaté na pokyn Československé ovocnické společnosti a v dohodě s obětavou vydavatelkou Českou grafickou Unií v Praze. Podřat zákeřnou chorobou, skonal v červenci 1922 v prvních přípravách k novému svazku, pro nějž bylo ofotografováno několik desítek větévek a asi polovina květů; kromě toho ve starších ročnících Ovocnických Rozhledů otištěno několik popisů odrůd určených pro další vydání „Jablek“, jež však pro definitivní knižní úpravu vyžadovaly doplnění a nanovoze značných změn, ba i částečného přepracování, někdy i zkrácení z formálních důvodů (rozsahu textu).

V tomto stavu věci pověřen byl podepsaný výborem Československé ovocnické společnosti, aby se díla ujal a dokončil je v duchu Říhově. Úkol byl to značný a nesnadný. Jen nepřetržitá spolupráce s p. Říhou, převzetí jeho obsáhlé odborné knihovny, pobyt v Chlumci n. C., kde je shromážděn v přípravných školkách Státního pomologického arboreta největší sortiment ovocných odrůd v Československu, součinnost přečetných spolupracovníků a zejména obětavá podpora ministerstva zemědělství ve všech směrech umožnily, že dnes, po dvou letech snaživé práce, přerušované stále po smrti Říhově neodkladnými záležitostmi souvisícími s úřední činností, vychází dílo, které z pera Říhova vyšlo by snad dříve a zajisté dokonalejší.

Doba vyžádala si i některých značnějších změn v úpravě knihy. Autor považoval za účelné, aby jablka, která vlastní prací vypěstil p. Proche ve Sloupně, tvořila samostatný oddíl, stejně jako původní odrůdy české a odrůdy cizí, v Československu pěstované. V jednotlivých oddílech odrůdy seřazeny opět přibližně podle doby zrání. Kromě toho v popisu jednotlivých odrůd nadpisy význačnějších statí (původu, letorostů,

listů, květů, plodů atd.) mají posloužiti přehlednosti, byť tím utrpěla namnoze stylová volnost pisatelova. Samostatnou kapitolku tvoří zmínka o špatných vlastnostech. V názvosloví odborném uvedeny některé drobnosti, po poradě s p. Drem Karlem Kavinou, profesorem botaniky na českém vysokém učení technickém v Praze, v souhlas s názvy botanicky přesnějšími. Pojmu „odrůda“ budiž rozuměno s hlediska hospodářského, nikoli botanického.

Pozorováním praktiků lze míti za prokázáno, že stromky ze školek, kde se používá Dittrichova řezu, po vysazení méně trpívaly rakovinou než stromky jinak pěstěné. Ukázalo se totiž, že při vegetaci, jež se prodlouží značně dlouho do zimy, měkké ještě části snáze namrzly a snáze ovšem byly infikovány houbou, působící rakovinu. Dittrichovým řezem zmenšuje se toto nebezpečí podstatně, na což se výslovně poukazuje zde pro případ, že by se u některých odrůd objevily ev. rozpory při posudku vzdornosti rakovině.

V tuto knihu pojaty byly též odrůdy jabloní zařazené do tržního výběru stanoveného r. 1923 Československou ovocnickou společností, jež chyběly v III. díle, takže nyní v Českém Ovoci popsána jsou všechna jablka tržního sortimentu pro Československo.

Nebyla by správná domněnka, že všechny zde popsané odrůdy vesměs — jako nejlepší — doporučují se pro výsadbu ve velkém. Nikoliv. Tím by jen vzrůstala hospodářsky nežádoucí a často škodlivá přílišná pestrost odrůd. Pro obchodní účely platí heslo: „Málo a tržně nejvýhodnějších odrůd“ — na něž nebudiž nikdy zapomináno.

Jediné tužbě mnohých čtenářů a autora v první řadě nedostalo se splnění: aby do knihy byly pojaty i obrazy stromů odrůd popisovaných. Jakkoli mnoho stromů k tomu cíli bylo s nemalým nákladem ofotografováno, nepodařilo se z různých důvodů opatřit obrazy stromů všech odrůd, jak by si i vydatel živě byl přál.

Předkládáje tuto knihu shovívavému posudku všech, kdo milují ovocný strom ať pro potěchu a osobní radost nebo jako zdroj příjmů, považují za opravdu milou povinnost, abych poděkoval všem, kdo jakkoli přispěli k vydání nového svazku Českého Ovoce.

Děk můj platí v první řadě ministerstvu zemědělství, zvláště býv. ministru panu Frant. Staňkovi, jemuž zřízení pomologického arboreta, tolik žádaného naší ovocnickou veřejností, bylo bodem ministerského programu. Stejný děk náleží i jeho nástupci, nynějšímu ministru zemědělství p. Dru M. Hodžovi, kterýž se stejnou horlivostí převzal za své neuskutečněné ještě snahy předchůdce, podporován vedoucím odborovým přednostou p. J. U. Drem L. Pazderkou, jenž rovněž vždy projevil největší blahovůli v podpoře ovocnických snah.

Nemenší vděčností jsem zavázán p. Dru Ing. J. Jelínkovi, profesoru na českém vysokém učení technickém a přednostovi II. odd. ministerstva zemědělství, i referentu ovocnictví p. minister. tajemníku Ing. B. Žezulovi; oba tito pánové s osobním zájmem sledovali vydání díla, jež dle možnosti všestranně podpořili.

Svým představeným, p. Dru Juliu Stoklasovi, profesoru českého vysokého učení technického v Praze, řediteli Státních výzkumných ústavů pro výrobu rostlinnou atd., a zvláště p. vrchnímu inspektoru Ing. Jar. Stádníkovi, přednostovi biologického ústavu, k němuž náleží i ovocné školky v Chlumu n. C., srdečně děkuji za laskavost, že poskytl mi všechny pracovní možnosti k napsání knihy, jež může — za souhlasu ministerstva zemědělství — vyjíti mimo rámec publikací ústavních.

Vlastnímu inspirátoru díla, Československé ovocnické společnosti, za předsednictví p. Dra B. Schwarzenberga a jeho nynějšího nástupce v této funkci p. kom. rady Jarosl. Veselého, velkostatkáře a majetníka největších školek československých v Molitorově u Kouřimě, náleží zásluha, že dbala o dokončení počaté práce Říhovy.

Inspektor ovocnictví pro Čechy p. odborný rada Jindřich Fořt, jednatel Československé ovocnické společnosti, i konsulent Zemědělské rady, milý můj přítel p. Ing. Jan Opatrný, nalézající vydatné opory u předsedy Českého odboru zemědělské rady, p. posl. A. Prokůpka, nejen že sledovali a podporovali se zájmem postup prací, ale též horlivě dbali i o propagaci v odborném našem měsíčníku Ovocnických Rozhledech, svěřeném jich redakci.

Státnímu inspektoru ovocnictví pro Slovensko p. Viktoru Buchtovi jsem velmi vděčen za intenzivní spolupráci a zejména za převod popisu Jonathana do slovenštiny, čímž nejlépe je vyjádřena žádoucí součinnost slovenských ovocnářů, representovaných p. V. Buchtou.

K objasnění díla Procheova nemálo přispěl zapůjčením všech zachovaných rukopisů a dopisů Procheových, jež pokládány za ztracené, p. Jos. Vaněk, majetník zahradnického závodu v Chrudimi. Jemu vděčím i za půjčení štočku s obrazem p. Procheho.

Veliký podíl spolupracovníctví přísluší p. Fr. Slavíkovi, statkáři v Úřeticích u Chrudimě, jenž z obsáhlých svých zkušeností nezištně oznámil čeho třeba. On také daroval mnoho ovoce pro reprodukci, zasílal obrazy květů i stromů, větévků atd., při čemž mu byl vydatně nápomocen p. J. Ročeň, chrudimský okresní zahradník.

O popisy domácích odrůd zasloužili se jich objevitelé a pozorovatelé, kteří darovali neb opatřili vše potřebné, nešetříce námahy. Jsou to pp. J. Rád v Klatovech, V. Špaček v Jaroměři, J. Malý v Domažlicích, vesměs okresní zahradníci. Stejných zásluh získal si p. J. Vorel, zahradník stát. velkostatku ve Smiřicích.

Upřímnou poradou ve všech pochybách přispěl, jako kdykoli dříve, nestor české pomologie p. Václav Maruška, z jehož zlaté pokladnice dlouholetých zkušeností získán mnohý cenný pokyn.

Nejhorlivějším spolupracovníkem byl zkušený školkař a ovocnář p. J. Srba z Věkoš, jenž nedbaje potíží opatroval po celém širokém okolí Králové Hradce nejlepší plody pro reprodukce a podával osobně spolehlivé zprávy o četných odrůdách.

Pan Václav Karas, instruktor ovocnictví stát. školek v Chlumci n. C., svědomitě pomáhal při přemnohých pracech přípravných i fenologických a fytopathologických pozorováních, horlivěji, než snad mu kázala služební povinnost.

Smluvní úředník výzk. ústavů p. V. A. Evreinov doplnil seznam literatury ruskými autory a značně přispěl vlastními zkušenostmi hlavně při popisech ruských odrůd.

Všem jmenovaným pánům vzdávám srdečný dík.

Potřebné překlady z ruské a angloamerické literatury, týkající se zejména původu odrůd, pořídil můj bratr, Antonín Kamenický, právník.

Z dalších spolupracovníků, kteří ať darováním ovoce, zasíláním květů či větévek, půjčením literatury, oznámením vlastních zkušeností neb jakkoli jinak přispěli k vydání VI. dílu, budtež jmenováni pánové, resp. instituce či závody:

Fr. Suchý, inspektor ovocnictví pro Moravu, Jos. Rubeš, st. inspektor ovocnictví pro Podkarpatskou Rus, Dr. E. Gross, profesor německé vysoké školy zemědělské v Libverdě, Dr. K. Kavina, profesor české techniky v Praze, J. Rublič, inspektor zahrad v Libochovicích, J. Plaček, vedoucí velkozávodu školkařského fy Jaroslav Veselý v Molitorově, J. Ornst, statkář ve Správcích, Fr. Freidl, majetník školek ve Vys.

Mýtě, J. Hejl, instruktor ovocnictví v Trenčíně, St. Mocke, ředitel pomologického ústavu v Troji, O. Boček a E. Rousek, členové sboru učitelského tamtéž, fa V. Mašek, závod školkařský v Turnově, V. Čadek v Pacově, Jan Doležal v Novém Bydžově, Josef Dvořák v Milevsku, Jar. Hák v Roudnici, Petr Med v Králové Městci, J. Porcal v Kouřimi, Jos. Stanislav v Mnichově Hradišti, Ed. Žitný v Rokycanech, vesměs okresní zahradníci, Vojt. Černý, učitel ve Chvalkovicích u Č. Skalice, J. Pařez, vrchní zahradník v Červ. Pečkách, J. Valc, majetník závodu školkařského ve Věkoších, Ferd. Macháček, redaktor Čsl. zahradnických listů a Naší Zahrádky v Praze XII., Zdeněk Doležal, restaurátér v Chlumci n. C., J. Topka, vrchní zahradník v Citolibech, Karel Šiman, vrchní zahradník v Libějicích, Fr. Lukáš, ředitel hosp. školy v Jičíně, K. Nový, ředitel hosp. školy ve Strakonici, ředitelství velkostatku chlumeckého, Č. Zuna, instruktor ovocnictví v Priewidzi, ředitelství hosp. školy v Bystřici n. Pernšt., J. Wimmer, zemský zahradník v Jaroměřicích, J. Procházka, správce školy v Bukovině, ředitelství polepšovny v Opatovicích, J. Stolín, velkoobchodník ovocem v České Skalici, Okresní sdružení republikánského dorostu v Chlumci n. C. a v Mnichově Hradišti, K. Hájek, říd. učitel v Kostelci u Heřm. Městce, V. Jandovský, okr. cestář v Granátce, Karel Michálek, inspektor v. v. ve Dvoře Králové n. L., J. Hula v Brumířově, J. Šlajs v Kamýku u Švihova na Klatovsku, Boh. Ryšavý a Hála, rolníci v Lužci n. C. a J. Langer z Předměřic.

Školské oddělení ministerstva zemědělství s min. radou p. Drem Ing. Ed. Reichem, přednostou a pp. referenty prof. Čvančarou a prof. Kynčlem slíbilo, že zakoupí tuto knihu pro odborné i zemědělské školy jemu podřízené, pokud dovolí rozpočet.

Okresní správní komise v Chlumci n. C. s p. starostou J. Mrňákem a ředitelem p. radou Dr. A. Guthem v čele se usnesla, že daruje i VI. díl Českého Ovoce všem školám chlumeckého okresu, jak dříve již učinila s prvými pěti díly.

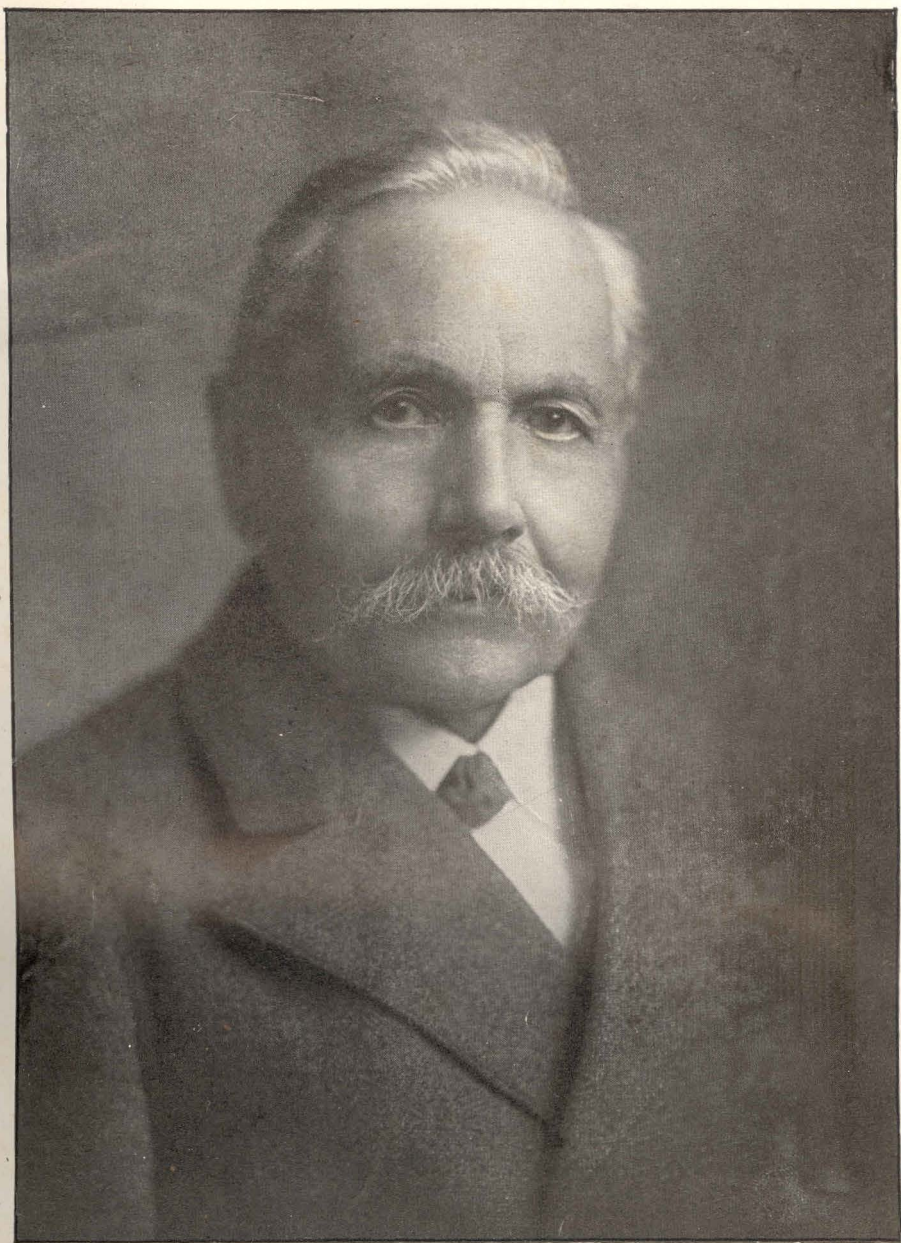
Jako všem předchozím svazkům věnovala Česká grafická Unie a. s. v Praze i této knize veškeru péči, dík svým horlivým ředitelům p. Ing. Karlu Zelenkovi a p. Dru J. Tomášovi, kteří i tentokráte pilně dbali, aby z jejich ústavu opět vyšlo dílo po stránce reprodukční za daných poměrů co nejdokonalejší. Stejně i fotografové a chemigrafové, vedení J. Hybšou, V. Vnoučkem a Jul. Geblem, v tiskové úpravě textu A. Košetický a V. Jakl vykonali vše, čeho vyžadoval zájem díla.

Většina květů fotografována byla v atelieru p. J. Kyncnera v Chlumci n. C.

Potřebná odborná literatura zde použitá, dík podpoře ministerstva zemědělství, opatřena byla pro pomologické arboretum v hojném počtu. Poněvadž se cituje, byť i se zkrácenými názvy, v popisech jednotlivých odrůd, není zde uvedena samostatně. Při nákupu vzácnějších děl pomologických v cizině ochotně pomáhala vyslanectví v Kanadě, Unii severoamerické, Anglii a Jugoslavii.

Tolik bylo potřebí předeslati nové této knize; pokud se podařilo podepsanému splniti úkol uložený Československou ovocnickou společností, nechť posoudí laskavě sami vlídní čtenáři díla.

Dr. Karel Kamenický.

James V. Pike

JAN ŘÍHA

(* 7. července 1853 — † 12. července 1922).

Ti, kdož 15. července 1922 přišli a přijeli z daleka do Chlumce n. C., aby doprovodili na poslední cestě rakev člověka tolik blízkého a drahého každému ovocnáři československému, přišli se poklonit památce dělníka božího, jehož jediným programem byla práce prospěšná všem bližním.

Říha zemřel — a s ním odešel nejen věhlasný pomolog, všude vážený, ale i člověk zlatého srdce, pilný a pracovitý až do úpadu, neúnavný do posledního dechu, krajně svědomitý, poctivý a nezištný.

A život Říhův, toť skvělý příklad všem, jimž osud klade v cestu překážky. Naroděn v Chlumci n. C., vyučil se truhlářství, záhy však poslouchá hlasu srdce a v pokročilém již věku učí se na zámku v rodišti zahradnictví, které též jeho nestálému zdraví nejlépe vyhovovalo. Záhy po vyučení svěřeny mu školky a tu počíná Říhův vzrůst. Z veleskromných prostředků zakupuje hlavně cizojazyčná ovocnická díla, studuje, kreslí a popisuje ovoce, pokud mu dovoluje zaměstnání. Jeho pomologické studie na Jubilejní výstavě v Praze r. 1891, kde pracoval na zahradnické úpravě výstaviště, vzbudily pozornost četných návštěvníků. Již r. 1892 povolán opět do Chlumce n. C., kde ujímá se, jako první okresní zahradník v Čechách, správy školek. Jediné ho bolí, člověka sociálně slabého, že nemohl absolvovati pomologický ústav v Troji, jak bylo jeho vroucím přáním. S rozhořčením odmítl hrabětem Kinským nabídnutou podporu dvou zlatých měsíčně v době, kdy byl v jeho službách, a tím houževnatěji soukromým studiem doháněl vše, co měla mu dáti škola soustavně a přehledně.

Jako okresní zahradník věnoval se Říha plně pomologii, ač přčasto, ba stále požadovány bývaly na něm práce nespadaající v jeho obor. Ale nezlomná jeho energie překonala všecky potíže, jež by mnohého jiného zkusily, a jen tak si vysvětlíme, že jméno Říhovo záhy proniklo v ovocnářské Evropě. Tichý, ale nejpilnější člen ovocnických spolků bývá zván a delegován na četné výstavy jako juror a jeho posudek považován za rozhodčí. V součinnosti se starým Prochem, Durchánkem, Bláhou i Thomayerem navazuje styky s odbornými závody i pomology zahraničními. Jede na výstavy do Vídně, Petrohradu (1894), Záhřebu, Berlína, Hamburku, cestuje v Tyrolích, dopisuje si s Attemsem z Vídně, Gagarinem a Němcem z Ruska, Ilsemanem z Budapešti. V jeho skříních kupí se diplomy i cenná vyznamenání. A zatím všecka snaha Říhova pne se k jedinému cíli: soustavnému prozkumu českého ovoce, zvláště odrůd domácích. Toužená „Pomona bohémica“ zůstala však v rukopisném torse. Než ani autor nelitoval. Po mnohých nesnázích navazuje na dílo Thomayerovo: chystá další svazky „Českého Ovoce“, počínaje hruškami. Díky České grafické „Unii“ a Ovocnickému spolku v Praze ušlechtilá snaha se uskutečňuje souborným vydáním čtyř obsáhlých knih, doplněných pátým svazkem Fořtovy „Révy vinné“, o jichž ceně netřeba zde ztráceti slov. Druhé vydání nejlépe dosvědčuje, že potřeba tohoto díla byla u nás veliká, zejména, bylo-li

dílo Thomayerovo nedokončeno a krásný spis Suchého, „Moravské Ovoce“, rozebrán. Dnes honosí se profesor Brzeziński v díle „Polska pomologja“ (1921) barevnými tabulemi ze Říhovy práce, Jihoslované rovněž projevíli vřelý zájem na překladu, pro své poměry ovšem upraveném.

Se státním převratem Říhův úkol vzrůstá. Ministerstvo zemědělství v dohodě s ochotnou správní komisí v Chlumci n. C., pověřuje Říhu v r. 1919 přípravnými pracemi pro založení pomologického arboreta, jež by soustředilo, pokud možno, všechny známé odrůdy ovocné, které lze u nás pěstovati. Říha čestně plní veliký úkol, jež dobrovolně rozšiřuje na soustavný kritický prozkum ovoce pěstovaného v celém Československu. Přípravuje, vyzýván s mnoha stran k pokračování, další svazek „Jablek“. Na jaře r. 1922 vyznamenán je čestným členstvím Národní československé společnosti zahradnické a Svazu organizací československého zahradnictva, jež mu odevzdaly jmenovací diplomy na intimní slavnosti v Chlumci n. C. za přítomnosti zástupců ministerstva, zemědělské rady a četných jiných úřadů i korporací. Tak, na sklonku života, dostalo se v zásvitu lepších dní Říhovi alespoň onoho skromného uznání, kterým mu byla ovocnická veřejnost povinna.

Nikdo tehdy netušil, že právě za čtyři měsíce po této nehluché oslavě odejde ten, jehož zejména nyní bylo by všude tolik zapotřebí při vzrůstajících úkolech.

Říha, zdolán úporně přemáhanou plicní chorobou, vysílen umírá 12. července 1922. Zástupy přátel, pravých a upřímných, stanuly nad jeho hrobem, zasypaným kvítím...

A v den pátého výročí naší samostatnosti odhalují českoslovenští ovocnáři a zahradníci nevtravý, prostý pomník nad čestnou hrobkou na hřbitově chlumeckém, jehož sadovnickou úpravu před lety vzácný tento občan chlumecký sám projektoval...

Zčerná-li dobou bílý kámen pomníku hřbitovního, zůstane pomník zbudovaný dílem Říhovým v srdcích všech ovocnářů nedotčen časem. Vzor občana, vzor odborníka, vzor člena Ovocnické společnosti promluví k vám s každé stránky jeho osobitého díla, psaného s pilí a láskou, o níž nemůže si učiniti představy, kdo nenahlédl do dílny tohoto pracovníka...

* * *

Zármutek naší obce ovocnické nad odchodem Říhovým oživen byl po roce novou, těžkou ztrátou. Pan Josef Bláha, kmet osmdesátiletý, bývalý vrchní zahradník a učitel pomologického ústavu v Troji, opouští navždy nesčetné své žáky a přátele. Nejhorlivější spolupracovník „Českého Ovoce“ příliš je spjat s dílem Říhovým, že nelze při vzpomínce na Říhu nevzpomenouti i Josefa Bláhy. —

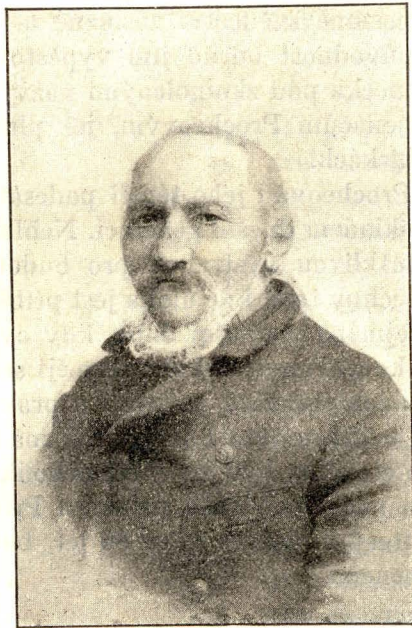
Oba, smrtelní, vykonali práci, za niž není odměny. Necht' naše ovocné sady, zahrady a stromořadí stanou se záhy důstojným uskutečněním tužeb obou zesnulých velikanů!

JOSEF EDUARD PROCHE, JEHO ŽIVOT A DÍLO.*)

Otec Josefa Eduarda Procheho, městský důchodní v Novém Bydžově, přál si mítí ze synka, narozeného 13. prosince 1822, studenta. Než osud rozhodl jinak. J. E. Proche odchází záhy z gymnasia a vstupuje do obchodu. V tomto novém povolání přichází na různá místa a všude, jako dospívající jinoch, více nežli o obchod zajímá se o botaniku a pomologii. Proto navštěvuje zahrady v Poděbradech, na Horách Kutných, ve Vídni, v Praze na Kozáče a botanické zahrady universitní na Smíchově.

Léta míjejí a p. Proche zakupuje se na selské usedlosti ve Sloupně u N. Bydžova, při níž jest rozsáhlá ovocná zahrada. Téměř padesátiletý oddává se nový majetník statku jediné své životní vášni: ovocnictví. Od předních ovocnářských firem zahraničních i ovocnářských amatérů objednává a vyměňuje ovocné odrůdy, dopisuje pilně se závodem Spätho-

JOSEF EDUARD PROCHE
(1822—1908).

vým, Leroyovým, s p. Oberdieckem, Lucasem, Němcem z Vinice v Rusku; z domácích nechybí Bláha, Petříkovský, Ventura (Walter), Doubek, Králíček, Maruška, Beneš, Pavelka, Šámal, Urbánek (z Uher) a j. V devadesátých letech, kdy již navázáno upřímné přátelství se „sousedem“ p. Řihou v Chlumci n. C., zaznamenává p. Proche v rukopisném seznamu, že jeho sady obsahují 630 odrůd jabloní, 518 hrušní, 131 slivoň, 44 třešně a višně, 38 lísek, 8 meruňek a 4 kdoule, úhrnem 1373 odrůdy, číslo to jistě velmi účtyhodné.

Sběratelství nebylo však jediným programem činnosti Procheovy. Po důkladných přípravách botanických od padesátých let počínaje oddává se p. Proche nové činnosti: křížení ovocných odrůd. Jest, prakticky vzato, *prvým českým šlechtitelem ovocného stromovi, ovocnářským biologem-praktikem*, jenž cílevědomě, podle botanických předpokladů, získává nové a nové křížence (semenáče); jest však vždy připraven vymýtiti z nich všechny ty, které nepřinášejí ničeho nového, ničeho lepšího. Na selském statku ocitá se drobnohled, jemné kastrovní pomůcky, ochranné sáčky proti nevítanému neb ne-

*) Podrobnější zprávu, zejména o rukopisech Procheových, viz ve XIV. roč. „Ovocnických Rozhledů“.

žádoucímú opylení květů i potřebná odborná literatura. Pan Proche sám své zkušenosti a postřehy zaznamenává v četných rukopisech, seznamech, popisech odrůd psaných jazykem německým i českým, jež, díky pohotovosti p. J. Vaňka z Chrudimě, bezpečně jsou zachráněny budoucnosti.

Veřejnost ovocnářská získala, byť dosud v počtu velmi omezeném, nejlepší originály šlechtitelské činnosti Procheovy. Jsou to, až na jedinou hrušku *Vanilkovou*, vesměs jablka, většinou velmi hodnotná. Z nich nejdůležitější jsou *Božena Němcová*, *Vytoužené*, *Ideál*, *Daňkovo*, *Oberdieckovo*, *Gagarinovo*, *Mikulášovo*, *Jaroslav Němec*, *Malinové sloupenské*, *Libernáč sloupenský*, *Výtečné české*, *Růženka*, *Marie*, *Fialkové*, *Parména Gemma (Poklad)* a *Česká pochoutka*. Roztrpčen mnohými důvody, p. Proche své novinky odprodal závodům cizím, hlavně do Berlína a Zöscheny. Ve vlasti získal je nejúplněji jedině p. Říha pro školky chlumecké, několik i p. Bláha pro ústav trojský. Některé odrůdy, jako Český Aleš, Marie, Fialkové, zdá se, že buď úplně zmizely nebo jsou jen v několika exemplářích ojedinele rozptýleny v pozůstalých zahradách nečetných přátel Procheových.

Aby zachováno bylo písemné svědectví záslužné a vzácné činnosti Procheovy, aby zajištěna byla trvale původnost odrůd jím vypěstovaných, jež naši současníci mohou dnes objednat z Německa pod zkomolenými názvy, věnován jest v této knize samostatný oddíl oněm semenáčům Procheovým, jež plně zasluhují, aby byly dále vedeny v pomologických sbírkách.

Ryzí a poctivá povaha Procheova i jeho téměř padesátiletá neúnavná práce ovocnářská zůstanou zářivým příkladem dnešní generaci. Neblahý osud životního jeho díla budiž nám však zároveň důtklivou výstrahou pro budoucnost. Nestačí, aby jeden pracoval za všechny a pro všechny tam, kde úloha jest příliš obsáhlá množstvím rozmanitých problémů; platí to zejména o dnešní době, kdy ovocnictví stává se postupně důležitou složkou hospodářskou. Tomuto úkolu nesmějí se vyhýbat zejména ti, kteří jsou povoláni, aby ve veřejných službách pečovali o pravý rozkvět ovocnictví.

Podarí-li se povzbudit oddílem této knihy, jenž má býti skromným dokladem nezištného díla venkovského člověka, byť jen mezi několika čtenáři opravdový zájem o ovocný strom, nebyl psán nadarmo. Také památka Procheova, památka prostého muže, neznajícího úskoku, který umírá ve věku 86 let, bude důstojněji uctěna tímto způsobem, než mrtvým kamenem.

PŘEHLED POPSANÝCH ODRŮD.

A) Semenáče Procheovy:

- 61. Božena Němcová.
- 62. Libernáč sloupenský.
- 63. Malinové sloupenské.
- 64. Oberdieckovo.
- 65. Daňkovo.
- 66. Ideál.
- 67. Vytoužené.
- 68. Česká pochoutka.
- 69. Mikulášovo.

B) Původní odrůdy české:

- 70. České růžové.
- 71. Lužecký hranáč.
- 72. Kamýcké.
- 73. Syreček úřetický.
- 74. Košíkové.
- 75. Zapovězené.
- 76. Míšeň jaroměřská.
- 77. Chodské.
- 78. Granát třiblický.
- 79. Smiřické vzácné.
- 80. Studničné.
- 81. Hetlina.
- 82. Granátka.

C) Odrůdy cizí, v Československu pěstované:

- 83. Titovka Usikova.
- 84. Lord Suffield.
- 85. Lady Sudeley.
- 86. Soudek zlatý.

- 87. Parména letní.
- 88. Frogmorské.
- 89. Reneta Burchardtova.
- 90. Lord Derby.
- 91. Richardovo žluté.
- 92. Cellini.
- 93. Nathusiovo.
- 94. Antonovka.
- 95. Královňino.
- 96. James Grieve.
- 97. Parména šarlatová.
- 98. Kalvil podzimní bílý.
- 99. Ananasové červené.
- 100. Lebelovo.
- 101. Hawthorndenské.
- 102. Schoolmaster.
- 103. Zelenče rhodoislandské.
- 104. Malinové hornokrajské.
- 105. Jeanne Hardy.
- 106. Kalvil aderslebenský.
- 107. Hammersteinovo.
- 108. Gascoigneho šarlatové.
- 109. Wachsmannovo.
- 110. Hubbardstonské.
- 111. Reneta Heusgenova zlatá.
- 112. Schmidtbergerovo.
- 113. Jonathan.
- 114. Boikovo.
- 115. Reneta kaselská.
- 116. Parména Strauwaldova.
- 117. Krátkostopka Steveneartova.
- 118. Parkerovo.
- 119. Wagenerovo.
- 120. Jacquino.

SEMENÁČE PROCHEOVY.

(ČÍSLA 61. – 69.)

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

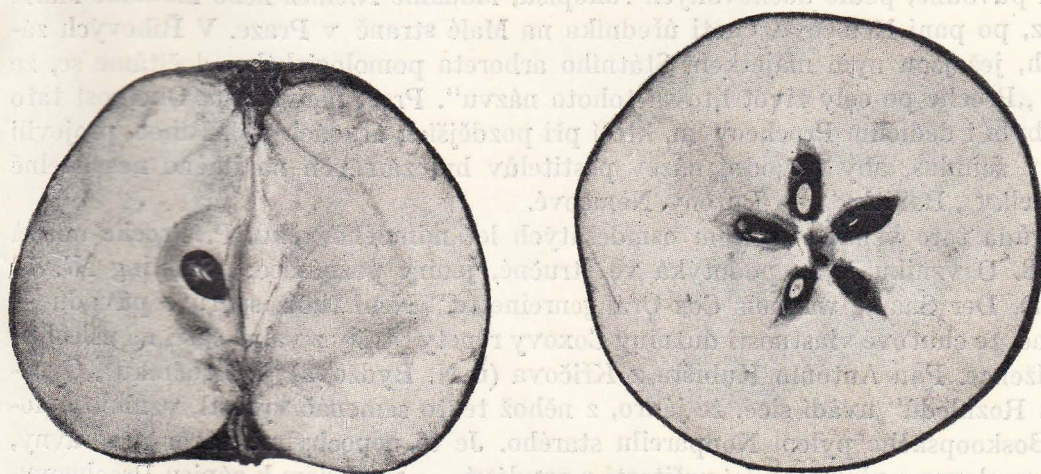
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

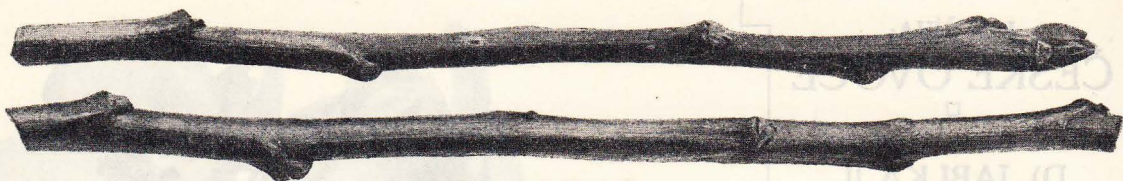
Čís. 61.

BOŽENA NĚMCOVÁ.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

BOŽENA NĚMCOVÁ.

Původ a všeobecné poznámky. Ne právě nové, ale dosud velmi málo známé toto jablíčko je názorným příkladem, že i v ovocnictví novinky mají svoji oprávněnost: ovšem pouze pokud přinášejí něco opravdu nového a zároveň lepšího než to, co již máme. Vždy nalezneme se nějaká „mezera“, kam lze vsunouti ovocnou odrůdu s vlastnostmi dosud postrádanými: Jednou je to zevní krása, jindy velikost, trvanlivost, jindy opět chuť, vůně nebo konečně nenáročnost, mohutný vzrůst, úrodnost a zdraví stromu.

A tak je tomu též s jablíčkem „Božena Němcová“, jež představuje pravou renetu, a to renetu letní, jichž dosud jsme postrádali. Vypěstil ji p. Proche ve Sloupně a nazýval ji původně, podle dochovaných rukopisů, Madame Niemez nebo Madame Marie Niemetz, po paní Němcové, choti úředníka na Malé straně v Praze. V Říhových zápisech, jež jsou nyní majetkem Státního arboreta pomologického, dočítáme se, že později „Proche po celý život litoval tohoto názvu“. Proč, neuvedeno. Okolnost tato známa byla i dědicům Procheovým, kteří při pozdějších úradách s p. Říhou projevíli jednotný souhlas, aby původní název pěstitelův byl zaměněn na jméno nesmrtelné spisovatelky „Babičky“ — Boženy Němcové.

Odrůda tato vznikla koncem osmdesátých let minulého věku. P. Proche udává rok 1888. O vzniku jejím podotýká ve stručné, jediné poznámce: „Sämling Nr. 14 (Eigener). Der Saame war aus Cox-Orangenreinette.“ Není tudíž sporu o původu — tím méně, že chuťové vlastnosti dužniny Coxovy renety přešly z valné části na ušlechtilého křížence. Pan Antonín Kubišta z Křičova (u N. Bydžova) v I. ročníku „Ovocnických Rozhledů“ uvádí sice, že jádro, z něhož tento semenáč vyrostl, vzniklo oplozením Boskoopského pylem Nonpareilu starého. Je to nepochybně názor nesprávný, byť byl vysloven s překvapující určitostí a zavdává — vzhledem k zápisu Procheovu, jemuž nutno věřit — oprávněnou příčinu k pochybám o správnosti i ostatních údajů o Procheových semenáčích, tamtéž popisovaných.

BOŽENA NĚMCOVÁ.

Nepodařilo se zjistiti, zda se někde hojněji pěstuje. Není to pravděpodobné; spíše lze míti za to, že tuto odrůdu rozšířil p. Proche jen ojedinele mezi své ovocnářské přátele, jichž, pravých, ostatně bylo vždy poskrovnu. Jediný strom ve Státní školce ovocné v Chlumci n. C. nečiní — jak se zdá — na půdu nijakých zvláštních nároků, neboť daří se mu tam v chudší půdě zcela dobře, roste úplně zdravě a bujně a má větve velmi bohatě olistěné. Vyznamenává se pravidelnou, ob rok značnější a uspokojivou, vždy však skromnější úrodností, ač pěstitel p. Proche označil svůj strom za velmi plodný. Měl patrně lepší životní podmínky. Ve školkách na pláňce roste značně silně, pěkně vzhůru, ač mírně prohnutě a tvoří letorosty i přes 100 cm dlouhé. Rovněž na podnožích krskových, zejména na jančeti, jeví dosti silný vzrůst a ranou plodnost. Ve tvaru zákrsku volně rostoucího a na jančeti šlechtěného hodí se pro zahrádku nejlépe. Pan Ročeň, okr. pomolog v Chrudimi, pěstuje toto jablko na svislých kordonech.

Letorosty jsou mohutné, ke špičce mírně zesilují a bývají částečně hebece ochmýřeny; po setření lehounké plsti mírně se lesknou. Většina povrchu má jemný, stříbřitý povlak. Barva hnědě fialová až čokoládová přechází ve stínu do zelenavě hnědé. Čárkovité lenticelly jsou řídké a nestejně roztroušeny.

Oka jsou různého tvaru: veliká až baňatá, jiná kratší a širší; zpravidla tvoří přibližně rovnostranný trojúhelníček. Nasedají na patkách vyšších a krátkých, s mírně vyniklými žebérky. Jsou plstnatá.

Pupeny květní jsou dlouze vejčité, přišpičatělé a šedě plstnaté, nepřilíhají veliké. (Viz obraz.)

Listy mívají čepele mdle lesklé, veliké, až 15 cm dlouhé a 8 cm široké, na obvodě hlouběji i dvojmo dosti ostře pilovité. Temná zeleň dosvědčuje bohatství chlorofylu a životní sílu. Rub listů je nepatrně, obvykle jen na nervatuře, lehounce ochmýřen. Nestejně dlouhé zelené řapíky mírně plstnaté bývají jen zřídka a pouze částečně špinavě načervenalé. Nervatura je zelená. Listy příplodní narůstají velmi hustě, až chomáčovitě.

Květy. Nerozvitá poupata seskupená po 6—9 jsou z daleka nápadná temně červenou i krvavou barvou. Korunky značně velikých květů dosahují až 55 mm v průměru, ač i drobnější květy, asi 40 mm široké, nejsou zvláštností. Zprvu miskovité, později ploše odstálé plátky se okraji zpravidla jen mírně přesahují. Mají nehty krátké. Červenofialové intenzivní stínění dodává jim živosti. Tyčinek je nejčastěji dvacet; dorůstají postupně úrovní blizen a tvoří kol čnělek dlouho sevřenou kytičku. (Viz obraz.)

Plody, na barevné příloze dle ovoce ze státních školek chlumeckých velmi výstižně zpodobené, jsou celkem symetrické, resp. pravidelné, nejčastěji as 65 mm široké a 55 mm vysoké, tedy poněkud ploché; váživají 95—104 g. Nápadně často narůstají po dvou na krátkých stopkách, dotýkajíce se širokými spodinami. Kališní polovina se kuželovitě zúžuje; největší příčný průměr plodu naměříme ve spodní třetině výšky (viz podélný řez).

Kalich je pootevřený s drobnými ušty mírně nazad zahnutými, zelený, šedě ochmýřený; tkví v širší, zcela mělké a drobounce žebérkaté jamce. Nenápadná, plochá žebra, jež odtud vycházejí, oblost plodu hranatí zcela mírně, ale přece znatelně.

Stopka, jak již zmíněno, u plodů po dvou rostoucích, je velmi kratičká, u plodů osamocených jen nepatrně přesahuje nad úroveň stopečné jamky. Je ochmýřená a zpravidla zdřevnatělá, dosti silná.

Jamka stopečná je poměrně malá, náhle nálevkovitě sevřená, na úbočích zelenavá, často jemně porezavělá. Rzivá korkovina vybíhá někdy široce paprskovitě přes okraj jamky a prostírá se po celé spodině plodu.

Slupka je hladká a lesklá, světle zelenavě zlatožlutá; převážná část povrchu je však jasně červeně, jindy se skořicovým odstínem, jako natečkovane zardělá. V této drobné, rozptýlené červení jsou mdlé, nezřetelné, jindy však, v slunném roce, svěží, význačné pruhy karminové, čárkovitě přerušované. V červeném poli řídce jsou roztroušeny bělavé, ve žlutém spíše rzivé tečky. Tu a tam proskočí menší červené skvrny. (Viz barevný obraz.)

Plody voní slabě, ale velmi příjemně. Číška se mnohdy rourkovitě prodlužuje až k dutoosému jaderníku, jehož šterbinovitě pootevřená, na stěnách hojně, ale jemně natrhaná pouzdra bývají značně hluboká a obsahují po 1—3 krátkých jádrech, dobře vyspělých, světle hnědých. Svazky cévní bývají někdy rozvětveny neb zdvojeny.

Dužnina je bílá, žlutavě nazelenalá až žlutavá; po rozkrojení hnědne zcela nepatrně. Je kyprá, jemná, hojně šťavnatá, ušlechtilé, cukrnaté, libě kořenitě navinulé, velmi lahodné, opravdu renetové chuti.

Ovoce dospívá ku sklizni kol 15. srpna; mnoho závisí ovšem na počasí. Je zajímavé, že záznamy Procheovy o prvých plodech zmiňují se o poněkud pozdější zralosti. Při správném uložení vydrží 4 neděle, aniž by kvalita nějak utrpěla; po týdenním až čtrnáctidenním odležení bývají plody nejlepší a nejkrásnější. Dají se sice uchovati až do poloviny října — ale na újmu lahodné chuti; cukry totiž se dýcháním vytratí.

Jablko Božena Němcová náleží nesporně k nejlepším v tu dobu zrajícím jablkům; možno tvrditi, že mezi současníky nemá v jakosti a chuti dužniny konkurenta. Je hodno doporučení jakožto odrůda velmi zdravě rostoucí i pro větší a dobře střežené sad se zaručeným odbytem ovoce. Snáší dobře transport, rozhodně lépe než četná jiná letní jablka. Zralé plody jsou velmi lákavé a již na stromě na první pohled lze v nich tušiti hodnotné ovoce.

Milovníci výborných stolních jablek věnují v zahrádce vždy místo alespoň jednomu krsku znamenité této letní renety.

Špatné vlastnosti. Ani toto něžné jablko není bez vady. Strom i ovoce netrpí sice, podle dosavadních zkušeností, nemocemi, ale plody poměrně mnoho červivěji — neblahý to úděl mnohých letních jablek. Ale i červivých plodů umí hospodynka dobře využiti.

Literatura a synonyma: Prvý podrobný zde doplněný popis uveřejněn v „Ovocnických Rozhledech“ roč. XIV. čís. 2. s obrázkem. Zmínka v „Ovoc. Rozhledech“ roč. I. Ve starším katalogu národ. arboreta v Zöschen u Merseburku dán název Reinette Madame Niemetz.

V soupise jabloní bud. St. pomologického arboreta je označeno čís. 314. Rouby této odrůdy i ostatních semenáčů Procheových získal p. Říha přímo od pěstitele.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

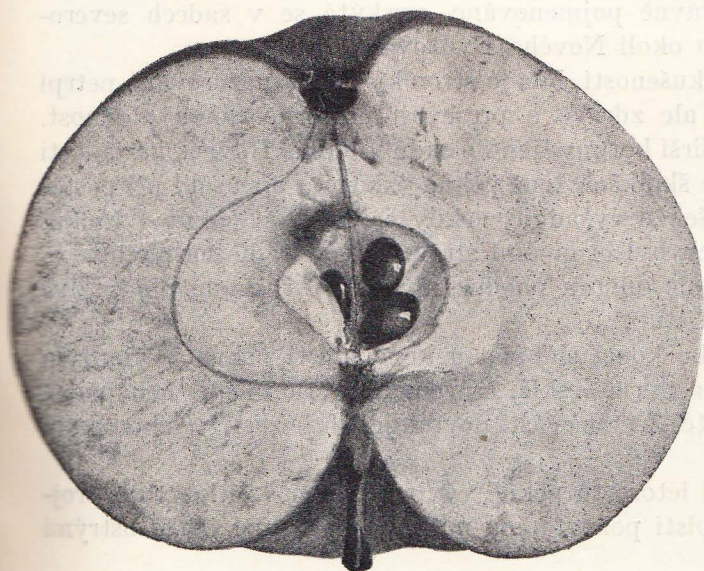
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

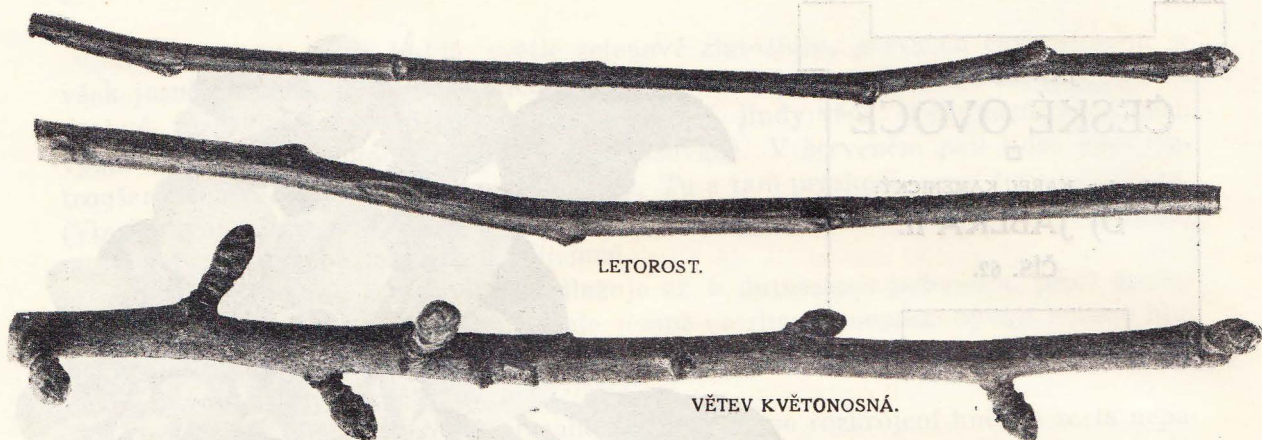
Čís. 62.

LIBERNÁČ SLOUPENSKÝ.

LIBERNÁČ SLOUPENSKÝ.

Původ a všeobecné poznámky. Podle údajů Kubištových v I. ročníku „Ovocnických Rozhledů“ vypěstoval toto veliké jablko p. Proche r. 1894; týž autor uvádí, že vzniklo oplozením Libernáče lotrinského pylem Jägrový renety. V dochovaných rukopisech Procheových nalezena o něm jedině tato lakonická poznámka: Libernáč (Rambour) sloupenský 1892. — Nic více. Je možno, že letopočet p. Kubištou udávaný 1894 vztahuje se na prvé plody, rok pěstitelův na stromek. Jakkoli p. Proche o všech svých semenáčích zanechal 2—3, byť i stručné popisy, nezmiňuje se nikde podrobněji o Libernáči sloupenském; z toho lze souditi, že ostatním svým originálům, většinou jablkům stolním, věnoval větší péči.

P. Proche chtěl pravděpodobně Libernáčem sloupenským získati jablko, které by uspokojilo ty, jimž je velikost ovoce nejlepším doporučením; ač chut tohoto jablka je zcela dobrá, nemůže se vyrovnati ostatním Procheovým semenáčům, jakostí dužniny vesměs hodnotnějším.

Libernáč sloupenský náleží dnes k odrůdám poměrně velmi vzácným a jen ojediněle, většinou neznámo neb nesprávně pojmenováno, vyskytá se v sadech severovýchodních Čech, zejména v širším okolí Nového Bydžova.

O růstu stromů není velkých zkušeností. Mladé stromky dosud pozorované netrpí chorobami, rostou nepřiliš bujně, ale zdravě a projevují poměrně ranou plodnost. Starší stromy jeví tendenci tvořiti širší koruny, jen do sadů vhodné. Rovněž na jančeti vzrůst je spíše slabší, ale přímý. Ve školkách žene pěkně vzhůru a nepůsobí při pěstování kmene žádných potíží, nejvýše že vyžaduje někdy o rok delší pobyt v řádku. Podle původních záznamů Říbových byl originální strom Procheův hojně plodný.

V půdě není strom vybíravý, ale dobrou polohu odměňuje krásnými plody živě pruhovanými, má-li slunce plný přístup.

Letorosty jsou povždy tenké, ke konci slábnou a končí dosti pěkně vyvinutým konečným okem. Jsou mdlé neb jen mírně lesklé, červenavě světle hnědé, nenápadně a řídce průduchovými tečkami poseté. Z valné části povrch jejich je zastřen lehounkým stříbřitým závojem.

Oka jsou vzhledem ku štíhlosti letorostů pěkně vyvinuta; jsou krátká, tupě trojúhelníkovitá až téměř okrouhlá, plstí pokrytá, na patkách zcela nízkých s ostrými žebérky.

LIBERNÁČ SLOUPENSKÝ.
RAMBOUR DE SLOUPNO.

Pupence květní jsou poměrně malé, vejčité, s temně hnědými obalovými šupinami a šedohnědě plstnaté. (Viz obraz.)

Listy jsou menší až malé; mají přiměřeně krátké řapíky, u spodu červenavé, se širšími palísky. Čepel lesklá, až široce eliptická, na obvodě jemně a zpravidla ostře pilovitá. Největší rozměry jsou asi 58 mm šířky a 86 mm délky. Olistění lze označiti jako hustší.

Květy rozvíjejí postupně v první polovině období jabloňových květů z poupat mdle červenavých. Kalichy mají úšty spíše kratší a záhy nazad ohnuté. Plátky korunní jsou tvaru nepravidelného, převážně široce eliptické, zprvu miskovité a zvlněné, později ploše rozestřené. Vyznačují se dlouhým, štíhlým nehtem. Z rubu prosvítá něžné růžové stínění. Rozvitá korunka měří až 46 mm v průměru. Tyčinek bývá 20, nikoli však konstantně, a přesahují dlouhými nitkami záhy délku čnělek, v době zralosti prašníků široce se rozkládajíce. (Viz obraz.)

Plody na barevné příloze neobyčejně šťastně a věrně znázorněné pocházejí z výstavy ovocnářské, pořádané r. 1922 v Mnichově Hradišti, jejíž pořadatelstvo je ochotně darovalo.

Vnějškem i vlastnostmi dužniny Libernáč sloupenský připomíná Šálové, bývá však někdy u dobře vybarvených plodů nápadněji pruhovaný. Veliké plody, a těch je hojnost, mívají mělkou jamku stopečnou.

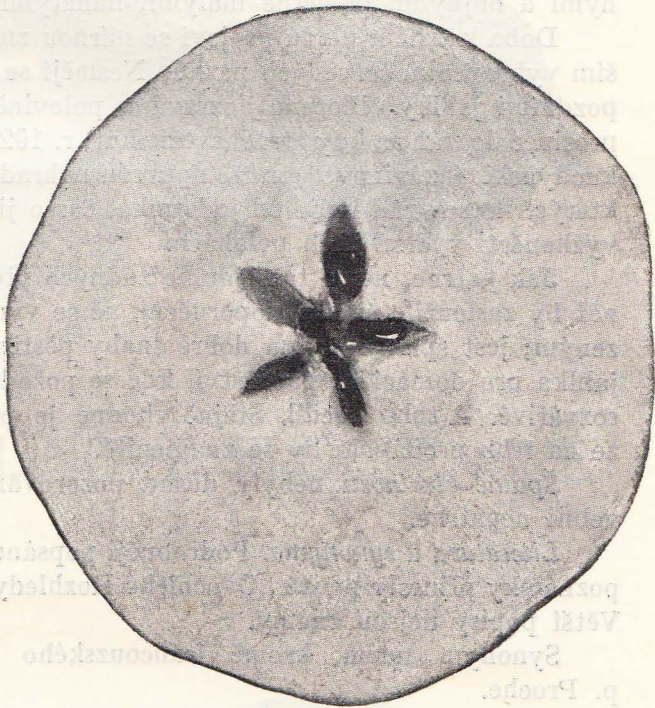
Celkovým charakterem je toto jablko typ libernáče. Veliké, zřejmě zhranatělé, nestejněměrné, poněkud zplošelé, dužnina kvality sice dobré, ale převážně „kuchyňské“.

Největší pozorované plody vážívaly i přes 300 g, ač průměr (s vysokokmenů) kolísal kol 240–265 g; největší šířka dosáhla 101 mm při výšce 82 mm.

Kalich má úšty oproti plodu malé a úzké, jež k sošě nedosahují, čímž zůstává pootevřený. Nehluboká jamka kališní zdánlivě se prohlubuje mohutnými žebry, která se v ní tvoří, okraj její vlnitě zhrbolují a běží mnohdy téměř přes celý plod; některé z žebířů obyčejně nad ostatní silně vynikne, čímž tvar jablka někdy na příčném řezu jeví náběh k tupému trojhranu. Žebra mizejí teprve v jamce stopečné.

Stopka je u velikých plodů krátká, silná a zdužnatělá, dosahující úrovní mělké jamky, u menších slabší a delší, často až dřevnatá, ač ani tu příliš nevyniká nad jamku, která u malých plodů bývá nálevkovitě prohloubena. Jamka stopečná je značně široká, obyčejně nepřiliš hluboká, zelenavá a lehce, souvisle porezavělá, se zdánlivě stříbřitým nádechem u některých plodů.

Slupka je hladká, lesklá, téměř suchá, světle zelenavě žlutavá, na slunci pěkně karmínově tečkovitě nastříkaná a úzce, dlouze, ale rušeně pruhovaná. O intenzitě

zbarvení rozhoduje přímé působení slunečních paprsků. Průduchové tečky (lenticelly) jsou velmi jemné, v žlutém jen co bělavé pihy, v červeném jako šedé, sotva znatelné body vroubené žlutavými otvůrky. Tečky v temných proužkách jsou zvláště nápadné. Plod znatelně voní.

Dužnina jest zažloutlá, dosti jemná a šťavnatá, cukrnatě nakyslé chuti, připomínající Šalové, jinak zcela běžného rázu skupiny Libernáčů; postrádá oné aromatickosti, již si žádáme u odrůd stolních.

Zcela krátce nálevkovitá číška nedosahuje ovšem ke špičce dlouhé, duté osy jadřince, jenž má veliká pouzdra do osy široce otevřená, se stěnami četně natrhanými a hojnými, poměrně malými, baňatými, hnědými jádry. (Viz obraz.)

Doba k trhání plodů projeví se mírnou změnou barvy slupky do žlutava a živějším vybarvením červených pásků. Nesmějí se předčasně česati, vždy lépe až s polopozdními jablky. Uloženo dozrává v polovině neb koncem listopadu a vydrží přes prosinec do vánoc, kdy ztrácí svěží chuť; r. 1923 uchovalo se až do dubna. Jako jablko kuchyňské („závinové“) může opravdu nahraditi známého Cara Alexandra, jenž v některých letech rád hnije od jaderníka, často již na stromě. Strom musí se však ještě vyzkoušeti v drsnějších polohách.

Jak patrné, nemá toto jablko žádných přednostních, vynikajících vlastností, pro něž by zasloužilo širšího doporučení, ač se vyrovná mnohým odrůdám školkaři nabízeným; jest spíše ukázkou dobré snahy pěstitelovy, jenž hodlal dosíci trvanlivějšího jablka pro domácí hospodářství, kde se požaduje ovoce veliké, mírně nakyslé, dobře rozvářivé. A toho docílil. Stejně vhodné je pro tovární zpracování a není pochyby, že na trhu prodávalo by se znamenitě.

Špatné vlastnosti nebyly dosud pozorovány. Ovoce netrpí ani fusikladiem, leč velmi nepatrně.

Literatura a synonyma. Podrobněji popsáno je zde toto jablko po prvé. Drobnější poznámky přinesly pouze „Ovocnické Rozhledy“ roč. I. (str. 172) a roč. XI. (str. 41). Větší popisy nejsou známy.

Synonym nemá, kromě francouzského názvu „Rambour“, jež poznamenal p. Proche.

V katastru jabloní Státního pomologického arboreta je označeno čís. 134.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

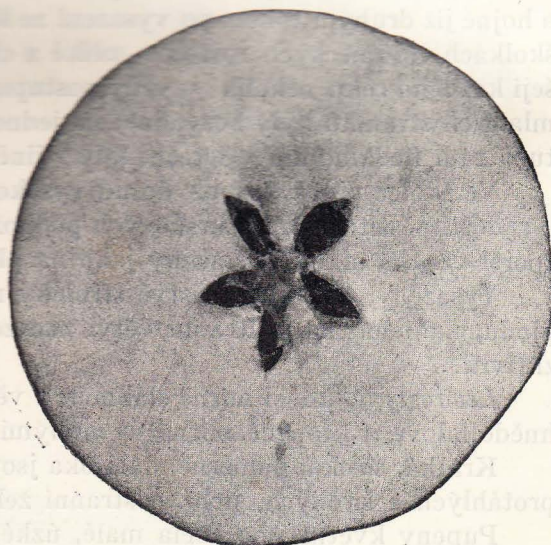
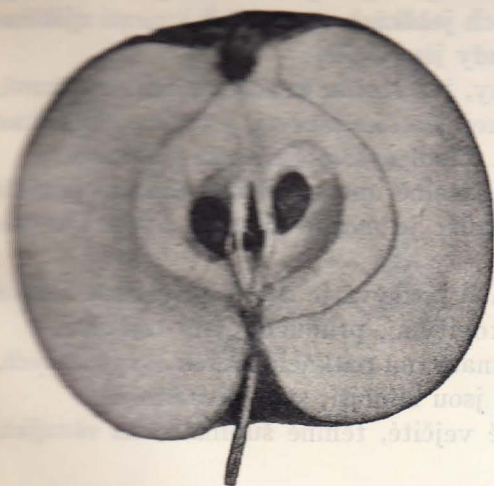
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

Čís. 63.

MALINOVÉ SLOUPENSKÉ.

MALINOVÉ SLOUPENSKÉ.

Původ a všeobecné poznámky. P. Proche vypěstil r. 1887 ve Sloupně — podle záznamu Říhova — z jádra znamenitého jablka Malinového holovouského rozkošné, červené jablko, které nazval, jak se dovídáme v rukopisech, Malináč zlepšený — mnoho-plodné, a německy Neuer roter Herbst-Himbeerapfel. Později název přeměněn pro lepší orientaci podle místa vzniku. P. Antonín Kubišta udává však v I. roč. „Ovocnických Rozhledů“ na str. 173, že otcem této novinky byl pyl Jägerovy renety, matkou Libernáč lotrinský. Více nutno věřiti záznamu Říhovu; ostatně jablko samo je dokladem nejlepším. Jinak nelze pochyb odstraniti — jsouť všichni tři jmenovaní mrtví.

Hezoučké, lákavé a dobré toto jablko nalezlo mnohem více obliby než ostatní semenáče Procheovy. Proto také se s ním, ač opět ojediněle, tu a tam na Chlumecku i Novobydžovsku častěji shledáme. Lid je zové prostě Malinové. Je oblíbeno pro výraznou, červenou barvu i hojnou úrodnost a vhodné pro zahradu i střežený sad.

Poměrně mladé ještě stromy nečiní zvláštních nároků na půdu a plodí záhy a hojně již druhým rokem po vysazení ze školky. Zkušební mladičké vysokokmeny ve školkách chlumeckých rostou v mělké a chudé půdě se šterkovitou spodinou a přinášejí každého roku několik — vždy postupně více — pěkných plodů. Plody vzaté s nejmladších stromků byly bezvadné; na jednotlivých jablkách se starších kmenů zjištěno tu a tam fusikladium v letech, kdy i jiné odrůdy jím trpěly.

Ve školce pěstovány až dosud vysokokmeny, jež rostou krásně zpříma a zdravě, k radosti pěstitelově. Na krskových podnožích, zejména na jančeti, jeví silný, poněkud sporší vzrůst, nikoli tak přímý jako na pláněti. Plodí ovšem často již ve školce.

Vysazený, žádají mladistvé stromky nevyhnutelně opory, jelikož chomáč prvních plodů, náhodou na postranní větvi nasazený, může je mocně ohnouti a tak i trvale zakřiviti.

Letorosty ke konci mírně slábnou; z větší části pokrývá je sporá plst. Jsou tmavě hnědofialové a kropené mírně vyvstalými, čárkovitými, průduchovými tečkami.

Krátká, široká, poměrně malá oka jsou plstnatá, na patkách zřetelně vyvstalých, protáhlých a širokých, jichž postranní žeběrka jsou silnější, střední mírnější.

Pupeny květní jsou zcela malé, úzké, tupě vejčité, temně šupinaté; na okrajích jsou šupiny mírně plstnaté. (Viz obraz.)

MALINOVÉ SLOUPENSKÉ.

FRAMBOISE DE SLOUPNO. — HIMBEERAPFEL AUS SLOUPNO.

Květy. Na poměrně dlouhých stopkách květních najdeme u rozvitéch květů plstnaté kalichy s ušty nazad zahnutými, jež nesou pěkně miskovité koruny 42—48 mm široké. Později se korunka až ploše rozkládá. Plátky korunní na značně dlouhých nehtech jsou tupě i protáhle vejčité, lžičkovitě prohnuté, mírně žilkami prorůžovělé. V plném rozkvětu strom je v prvé dny živě narůžovělý. Rozkvět nastává 3.—4. dne jabloňového květu a květy nejsou nikterak choulostivý oproti chladnu, o čemž svědčí opravdu hojná plodnost. Tyčinky, počtem dvacet, široce se v plném rozkvětu rozeštvupují a dorůstají postupně úrovní blizen. Prašníky bývají poměrně malé. (Viz obraz.)

Plody na barevné příloze věrně zobrazené pocházejí ze státních školek v Chlumci n. C. a vzaty byly s mladého vysokokmenu, chomáčem plodů přetíženého. Jeden jak druhý měřily na šíř 60—70 mm, na výšku nejvýše 55 mm. Přes zřejmé zploštění činí dojem ovoce téměř kulatého, čemuž napomáhají krásně kroužené, ač někdy poněkud nesymetrické poloviny. Těto velikosti odpovídá nejčastější váha 100—130 g. Plody rostou ve skupinách po 3—5 kusech, nestejněmárně zatěžující často slabé ještě větve. S krsků jsou jen poněkud větší a váživají i přes 150 g.

Jablko podobá se celkem své matce — Malinovému holovouskému, nemívá však tak charakteristický „pupek“ u stopky; rovněž kresba jaderníka a cévních svazků je poněkud jiná. Konečně i v chuti — podle posudku Říhova — nedostihuje Malinového holovouského, zejména ovoce s původních stromů holovouských. P. Proche napsal sice, že jest zcela téže hodnoty jako Holovouské, p. Říha však byl — jak z uvedeného vidno — v úsudku strážlivější.

Kalich smačklý, zavřený bývá obyčejně sevřen pěti pěknými perličkami. Tkví ve zcela mělké jamce, v níž vzniká několik úplně plochých žeber, která se neznatelně probíhají přes celý plod, aniž by znatelně rušila jeho oblost.

Červenavá, někdy polodužnatá, jindy tenká stopka ústí do úzké a těsné jamky, obyčejně hladké, někdy lehce porezavělé. Vyčnívá vždy poněkud nad úroveň jamky.

Slupka je mastně hladká a lesklá, lehce ojínená, jemná, žlutavá, větším dílem tmavě karmínově smytá a částečně žíhaná neurčitými, dlouhými, poněkud přerušovanými proužky; původní základní barva proniká jen na skrovné ploše od slunce zcela a trvale odvrácené. Průduchové tečky jsou drobné, šedé, hustě roztroušené, celkem nenápadné.

Dužnina jest bílá, zcela jemná, měkká, šťavnatá, cukrnatě navinulá, převážně nasládlá, lehce aromaticky kořenitá, zcela lahodná chuti. V některých letech „malinová“ chuť téměř není znatelná, což ostatně platí i o Malinovém holovouském, jehož zbarvení a lahodná, typická příchut rovněž velmi závisí na půdě a klimatu jednotlivých let.

Krátká, nálevkovitě kuželovitá, někdy zcela nepatrná číška dosahuje nejednou, zejména u plošších plodů, až ke špičce duté osy jaderníka, jenž je stlačený a celkem neveliký. Pouzdra otevírají se do osy více méně úzkou štěrbinou a obsahují pravidelně po jediném baculatém jádru běžné hnědé barvy. Stěny pouzder jsou zřídka a jen zcela jemně natrhané. Svazky cévní tvoří kol jadřince pěknou, obyčejně poněkud nesouměrnou cibulku obrysů někdy neurčitých. (Viz obraz.)

Plody nápadněji nesouměrné mívají celý jadřinec posunutý převážně do kališní poloviny.

Sklizňovou zralost plodu prozradí sytá červená slupky v první polovině října, za zvláště slunných dní i koncem září. Ovoce uzrává asi za 4—6 neděl po sklizni a dá se

při neporušené jakosti přechovati i přes vánoce, nejdéle do polou ledna. Později moučnatí a ztrácí tím veškerou cenu.

Typické podzimní toto jablko krásou jakožto ovoce stolní může nahraditi Malinové holovouské, zejména v krajinách, kde stromy Malinového holovouského trpí příliš opadáváním listů v létě. Co nedostihne na chuti, nahradí ranou a hojnou úrodností.

Při pěstování stromků je třeba zvláště dbáti, aby kmeny byly náležitě silné; na místě výsadby kůl je naprostou nezbytností, jak již vpředu uvedeno.

Špatné vlastnosti. Kromě fusikladiu v některých letech nebyla na Malinovém sloupenském dosud pozorována žádná jiná choroba.

Literatura a synonyma. Podrobně popsáno dosud nebylo. P. Ant. Kubišta stručně je charakterisoval v I. roč. „Ovocnických Rozhledů“ na str. 172 pod názvem Malinové mnohoplodné (Neuer Himbeerapfel). Další synonyma (z rukopisů): Malinové nové, Malináč zlepšený — mnohoplodné a Neuer roter Herbst-Himbeerapfel.

V katastru jabloní Státního pomologického arboreta je označeno čís. 204.

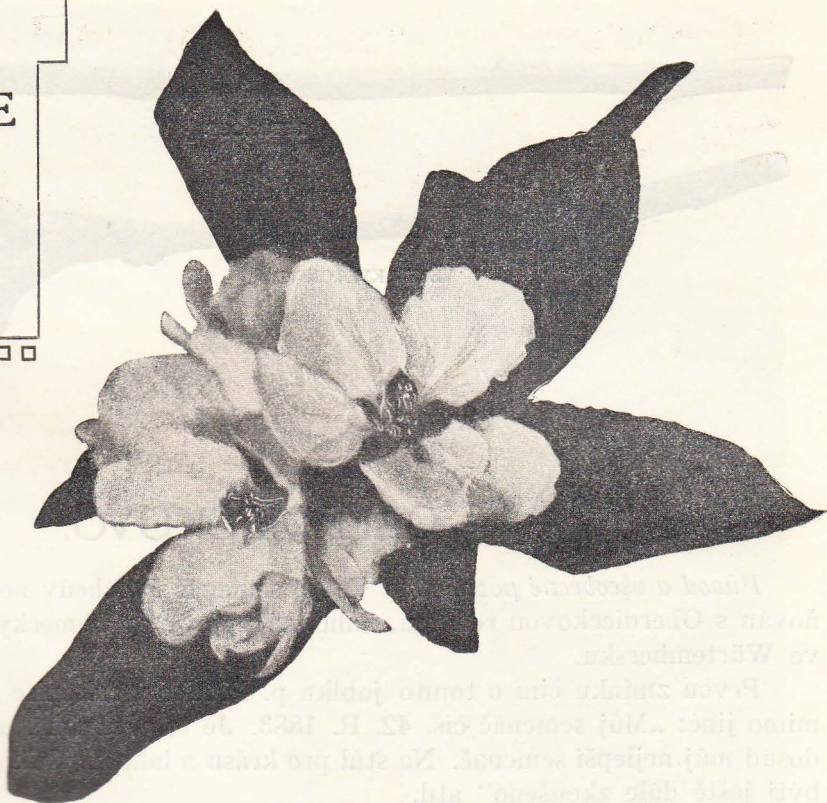

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

□
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

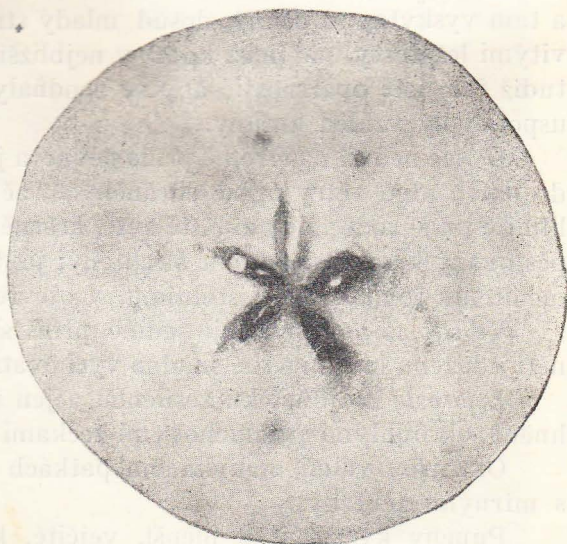
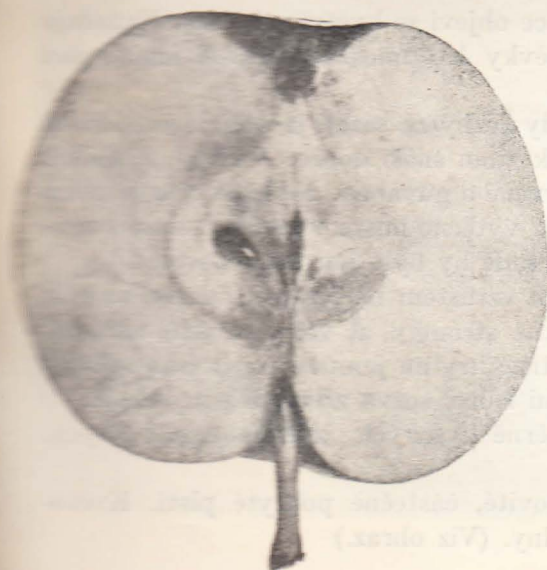
D) JABLKA II.

Čís. 64.

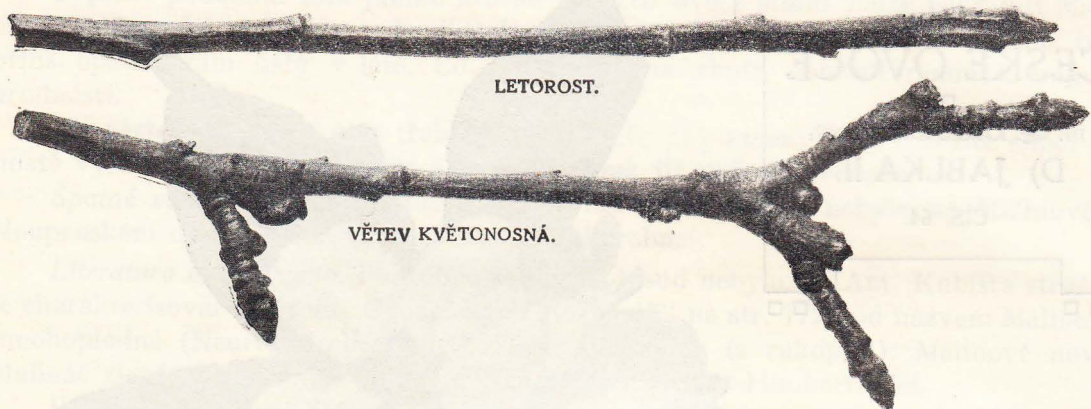

OBERDIECKOVO.

SOUVENIR D'OBERDIECK.
ANDENKEN AN OBERDIECK.

OBERDIECKOVO.

Původ a všeobecné poznámky. Tento semenáč Procheův nesmí býti nikterak zaměňován s Oberdieckovou renetou, náhodně objevenou německým pomologem Lucasem ve Württembersku.

Prvou zmínku činí o tomto jablku p. Proche v rukopise z let osmdesátých. Píše mimo jiné: „Můj semenáč čís. 42. R. 1883. Je to překrásná zlatá parména a jistě až dosud můj nejlepší semenáč. Na stůl pro krásu a lahodu vřele doporučení hodno. Musí býti ještě dále zkoušeno“ atd.

Autor nikde — ač nejméně na třech místech o něm píše — nepoznamenává, z kterých rodičů vypěstil toto pěkné jablíčko. Též p. Kubišta v I. ročníku „Ovocnických Rozhledů“ v tomto bodě mlčí.

Jako mnoho ostatních Procheových odrůd, ani tato nenašla dosud hojnějšího rozšíření. Je zajímavé, že zöschenské národní arboretum ji získalo velmi záhy a již počátkem let devadesátých nabízelo ke koupi. Z chlumeckých školek bylo občas něco roubů rozesláno, není dnes však známo, kam a komu. V chlumeckých zahrádkách tu a tam vyskytne se pěkný, dosud mladý stromek, s kulovitou korunou a až šlahounovitými letorosty, na jichž konci v nejbližším roce objeví se květní pupence. Vyžaduje tudíž řez jistě opatrnosti, aby se neodňaly větévky květonosné, zdánlivě snad rušící uspořádaný vzhled koruny.

Ovoce nedrží na stromě příliš pevně a je tedy nezbytno sázeti jabloň Oberdieckovu do poloh před větry úplně chráněných, ač jinak zimu snáší dobře. V živné, hluboké, hlinité půdě rodí plody zvláště sytější, krásně zbarvené a půvabné. Nejlepší tvar je volně pěstovaný krsek na duženu šlechtěný; již tím je vytčeno místo v menší zahrádce znamenitému tomuto ovoci stolnímu. V otevřeném sadě by bylo jen pro trampotu.

Ve školce neuspokojuje jedině příliš slabým vzrůstem na jančeti, kdežto na pláňeti i duženu lze poměrně snadno vychovati pěkné stromky, ač vždy slabšího vzrůstu.

Letorosty mají špičku zesílenou a jen nepatrně krytou jemnou plstí; jsou světlejší hnědé, okrouhlými průduchovými tečkami velmi řídce, sotva zřetelně potroušené.

Oka jsou velmi malinká, na patkách poměrně vysokých, znenáhla prohnutých, s mírnými žebérky.

Pupeny květní jsou menší, vejčité, kuželovité, částečně pokryté plstí. Květonosné větévky jevívaly charakteristické zduřeniny. (Viz obraz.)

OBERDIECKOVO.

SOUVENIR D'OBERDIECK. — ERINNERUNG AN OBERDIECK.

Listy mají poměrně silné, zelené řapíky se značně velikými opadavými palisty. Čepele jsou kožovité, sytě zelené, eliptičně protáhlé, poněkud člunkovitě sevřené a na okrajích zvlněné; bývají až 70 mm široké a přes 105 mm dlouhé. Okraje jsou ostře, někdy i dvojité pilovité.

Květ. Před rozkvětem odráží se malebně živá červeň pupat od svěží zeleni listové. V plném květu je celkový vzhled typicky jabloňově růžový. Ušty kališní jsou dlouze cípate a plstnaté. Koruny měří 40–50 mm v průměru; jednotlivé plátky korunní bývají protáhle eliptičné, jindy širší a tvoří posléze plochou miskou, okraji se téměř nedotýkajíce. Okraj plátků bývá někdy nepravidelně zubatý.

Tyčinky zůstávají až do odkvětu sevřeny v kytice a mají prašníky poměrně krátké. Délkou nitek dosahují téměř úrovní blizen. Počet je kolísavý; zřídka jich napočítáme dvacet. (Viz obraz.)

Plody na barevné příloze věrně zobrazené pocházejí ze Státní ovocné školky v Chlumci n. C. Byly — jako vždy — velmi stejnoměrně vyvinuty; měřily 66–70 mm na šíř, ale jen 56–60 mm na výšku. Nejčastější váha kolísala od 120 do 140 g. V některých letech jsou plody při hojnější úrodě ovšem značně menší, jen 60 mm široké a přibližně 46–50 mm vysoké; ty vážívají 90 až 110 g. Plody, u nichž převládá výška nad šířkou, jsou poměrně vzácné a bývají zdánlivě tupě kuželovité.

Pootevřený, jindy téměř sevřený kalich tvořen je zelenavými ušty bíle chloupkatými a tkví v pěkně vykroužené, pravidelné, mělké jamce, jež nemívá mnohdy ani stopy žeberek na úbočích, je však někdy na okraji poněkud zvlněná. Dokonalá oblost plodu není zpravidla rušena.

Stopka většinou zdřevnatělá neb polodužnatá je přiměřeně silná a vyčnívá téměř vždy nad okraj jamky někdy zcela mělké, jindy hlubší, často i masitým nárůstkem nesouměrně zúžené; na úbočích bývá jamka velmi jemně rzivá.

Slupka poněkud se leskne a je hladká; četné průduchové, rzivé tečky ji však mírně zdrsňují. Barva celého plodu je jednotná a to světle zelenavě žlutá s odstínem citronovým, na slunci zlatově lehce zardělá jako u zlatých renet; ke stopce bývá zelenavá. Nápadné, rzivé tečky průduchové jsou bělavě vroubeny, velmi různé velikosti i tvaru a vystupují poněkud nad niveau okolní slupky, což hmatem lehce zjistíme. Tu a tam tvoří i hrubší shluky s rezovitými skvrnkami, střídající se s množstvím bělavých, nenápadných pih.

Plod slabě voní.

Dužnina jest renetově vonná, hustá, šťavnatá, bělavě žlutá, jemná a křehká, delikátní renetové, cukrnatě navinulé dobré chuti, s jemně aromatickou citronovou příchutí. V některých letech kořenitost ustupuje sladkosti.

Číska bývá jen výjimečně rourkovitě protáhlá; obyčejně je krátce nálevkovitá. Jaderník má úzkou osu, do níž se nepatrně pootevírají pouzdra uzounkou šterbinou. Lehce natrhané stěny pouzder obyčejně uzavírají po dvou malých, přišpičatělých, kaštanově hnědých, ale dobře vyspělých jádrech. (Viz obraz.)

Oberdieckovo jablko uzrává, pozdě byvši sklizeno, od listopadu a vydrží ještě týden po Novém roce, kdy ztrácí zpravidla původní lahodnou chut. Dochovati se dá i přes únor.

Krásné i chutné, je ozdobou stolu, zejména mezi plody barevnými.

Špatné vlastnosti. V některém roce velmi mírně a jen na povrchu trpí plody fusiladiem. Stromy slabě rostou, ovoce větrem padává.

Literatura a synonyma: Parmäne Souvenir an Oberdieck, Souvenir d'Oberdieck, Erinnerung an Oberdieck, Andenken an Oberdieck, Památka na Oberdiecka, Parména Oberdieckova a Upomínka na Oberdiecka. Podrobně popsáno dosud nebylo; p. A. Kubišta popisuje je v I. roč. „Ovocnických Rozhledů“ na str. 172, kde uvádí několik nesprávností. Časopis „Der Obstzüchter“ z r. 1913 uvádí je mezi novinkami na str. 35. V katalogích, kromě zmíněného arboreta v Zöschen, nabízí je i školkařský závod molitorovský p. Veselého.

V katastru jabloní Státního pomologického arboreta je označeno čís. 271.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

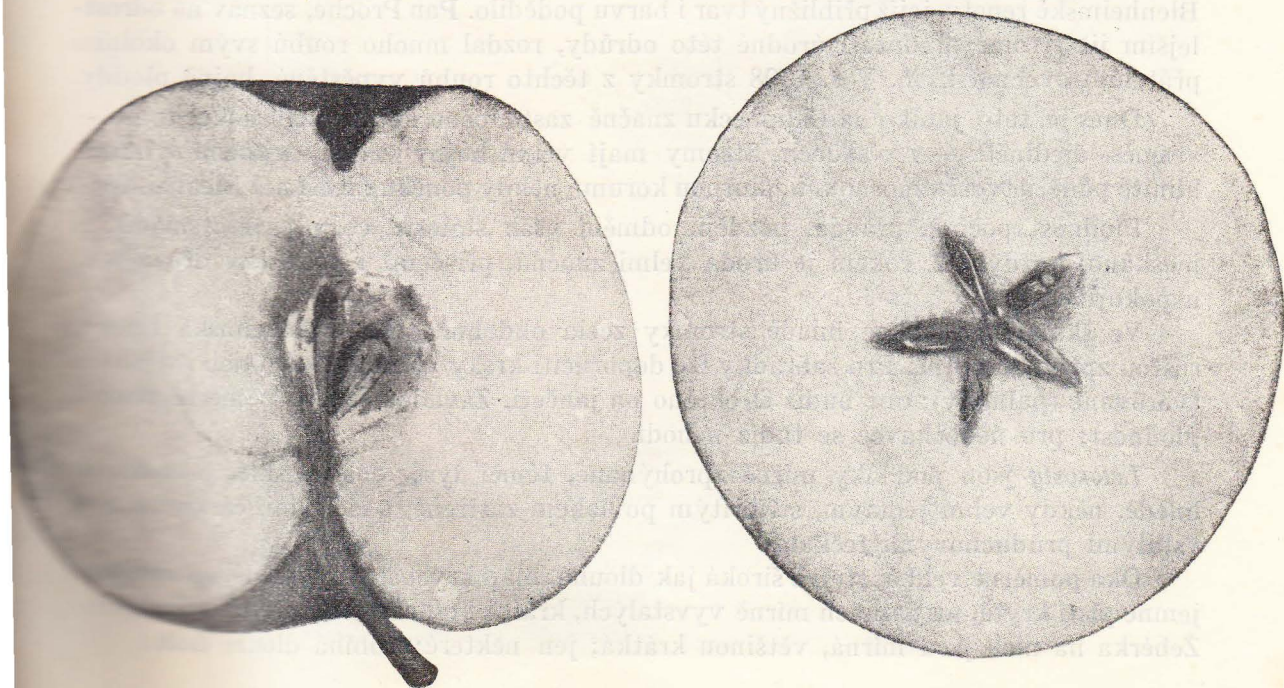
D) JABLKA II.

Čís. 65.

DAŇKOVO.

RENETTE JOSEF DANĚK.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

DAŇKOVO.

Původ a všeobecné poznámky. Nejstarší, zdařilý tento semenáč byl prvním pomologickým „dítkem“ Procheovým. Pochází již z r. 1851 podle vlastních rukopisných záznamů pěstitelových. Zdá se, že vznikl opravdu náhodou, bez zásahu Procheova, jenž je tudíž v tomto případě vlastně pouhým objevitelem nové odrůdy vzhledem k ostatním semenáčům cílevědomě získaným v pozdějších letech.

Náhodný tento semenáč nazval p. Proche původně Reinette Josef Daniek, ku počtě p. Josefa Daňka, nájemce pivovaru v Chlumci n. C., později v Novém Městě u Chlumce, muže vzácného charakteru, výtečného hospodáře a známého lidumila. Podle domněnky Říhovy není pochyby o tom, že Daňkovo jablko vzniklo ze semene Blenheimské renety, jejíž přibližný tvar i barvu podědilo. Pan Proche, seznav na odrostlejších již stromě přednosti úrodné této odrůdy, rozdal mnoho roubů svým okolním přátelům ovocnářským. V r. 1898 stromky z těchto roubů vypěstěné hojně plodily.

Dnes je toto jablko na Chlumecku značně zastoupeno nejen v zahrádkách, ale — vesměs ojediněle — i v sadech. Stromy mají velmi bujný vzrůst, zejména v dobré, hlinité půdě, a tvoří vzcnou, mohutnou korunu, někdy poněkud řidší než Blenheimská.

Plodnost počíná, pravda, později, odmění však stálostí, co v prvním mládí zameškáno; každým 2. rokem je úroda velmi značná, při čemž i přírůstky dřeva jsou uspokojivé.

Ve školce chovají se mladé stromky zcela obdobně jako Blenheimská reneta, rostou zpříma a bujně. Pro zahrádky lze doporučiti krsky volně rostoucí neb i stromky tvarované (palmety); obé budiž šlechtěno na jančeti. Závadou je i tu poměrně pozdní plodnost; pro nedočkavce se tudíž nehodí.

Letorosty jsou pod oky mírně zprohýbané, téměř lysé, dosti lesklé, čokoládově hnědé, někdy velmi jemným, stříbřitým povlakem zastřené, s řídkými, čárkovitě vystalými průduchovými tečkami.

Oka poměrně velická, stejně široká jak dlouhá, mají krycí šupiny hnědé, na okrajích jemně plstí kryté, na patkách mírně vyvstalých, krátce i dlouze prohnutých a širokých. Žebérka na nich jsou mírná, většinou krátká; jen některé probíhá dlouze dolů.

DAŇKOVO.
JOSEF DANĚK.

Pupence květní jsou poměrně malé, vejčité, krátce kuželovité, hnědě šupinaté a velmi málo chloupkaté. (Viz obraz.)

Listy jsou husté, veliké, kožovité, barvy sytě zelené. Řapíky s poměrně malými palisty, bývají jen u báze začervenalé. Mírně zvlněná čepel oválovitého tvaru bývá až 95 mm široká a 115 mm dlouhá, na obvodě dosti hluboko, ostře i dvojmo pilovitá. Listy příplodní jsou velmi ostře pilovité, protáhle eliptické s řapíky delšími a tenšími.

Květ. Téměř zároveň s Blenheimskou renetou z červenavých pupat rozvíjejí veliké, narůžovělé květy v bohatých chomáčích. Měkce plstnaté kalichy mají ušty široké. Korunky měří 50—60 mm v průměru; plátky korunní jsou velmi tupě až kruhovitě eliptické, na vnější straně lehce stíněné; v rozkvětu rozkládají se zcela ploše, okraji značně se přesahující. Ze sevřených dvaceti tyčinek jen nejdelší dosahují prašníky úrovně blizen. (Viz obraz.)

Plody znázorněné na barevné příloze pocházejí ze Státní ovocné školky v Chlumci n. C.; z nich onen pruhovaný představuje ovoce výjimečně, jen za zvláště příznivých okolností krásně vybarvené. Běžně veliké plody měřívají 75—85 mm na šíř i na výšku; je to tedy ovoce veliké. Velikosti odpovídá ovšem i značná váha 150—220, i 240 g. Tvar je měnlivý: některé plody jsou zploštělé, jiné značně vyšší, k temeni zúžené; mnohé plody jsou nesouměrné.

Kalich zpravidla otevřený neb polootevřený má ušty již od základu rozestouplé, zelenožluté, se špičkami zaschlými, proti sobě skloněnými a mírně nazad zahnutými. Jamka kališní je dosti prostorná, nepříliš hluboká, na úbočích nepravidelně žebérkatá, na obvodě zvlněná, často poněkud zkosená. Žebra, pokud zde vznikají, neznatelně plod hranatí a mizejí ve stopečné polovině.

Stopka u velikých plodů bývá krátká, silná a polodužnatá, u menších plodů tenší a delší, spíše dřevnatá; tkví v jamce hluboké, v dutině zpravidla hrubě příčně šupinatě porezavělé. Rezovina rozptyluje se někdy v krátkých paprscích.

Slupka mdle se leskne, je hladká, pouze povyvstalé průduchové tečky jsou na omak znatelné; barva světle zlatě žlutá, ze dvou třetin skvěle nachově až purpurově zardělá, ve stínu jen červeně nastříkaná, více méně nezřetelně, tmavě pruhovaná a žíhaná, rozhodně temněji než u Blheimské renety. V červeném krásně vynikají jemné, četné tečky, bělavě vroubené a po celém plodu rozseté. Tu a tam bývá stříknuta drobná, čárkovitá korkovina.

Číska u vysokých plodů bývá rourkovitě dlouze protáhlá, u plošších často jen krátce nálevkovitá. Dutoosý jaderník má pouzdra do osy otevřená různě širokými štěrbinami; stěny pouzder jsou lehce natrhané. V každém pouzdře bývá po 1—2 jádrech, poněkud slabých a protáhlých, barvy světle hnědé. (Viz obraz.)

Bělavá dužnina přechází lehounce do žlutava a na řezu se nemění; je polojemná, hustá, tuhá, šťavnatá, chuti renetové, příjemně sladce navinulé, delikátní — žel, že bez aromatu Blheimské, což brání zařaditi toto jablko s dobrým svědomím mezi nejlepší. Plody slabě voní.

Jablko je potřebí sklízeti zároveň s Blenheimskou renetou, již však zpravidla nedostihuje trvanlivostí. Uzářává, uloženo, od konce listopadu a vydrží přes leden, mnohdy až do března, jako na př. v r. 1923, kdy bylo výborné; některé plody — jako reneta Blheimská — rády však křenčí.

Cenné, krásné, veliké toto jablko, jsouc dostatečně tvrdé, má všechny přednosti požadované na ovoci tržním. Je vhodné pro stůl i každou hospodářskou potřebu. Správně • ní podotýká p. Proche: Vyrovná se lahodou zlatým renetám.

Ač i jako krsek je vhodné pro malé zahrádky, hodí se nejlépe jako vysokokmen do střežených sadů, zejména tam, kde se pěstuje spodní plodina — vzhledná koruna nevadí totiž obdělávce. K silnicím a do stromořadí vůbec pro lákavost plodů nelze ho doporučiti.

Na trh má přijíti nejlépe před vánoci, kdy je již zralé a ještě zdravé.

Špatné vlastnosti. Kromě křenčení plodů v pozdějším období netrpí plody ani stromy nijak chorobami. Závadou je pozdní plodnost.

Literatura a synonyma. Prvý popis uveřejnil p. Říha v „České Floře“ 1899 na str. 58 a další r. 1910/11 v „Zahradě domácí a školní“ str. 32., p. Kubišta v I. roč. „Ovocnických Rozhledů“ na str. 171 a p. Těšitel v XIII. roč. na str. 53, zmíněno i v Hospodářském slovníku naučném, vesměs pod jménem Josef Daněk nebo Daňkova reneta. Pěstitel zmiňuje se v rukopisech o tomto jablku několikrát; obyčejně je zove Josef Daniek nebo Reinette Josef Daniek. Taktéž uvedena r. 1889 v katalogu fy Simon Louis-Frères a v časopise „Der Obstzüchter“ r. 1913 na str. 35.

V katalogu národního arboreta v Zöschen nabízeno s ostatními semenáči Procheovými.

V katastru jabloní Státního pomologického arboreta je označena čís. 208.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

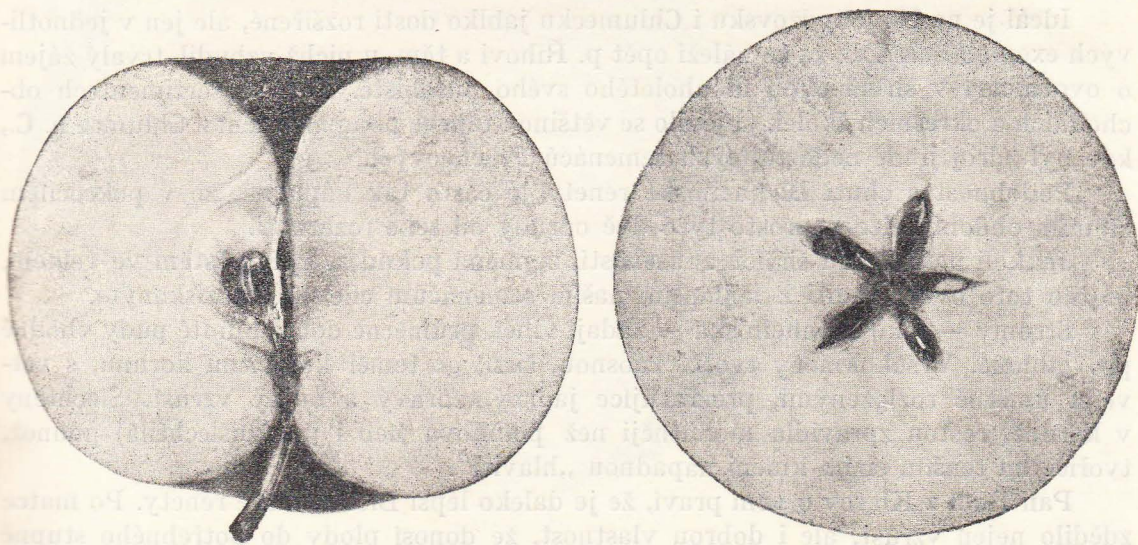
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

Čís. 66.

IDEÁL.
REINETTE IDEÁL.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

IDEÁL.

Původ a všeobecné poznámky. Výborné vlastnosti Blenheimské renety zlákaly sloupenského ovocnáře k hybridacním pokusům. A i tu měl p. Proche opět pozoruhodný úspěch: vypěstil ve Sloupně z jader Blenheimské renety, vznikších po oplození pylem Orleánské renety — jak čteme v zápiscích Kubištvých v I. ročníku „Ovocnických Rozhledů“ — nové jablko, renetu, Blenheimskou velmi podobnou, kterou nazval Ideál, neboť se asi domníval, že pojí opravdu jen vynikající vlastnosti rodičů. Tak alespoň lze za to míti podle rukopisů pěstitelových.

Prvé plody urodily se r. 1898, kteréžto datum uvádí p. Kubišta v „Ovocnických Rozhledech“ souhlasně s rukopisným záznamem Procheovým, ač stromek pochází z roku 1896.

Ideál je na Novobydžovsku i Chlumecku jablko dosti rozšířené, ale jen v jednotlivých exemplářích. Dík za to náleží opět p. Říhovi a těm, u nichž vzbudil trvalý zájem o ovocnictví v širém okolí dlouholetého svého působiště. Také v sortimentech obchodních a okresních školek objevilo se většinou teprve po upozornění z Chlumce n. C., kde byl zdroj jinde nedostupných semenáčů Procheových.

Podobnost s chutí Blenheimské renety je často tak nápadná, že v pokročilém zimním období nelze naprosto tyto dvě odrůdy od sebe rozeznati.

Jakkoli není dosud širších zkušeností, zejména pokud se týče pěstění ve velkém, možno toto ovoce řaditi k nejlepším našim semenáčům cílevědomě získaným.

Stromy — jako Blenheimská — žádají vlhčí, průměrně dobré hlinité půdy vhodné pro jabloně. Vysokokmeny tvoří vzhledem, širší, ač téměř kulovitou korunu, s větvemi úměrně rozloženými, prozrazujícíe jadrný, zdravý a bujný vzrůst. Šlechtěny v koruně, rostou zpravidla mohutněji než pláňková neb i jiná (ušlechtilá) podnož, tvořící na tenším cizím kmeni nápadnou „hlavičku“.

Pan Rádl z Klatov o něm praví, že je daleko lepší Blenheimské renety. Po matce zdědilo nejen vzrůst, ale i dobrou vlastnost, že donosí plody do potřebného stupně

IDEAL.

zralosti. Uspokojuje i v půdách sušších, písčitohlinitých a spokojí se i se stanovištěm na živiny chudším než Blenheimská reneta.

Na duženu roste Ideál stejně bujně jako na pláňeti a jančeti, jež jest nejlepší krskovou podnoží, chceme-li býti odměněni pěknými plody.

Úrodnost, zdá se, jest pouze uspokojivá, ač není snad roku, kdy by nebylo plodů vůbec. Při menší úrodě krása ovoce uspokojí pěstitele, který umí si vážit nejen množství, ale i hodnoty plodů, vynikajících chutí, zjevem i trvanlivostí.

Vhodnost pro zahrady a sady je zcela obdobná jako u Blenheimské renety a netřeba se o ní znovu zmiňovati. Ovoce je předurčeno pro stůl a obchod.

Ledorosty jsou často velmi silné, lehounce ochmýřené, světle červeně čokoládové a souvisle, namnoze až zrcadlovitě stříbřité, s lenticellami řídkými, světlými a tudíž výraznými.

Přitisklá oka jsou krátká, drobnější. Mírně zdvižené patky, oproti okům značně široké, bývají uprostřed lehce vmačklé, čímž zdánlivě vystupují poněkud žebérka postranní, která ostatně zpravidla krátce končí.

Květní pupeny nejsou příliš velké, zato dlouze vejčité, lehce šedě ochmýřené a poměrně ostře zašpičatělé. (Viz obraz.)

Listy mají řapíky až velmi silné, zelené a plstnaté se zahnutými palisty. Čepele široce eliptické neb oválovité a mírně zprohýbané bývají někdy i opak vejčité; jsou kožovité, dosti lesklé, na rubu ochmýřené, s okrajem nestejně hluboko ostře pilovitým. Listy příplodní délkou řapíků i čepeli převyšují listy z letorostů. Měřívají přes 110 mm délky a až 75 mm šířky. Olistění stromu je mohutnější.

Květy rozvíjejí ke konci prvního týdne jabloňového květu jako Blenheimská reneta. Poupata jsou mdle červenavá s odstíny až temně červeně fialovými; nasedají v kalichu, jehož cípy ohýbají se nazad. V rozkvětu působí strom klidným odstínem růžově červenavým. Korunky dorůstají v průměru 46–50 mm. Plátky korunní jsou tvaru velmi různého, ploše a neurovnaně se rozkládají, při čemž se mírně přesahují okraji. Tyčinek je dvacet a nedosahují zcela, leč jednotlivě, úrovní blizen, které nepatrně ční nad jich sevřenou korunku. (Viz obraz.) Vůči nízké teplotě jsou poněkud otužilejší než Blenheimská.

Plody na barevné příloze věrně znázorněné představují ovoce běžné velikosti, jaké plodí starší strom ve státních školkách v Chlumci n. C. Vážívaly nejčastěji 150, 160 až 180 g, výjimečně 225 g. Plody s krsků bývají nápadně větší, až dvojnásobné; tři na 1 kg nejsou vzácností. Rozhodně náleží Ideál mezi odrůdy velkoplodé.

Plod má tvar obyčejně všestranně souměrný, namnoze jako vykroužený, skutečný to vzor pravidelného jablka. Poměr výšky k šířce v mm bývá 70 : 80, ale jsou též plody o něco plošší, na stranu, kam zahýbá stopka, někdy lehce zkosené. Žebnaté vyboulení plodu je poměrně velmi vzácné.

Kalich, ač otevřen, nemívá přece jen ušty tak nápadně rozestouplé jako Blenheimská reneta, ba tu a tam ušty bývají delší a kalich zdá se jen polootevřený. Krátké listeny jsou měkké, plstnaté, barvy zelené. Tkví v jamce značně široké, ale ploché a drobounce, jemnými vlnkami žebérkaté. Jelikož plod nemá vyniklých žeber, nebývá jeho oblost, jak zmíněno, nikterak rušena.

Stopka i u větších plodů bývá značně dlouhá, polodřevnatá, hnědozelená, buď přiměřeně silná nebo spíše slabší. Normálně vyčnívá as $\frac{1}{2}$ cm nad úroveň jamky, někdy však i dvěma třetinami délky. Tu bývá dlouhá 25–35 mm. Jamka stopečná je nálevko-

vitě sevřená a dosti hluboká, ale neveliká. Úbočí jamky jest obyčejně lehce skořicovitě rezovitě, asi jako u Blenheimské renety, někdy šupinkovitě až strupovitě zkorkovatělé.

Slupka hladká, pevná, spíše suchá, málo lesklá, v plné zralosti až do zlatova žlutá, téměř kolkolem, ovšem na slunci hojněji, světle červeně nakropená neb matně nastříkaná a kromě toho řídce jakoby ztraceně pruhovaná světle rudou červení. Rezovitě tečky jsou hnědé, jemné i větší, úzce žlutavě vroubené a řídce, zejména ve spodní části plodu, roztroušené. Čím jsou řidší, tím bývají hrubší. Slupka mírně voní. (Viz barevnou přílohu.)

Dužnina jest bílá, jen lehce nažloutlá, velejemná, podajná, nikoliv tuhá, sladká, lehce navinulá, výborné, jemně renetové, aromatické chuti a příjemné vůně se vzácně harmonisujícími cukry a kyselinami. Plody nezcela uzrálé zdají se méně chutné nežli Blenheimská reneta, ale plody na loži dozrálé potvrzují zápis pěstitelův, jenž v rukopise poznamenává: „Jest to odrodek semena renety Blenheimské, avšak veškeré příznaky matky této se podstatně u něho proměnily, i tvrdím, že k jeho lepšímu.“

Plody jsou vždy úplně čisté. Lze mít za to, že pevná slupka vzdoruje znamenitě poškození a tudíž také infekci zárodky hub neb hnilobnými bakteriemi.

Číska jest buď zcela mělká, jsouc tvořena prodlouženými úbočími jamky kališní, jindy nálevkovitě protáhlá až k ose jadřince. Svazky cévní, které zde končí u báze zaschlých tyčinek, nemívají někdy jednotnou linii a vroubí jadřinec často klikatou a větvenou, žlutavě zelenavou čarou. Jaderník jest dutý zpravidla velmi široce. Jednotlivá pouzdra jsou hojně, jemně natrhaná a do osy pootevřená. Obsahují zpravidla po dvou ostře špičatých, kaštanově hnědých jádrech, ač některé plody mají jader poměrně málo. (Viz obraz.)

Vyžadují podobně jako reneta Blenheimská pozdějšího česání. Tak získají se plody, které uloženy dospívají k jídlu v polou prosince nebo počátkem ledna a vydrží při dobré hodnotě až do března. Ke konci tohoto období mizejí kyseliny a převládá sladká chut často výrazněji než u renety Blenheimské, ač ještě v prosinci jest tomu naopak. Křenčení jest mnohem vzácnější než u Blenheimské renety. Netrpí ani padlím ani fusi-kliadem, pokud zkušenosti sahají.

Špatné vlastnosti. Výbornému tomuto jablku lze vytknouti jedině poměrně menší plodnost v mladším věku.

Synonyma a literatura. Jablko toto nebylo dosud nikde podrobněji popsáno; prvý tištěný záznam s temným obrázkem napsal p. Říha do Hospodářského slovníku naučného, II. díl, seš. 111, str. 88, pod názvem „Jablko Ideál“. Po něm zmiňuje se v „Ovocnických Rozhledech“, I. ročník, na stránce 172, o tomto jablku p. Antonín Kubišta a nazývá je „Reneta Ideál“ podle pěstitele, a v ročníku XI. téhož měsíčníku na stránce 41 p. Jan Těšitel. Časopis „Der Obstzüchter“ roč. 1913 činí o něm zmínku dle referátu Říhova pod názvem Ideal (Proche) na str. 34. Přední školkařské závody je pěstují.

V seznamu jabloní Státního pomologického arboreta je Ideál označen čís. 210.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

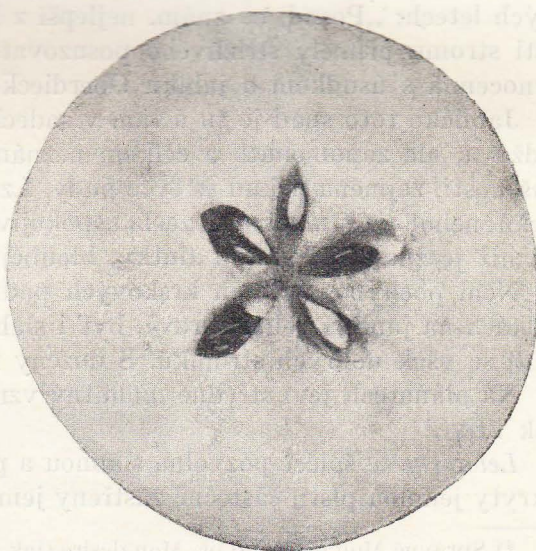
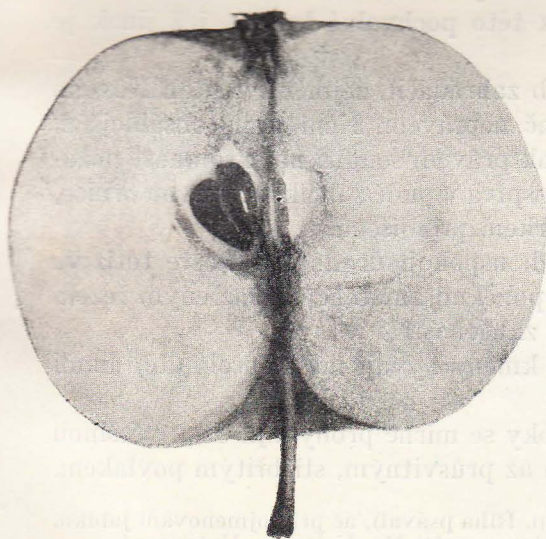
D) JABLKA II.

Čís. 67.

VYTOUŽENÉ.

MON DÉsir.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

VYTOUŽENÉ.

V rukopisných záznamech, zapůjčených p. Vaňkem z Chrudimě, poznamenal pan Proche o tomto jablíčku, jež původně pojmenoval francouzsky Mon Désirée (Moje přání)*), že je vypěstil ze semene r. 1887 a že již v r. 1892 přineslo velmi mnoho plodů vonících po levanduli. Tento sloupenský semenáček, zdá se, těšil se zvláštní přízni pěstitelově, jak lze se domnívati z četných záznamů, týkajících se plodů i stromu. O rodičích Vytouženého nikde zmínka nenalezena.

O původním stromu píše p. Proche, že má hustou korunu vzosně kulovitou, že záhy a stále plodí a není v době květu vůči mrazu nikterak choulostivý. Hodí se rozhodně pro otevřené polohy, neboť matečný strom dobře vzdoruje — zcela nechráněn — náporům západních větrů. Ve školkách chlumeckých, v sušší poloze a půdou chudších, plodí rovněž často velmi hojně čistých plodů, o nichž p. Říha zapsal v devadesátých letech: „Posud, co znám, nejlepší z Procheových semenáčů!“ Jistě, že i vlastnosti stromu přiměly střízlivého posuzovatele k této pochvalné kritice, jež jinak je rovnocenná s úsudkem o jablku Oberdieckovu.

Jabličko toto snad je tu a tam v sadech neb zahradách, zejména v okolí Nového Bydžova, ale zapomenuto a celkem neznámo, ač neprávem. Není tudíž obsáhlejších zkušeností, zejména pokud se týče půdy. Lze však právem souditi na skromnost požadavků, neboť v Chlumci n. C. zcela uspokojivě prospívá v půdě s mělkou vrstvou ornice, pod níž je značnější vrstva žlutky, hlouběji štěrkem promíšená.

Není pochyby, že i na krskových podnožích uspokojí úrodností. Roste totiž ve školkách na jančeti velmi zdravě, byť i slabě a poněkud zmateně; přiměřeným řezem docílí se však dobrých stromků. S duzeny není zkušeností.

Na pláňatech jeví středně mohutný vzrůst; kmeny bývají mírně prohnuté, nikoli však křivé.

Letorosty ke špičce pozvolna slábnou a pod oky se mírně prohýbají. Jsou většinou pokryty jemnou plstí, částečně zastřeny jemným až průsvitným, stříbřitým povlakem.

*) Správně Mon désir, po př. Mon désiré (jak také p. Říha psával), ač při pojmenování jablka, jež je ve francouzštině ženského rodu, la pomme, mělo by se zváti Ma désirée = Vytoužené.

VYTOUŽENÉ.

Kůra je světle hnědá a řídce posetá krátce čárkovitými, nenápadnými průduchovými tečkami.

Oka jsou malá a na letorostu hustě se střídají, ostře trojhranná, plstnatá, na patkách vyvýšených s žeběrky silnými, z nichž zejména střední mocněji vyniká a daleko se táhne, čímž letorosty jaksi hranatí. Květní pupeny jsou krátké, kuželovité a kryty světlejšími šupinami. (Viz obraz.)

Listy mají řapíky začervenalé s dlouhými opadavými palisty; matně lesklé čepele bývají hruběji zvlněné, protáhle eliptické s okrajem ostře, ale hlouběji pilovitým až zubatým; měřivají i nad 105 mm délky a až 75 mm šířky. Olistění stromů je značně husté. Listy příplodní jsou zejména ostře pilovité.

Květy rozvíjejí 4.—5. dne jabloňových květů, ač to není pravidlem. Po týdnu bývá strom v plném rozkvětu. Kalichy mají ušty dlouhé, jež v plném rozkvětu odstávají. Poupata jsou živě, ale jemně růžová a rozvíjejí ve veliké misky, později ploše až převisle rozložené, o průměru 46—54 mm. Plátky korunní jsou široké, miskovité a prokvétají barvou světle růžovou. Tyčinek je dvacet a jsou zpravidla o $\frac{1}{3}$ kratší než čnělky, ač některá z vnějšího kruhu může dosáhnouti úrovně blizen. Tyčinky zůstávají sevřeny v kytičku i v plném rozkvětu, kdy již prašníky odkvetly. (Viz obraz.) Mrazy netrpí.

Plody věrně znázorněné na barevné příloze vzaty byly s vysokého stromu Státních školek chlumeckých. Největší plody vážívají 115—125 g a dosahují 68—70 mm v průměru a 58 mm výšky; častěji však jsou poněkud drobnější, váhy kol 100 g a přiměřeně menších rozměrů, výšky asi 50 a šířky 62—65 mm. Jsou, jak z těchto údajů vidno, mírně zploštělé, ale obvykle velmi pěkně a pravidelně kroužené, takže na podélném řezu jeví se obě poloviny téměř úplně souměrné.

Kalich jest pootevřený, někdy až zavřený, šedě zelenavý a na spodu zelený, s ušty poněkud vztyčenými. Tkví v jamce zcela mělké, drobně žebérkaté až perličkovité a čárkovitou rží přerušovaně kroužkované. Žebra v jamce kališní vznikající zřídka přestupují úroveň jamky, aby v kališní polovině plod zcela nepatrně zhranatěla. Někdy však 1—2 plochá žebra přebíhají přes celý plod.

Stopka ční z jamky poměrně úzké, značně hluboké, hladké a zelenavé, někdy význačněji paprskovitě porezavělé. Bývá polodřevnatá, přiměřeně silná a přesahuje úroveň jamky třetinou až polovinou délky velmi pravidelně.

Hladká slupka se leskne; barva přechází ze zelené do světle až citronově žluté, na slunci odstínu až zlatě nadechlého. Dobře vybarvené plody připomínají poněkud Limburské. Jsou kol kalicha jemně a hustě, níže hruběji, ale řídce kropeny průduchovými tečkami. Tečky mají barvu bronzově hnědou. Více méně jemná rezovina tvoří místy lehounkou korkovitou sítku nebo nesouvislý, žilkovitý ostrůvek. Neveliké, porezavělé bradavice nejsou zvláštností. Velmi vzácně objeví se neurčitá, lehce zardělá tvářinka. Dužnina je zažloutle bělavá, jemná, renetově hustá, šťavnatá, cukrnatá, lehce navinulá, libě okořeněná, velmi dobré, ba výtečné ušlechtilé chuti.

Číska je krátce kuželovitá a nedosahuje nikdy k jadřinci, jenž má mírně dutou osu, do níž se otevírají pouzdra úzkou šterbinou. Bývají na stěnách zpravidla jen jedinou rýžkou natržená. Štíhlá a veliká jádra jsou běžné, hnědé barvy, zpravidla po 2 v každém pouzdru. Svazky cévní kol jadřince nebývají příliš znatelné. Zdá se, že vyspělá a dobře vybarvená jablíčka — podobně jako u Limburského — měla by se probrati v první polovině října, aby i menší zelenavé plody mohly vybarviti.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

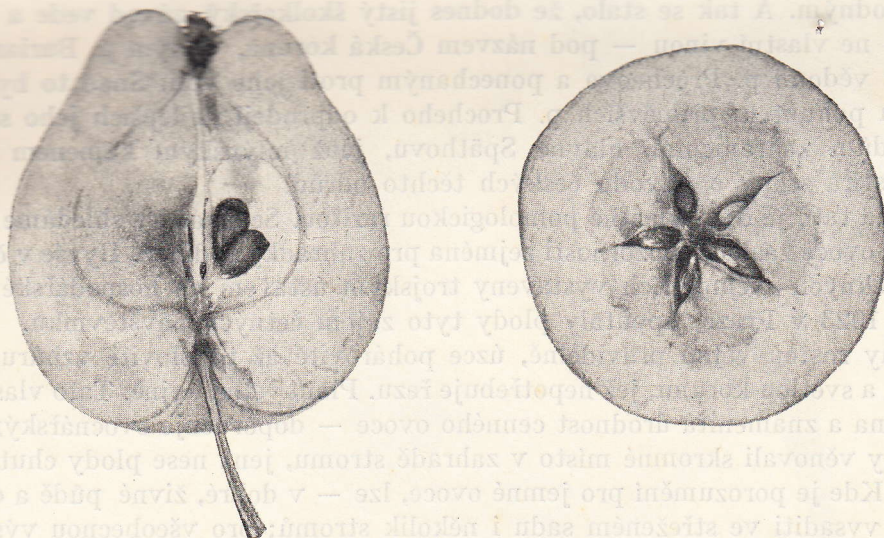
D) JABLKA II.

Čís. 68.

ČESKÁ POCHOUTKA.

DÉLICES DE BOHÊME.
LECKERBISSEN AUS BÖHMEN.

ČESKÁ POCHOUTKA.

Původ a všeobecné poznámky. Neveliké toto jablíčko utkví dobře v paměti každému, kdo je pozorněji prohlédl, ba jen jedenkrát spatřil. Náleží k oněm semenáčům Procheovým, které zaslouží plné pozornosti. R. 1872 zúrodnil p. Proche blizny několika květů Ušlechtilého červeného pylem Omanového; oplozených semeníků vyvinuly se dva plody, z nichž jádra vyseta na jaře 1873. Stromky přinesly r. 1890 první plody, avšak zcela podřadné jakosti až na jeden stromek, jenž zachován; ostatní přešlechtěny. R. 1892 stromek opět hojně plodil, načež jej p. Proche pokřtil jménem „Česká pochoutka“ a připojil francouzský název „Délices de Bohême“. Jablko toto získalo si i závistnou pozornost p. Buriana, ředitele hospodářské školy v Novém Bydžově, jež p. Říha — jistě, že právem — podezříval ze zcizení některých výsledků práce Procheovy, již jako práci „laickou“ na druhé straně podceňoval způsobem inteligenta nehodným. A tak se stalo, že dodnes jistý školkařský závod vede a šíří tuto odrůdu — ne vlastní vinou — pod názvem Česká koruna, daným p. Burianem svévolně, bez vědomí p. Procheova a ponechaným proti jeho vůli. Snad to byla jedna z hlavních pohnutek, přiměvších p. Procheho k odprodeji nejlepších jeho semenáčů velkozávodům zahraničním, hlavně Späthovu, jež mlýnským kamenem reklamy postupně stírá stopy o původu českých těchto odrůd.

Odrůda tato je dnes vlastně pomologickou raritou. Se stromky shledáme se velmi vzácně, ač ovoce zaslouží pozornosti zejména pro zahrádky rodinné. Byvše v čelnějším počtu a pěkných exemplářích vystaveny trojským ústavem na hospodářské výstavě v květnu 1923 v Praze, upoutaly plody tyto zájem četných návštěvníků.

Stromy rostou velmi pravidelně, úzce pohárovitě až topolovitě vzhůru, tvoříce vztyčenou a světlou korunu, jež nepotřebuje řezu. Plodí velmi hojně. Tato vlastnost — úzká koruna a znamenitá úrodnost cenného ovoce — doporučuje ovocnářským labužníkům, aby věnovali skromné místo v zahradě stromu, jenž nese plody chuti zvláště delikátní. Kde je porozumění pro jemné ovoce, lze — v dobré, živné půdě a chráněné poloze — vysaditi ve střeženém sadu i několik stromů; pro všeobecnou výsadbu se však nemůže zatím doporučiti. Ve školkách, šlechtěna na pláňeti, tvoří pěkné, přímé,

ČESKÁ POCHOUTKA.
DÉLICES DE BOHÊME. — LECKERBISSEN AUS BÖHMEN.

dosti silné stromky. Na jančatech rovněž je vzrůst přiměřený, odpovídající podnoži; úměrné rozvětvení poukazuje na vhodnost pro volně rostoucí krsy. Příliš mladé šlechtěnce na duzenech nelze zatím posouditi.

Leterosty bývají ke konci mírně zesíleny, mají barvu tmavě čokoládově hnědou, místy zastřenou stříbřitým závojem. Nenápadné průduchové tečky jsou velmi řídké a nepravidelně roztroušeny.

Oka na spodu letorostů protáhla ke konci větévek se zkracují a jsou potom téměř okrouhlá, dobře vyvinutá, šedě plstnatá; nasedají na patkách dlouhých, ale nízkých, jen mírně žebérkatých.

Pupeny květní jsou drobnější, přišpičatělé, temně šupinaté a jen dílem plstnaté. (Viz obraz.)

Listy mají řapíky na spodu červené se širšími, vroubkovanými palisty; měkce kožovitá, svěže zelená čepel mírně se leskne. Tvar čepele přechází od široce do protáhle eliptického, zejména u listů příplodních, jež dosahují často délky až 100 mm; největší šířka dosahuje i 85 mm. Okraj listů bývá dvojmo, dosti ostře, někdy i hlouběji pilovitý.

Květ. Z růžových, bělavě zelenavých poupat rozvíjejí květy s kalichy značně dlouze cípatými, v rovině odstávajícími. Koruna měří 44–48 mm v průměru, jsouc ploše rozložená. Plátky korunní, zelenavě bílé, tvaru velmi nestálého, bývají eliptické i protáhle vejčité a vlnitě zprohýbané. K nehtu se obvyklej poněmáhlu zúžují. V rozvitém květu se nedotýkají.

Tyčinky — normálně je jich dvacet — setrvávají sevřeny dlouho v úzkou kytíčku; nejdelší z nich dosahují v úplné dospělosti úrovní blizen. (Viz obraz.)

Plody. Přiložený barevný obraz znázorňuje plody, zaslané závodem Maškovým z Turnova. Tvar, běžná velikost i barva jsou dobře vystiženy. Baňaté plody, ke kališku náhle se zúžující, měřívají na šír 48–55 i 65 mm, u kalicha méně než polovinu; výška nepřesahuje zpravidla ani u největších plodů 65 mm. Malým rozměrům odpovídá i malá váha, kolísající kol 50–60 g.

Tvar plodu dobře vysvitá i z podélného průřezu. Z baňaté stopečné poloviny sbíhá se malvice rychle a více méně prohnutě ke kalichu, kde končí mírně šikmo zkosenou špičkou. Kalich malý, sevřený, má ušty úzké a stísněné, vně krátce zeleně plstnaté se zaschlými špičkami nazad zahnutými. Tkví v neveliké, dosti hluboké jamce, vroubené drobnými, zpravidla ale význačnými žebérky, která se ztrácejí hned pod úrovní jamky kališní, přecházejíce v zcela plochá žebra často jen hmatem znatelná a nepatrně hranatící oblost plodu. Hoření, kališní partie plodu připomíná skutečně jakousi korunku, zejména jsou-li rýžky mezi jednotlivými obkališními žebérky hlubší a ostřeji vříznuty.

Stopka bývá stejnoměrně přes 2 cm dlouhá, načervenalá, nikoli silná, polodřevnatá, lehce ochmýřená. Vyčnívá as polovinou nad úroveň jamky stopečné, která je značně hluboká, někdy mělčí, nálevkovitě sbíhavá. Na širokém spodním obvodu plodu bývá jen tu a tam několika zjevnějšími žebérky její okraj mírně zhrbolen. Z hloubi jamky vybíhá často několik zcela jemných a nenápadných paprsků rzi, mizejících obvyklej již na vnitřní stěně jamky.

Světle žlutozelená až bělavá slupka je úplně čistá, jemná, hladká, pevná a dosti lesklá, podobajíc se Tyrolskému rozmarýnovému bílému; na slunci bývá sytější až zlatově zažloutlá s nádechem rozptýlené, neveselé, jindy živější červení, žíhané někdy přerušovanými, tlumeně karmínovými proužky. Celý plod poset je bělavými, bledě

vroubenými prūdchy, ve stopečné polovině značně řidšími, celkem nenápadnými. V barevném líčku najdeme i tmavší, rzivé lenticelly. Ležením nabývají plody jemné vůně.

Zažloutle bělavá dužnina je jemná, hebká, dosti šťavnatá, přisládlá, velmi chutná s kořenitou příchutí hořkých mandlí, která označena v katalogu zöschenského národního arboreta „zcela ojedinělou, neznámou u odrůd jiných“. Nehluboká číška často tvoří jen nepatrnou mísku vysoko nad osou jadřince, jež je zpravidla dutá a zaujímá střední třetinu výšky plodu. Do ní ústí šterbinovitě pouzdra se stěnami mírně natrhanými, obsahující obyčejně po 2 dlouze špičatých a dobře vyspělých, světle hnědých jadérkách. (Viz obrazy.)

Zimní toto jablíčko sklízí se s pozdními odrůdami. Pozdější česání zabrání vadnutí. Uloženo v přiměřené místnosti, dozrává kol vánoc, vydrží bez úhony do konce února, načež počne vadnouti, ale nekazí se ani v červnu, kdy ovšem původní chut ztracena.

Výborné stolní jablko je v době zralosti opravdovou pochoutkou. Dá se i dobře zasílati, neboť menší otlačení nevyvolávají hniloby. Ve větším se dosud nikde nepěstuje, ale milovníci jemných jablek neopomenou přikázati ve svých zahradách plodné této odrůdě skromné místo, ať v podobě krsku či polokmenu.

O špatných vlastnostech nikdo se nezmiňuje.

Synonyma a literatura. Popisy podrobné dosud neuveřejněny. Kromě rukopisných záznamů Procheových jen p. Říha je popsal stručně v „České floře“ 1898 na str. 56; zmínku přinesly katalogy Späthovy a zöschenského arboreta, dále „Pomologische Monatshefte“ roč. 1902, str. 124 a „Ovocnické Rozhledy“ I. roč., str. 171. Nazýváno je též Česká koruna, Délices de Bohême, Leckerbissen von Böhmen a Böhmischer Leckerbissen. Vesměs velebena znamenitá chut.

V katastru jabloní Státního pomologického arboreta je označeno čís. 297.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

□
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

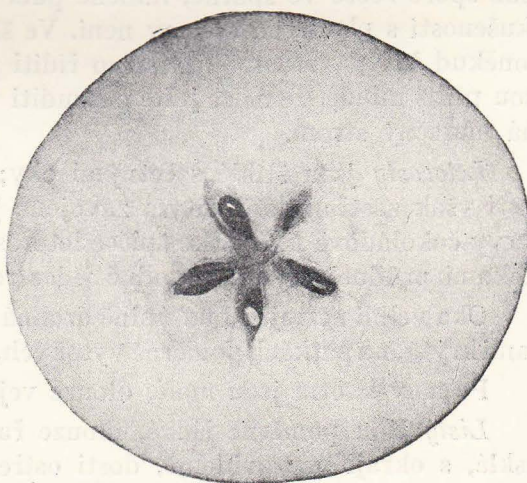
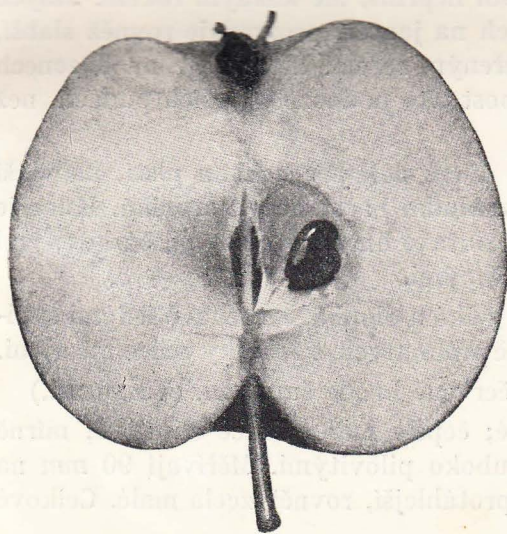
D) JABLKA II.

Čís. 69.

MIKULÁŠOVO.

GROSSFÜRST NIKOLAUS RENETTE.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

MIKULÁŠOVO.

Původ a všeobecné poznámky. V zápiscích Říhových o tomto jablku čteme v úvodě: „Semenáč p. Procheho ve Sloupně, který jej nazval původně Velkokňaz Nikolaus. Předal jej za jiné rouby závodu Späthovu v Berlíně — u nás se žádný o to nezajímal — který jej dal do obchodu jako Grossfürst Nikolaus-Reinette v roce 1897.“ Späth ovšem v katalozích nikde neuvádí, že je to jablko českého původu, naopak připisuje je výslovně své firmě.

Pěstitel sloupenský zaznamenal o něm: „Großfürst Nikolaj Michajilovič, semenáč z r. 1891. Matka Old Nonpareil a otec Ribstonův pepping.“

Jak zřejmo, je tento semenáč z posledních Procheova šlechtění a veřejnosti ovocnické téměř neznámý. Jen tu a tam v okolí bydžovském získali ovocnáři nějaký roub, ale nalézti pěkný, zdravý strom se nepodařilo. Pan Proche zaznamenává o této odrůdě, že strom mírně bují a častěji hojně plodí. Ve státních školkách chlumeckých udržuje se v sortimentu pro rouby jediný, starý krsek na duzenu šlechtěný a trpící lišejníky, jenž spoře roste ve špatné, hubené půdě a plodí nepřilíš, ale každým rokem. Jiných zkušeností s plodnými stromy není. Ve školkách na jančeti prozrazuje rovněž slabší, poněkud křivý vzrůst, ježž nutno řídití přiměřeným řezem. Šlechtěnce na duzenech jsou příliš mladé, že nelze ještě posouditi vhodnost této podnože v lepších půdách, než má matečný strom.

Letorosty jsou štíhlé s četnými oky; jsou dílem pokryty hebkou plstí, na větší části však zastřeny stříbřitým závojem, jímž základní barva sotva proniká. Kůra je barvy čokoládově hnědé, ke špičce letorostu až žlutavě hnědé, s bledými, čárkovitými tečkami průduchovými, nápadně řídce roztroušenými.

Oka velmi nestejná buď úplně drobná nebo velká a dlouhá, červenavě šedými šupinami krytá, na patkách poměrně vysokých, mírně prohnutých, s žeběrky velice mírnými.

Pupeny květní jsou malé, dlouze vejčité, červeně hnědě šupinaté. (Viz obraz.)

Listy jsou poměrně řídké, dlouze řapíkaté; čepele malé, široce eliptické, mírně lesklé, s okraji nepravidelně, dosti ostře a hluboko pilovitými. Měřívají 90 mm na dél a až 75 mm na šíř. Příplodní listy bývají protáhlejší, rovněž zcela malé. Celkové olistění řidší.

MIKULÁŠOVO.

GRAND DUC NICOLAS MICHAÏLOVITCH. — GROSSFÜRST NIKOLAUS RENETTE.

Květy jsou velmi hojné a rozvíjejí se 4.—5. dne jabloňového květu, někdy až o dva dny později, z poupat bílých, jen lehce zarůžovělých. Rozkvetlý strom je celkem mdlého, bělavého vzezření. Kalichy mají úšty dicuhé, nazpět zahnuté. Korunky mělce miskovité o průměru 46—52 mm v rozkvětu se prostírají zcela ploše; jednotlivé plátky korunní jsou dlouze, někdy tupě vejčité, bílé, s nervaturou živě růžovou, na vnější straně až fialově červenou; okraje zpravidla sotva se dotýkají, majíce značně dlouhé nehty. Ze dvaceti tyčinek as polovina dorůstá délky čnělek; prašníky jsou máslově žluté. (Viz obraz.)

Plody, na barevné příloze výstižně znázorněné, pocházejí ze státní ovocné školky v Chlumci n. C. a představují tvarem, velikostí i barvou velmi dokonale běžný typ kulovitého, nepatrně zploštělého jablka Mikulášova. Takové plody, střední velikosti, měřivají 60—66 mm na šíř a zpravidla o něco méně na výšku; váha nepatrně kolísá od 90—115 g. Celkově se poněkud podobá Karmelitské renetě.

Kalíšek bývá zaschlý, zpola otevřený se vztyčenými a proti sobě mírně skloněnými úšty, jichž špičky ohruňují se poněkud nazad. Jamka kališní neveliká a nehluboká, s několika nenápadnými žeběrky, jež mizejí na úbočích jamky a ztrácejí se nejpozději na nerovném jejím obvodu, někdy mírně zkoseném. Oblast plodu není rušena zcela plochými, sotva hmatem znatelnými vyboulinami.

Stopka bývá zpravidla tenká, téměř dřevnatá, a ční znatelně nad úroveň jamky, jindy poněkud kratší, polodužnatá. Tu a tam vyskytne se masitý val, jenž stopku tísní a zatlačuje na stranu. Nálevkovitá jamka stopečná je obyčejně jemně, světle porezavělá; rezovitá korkovina rozbíhá se paprskovitě až na oblý obvod jamky.

Slupka dosti se leskne, je hladká, do zlatova žlutá; tato základní, zprvu zelenavá barva však sotva místy prosvítne v mdlé nevýrazné červení, jež je rozmyta téměř po celém povrchu plodu a žihána sytějšími, celkem nezřetelnými proužky. Ve stínu je červeně poněkud bledší a tu se spíše uplatní základní, žlutavý tón, zvláště při temeni.

Četné, místy velmi husté, výrazné průduchové tečky, šedě rzivé a nepravidelného tvaru, jsou nestejněměrně rozsety a vroubeny zřetelnými, bělavými dvorci, jež drobné jinak tečky zdánlivě zvětšují a činí zvláště nápadnými.

Nehluboká číška, jak lze seznati z podélného průřezu, je nejčastěji krátce nálevkovitá.

Mírně dutoosý jaderník má pouzdra do osy štěrbinovitě otevřená, se stěnami řídce a lehce natrhanými. Jádra jsou drobná a podlouhlá, zpravidla po dvou v jediném pouzdře. (Viz obrazy.)

Dužnina je zažloutlá, zcela jemná, hustá, dosti šťavnatá, renetově kořenitě libé chuti s delikátní, citronovou příchutí.

Aby později nevadlo, musí se sklízeti v posledním období sklizňovém. Dobře uložená jablka uzrávají po vánocích a vydrží dlouho do jara, až do května. Doporučiti, byť i výborné toto zimní stolní jablko, nelze než pro specialisty k pokusnému sázení; nemá vynikajících vlastností, jež předčice vlastnosti odrůd stejně hodnotných, zasloužily by zvláštní pozornosti. Doporučení vadí i mdlá barva, pro niž pravděpodobně sám pěstitel věnoval tomuto jablku méně lásky než ostatním svým semenáčům.

Špatné vlastnosti. V některém roce při hojné úrodě ukáží se na plodech temné skvrny, jež však nelze ztotožniti s fusikladiem.

PŮVODNÍ ODRŮDY ČESKÉ.

(ČÍSLA 70.—82.)

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

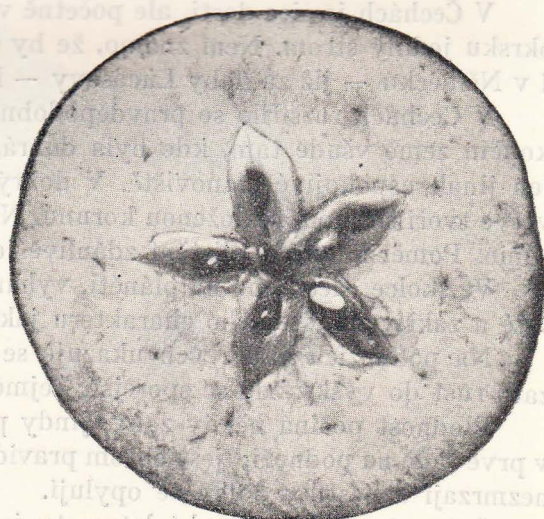
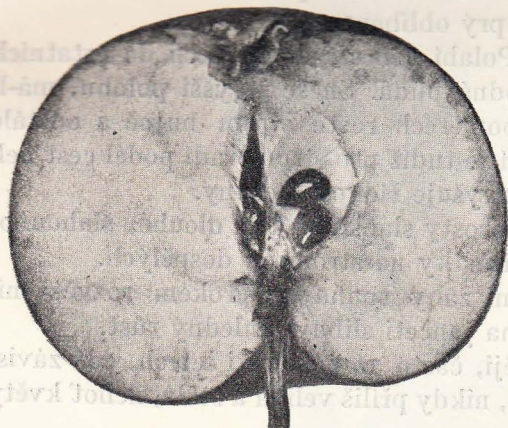
Čís. 70.

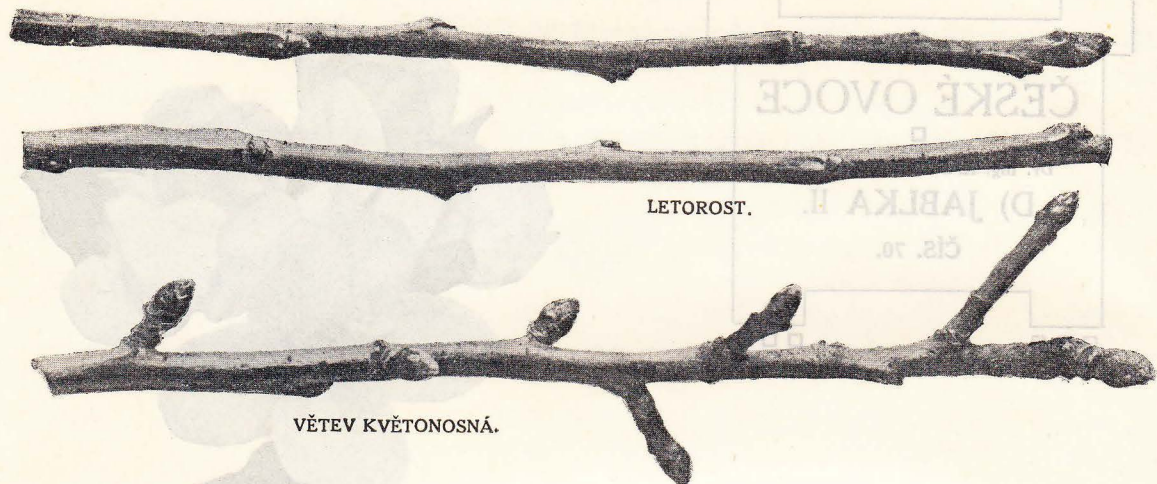
ČESKÉ RŮŽOVÉ.

ROSE DE BOHÊME.

BÖHMISCHER ROSENAPFEL.

ČESKÉ RŮŽOVÉ.

Původ a všeobecné poznámky. Každý milovník ovoce, jenž pozná rozkošné České růžové jablko, zamiluje si je a zatouží, aby je měl ve své zahradě. V Říhových zápiscích čteme o něm: Je tak sličné, že nelze sobě přát sličnějšího.

Jest původu domácího a nikterak nové. Německý pomolog Diel dozrává, že je obdržel od děkana-ovocnáře M. Rösslera z Poděbrad. Thomayer v „Českém ovoci“ uvádí, že otec Rösslerův, Petr, jako zahradník jezovitského dvorce Bykání u Kutné Hory, našel ve svém působišti strom této odrůdy koncem 18. století, jež nutno považovati za původní. Z něho zaslány rouby do Poděbrad, kde — podle Thomayera — našlechtěny na pláňata náhodně v zahradě vyrostlá. Stromky později si děkan Rössler tak oblíbil, že si přál, aby mu je vsadili po smrti na hrob s Fialkovým jablkem. . .

Pan Říha poznamenal, že na Čáslavsku při svých pomologických toulkách tohoto jablka již nenalezl. Na pražské výstavě v r. 1854, německým pomologem Lucasem navštívené, budilo zaslouženou pozornost.

V Čechách je sice dosti, ale početně velmi spíše rozšířeno, téměř vždy v širokém okrsku jediný strom. Není známo, že by se někde až dosud pěstovalo ve větší míře. I v Německu — již za doby Lucasovy — bylo prý oblíbeno.

V Čechách rozšířilo se pravděpodobně z Polabí neb středních Čech do ostatních končin země všude tam, kde byla dobrá, úrodná půda. Snese i vyšší polohu, má-li jen jinak uspokojivé stanoviště. V dobrých poměrech roste strom bujně a odstálé větve tvoří širokou, rozloženou korunu. Nehodí se tudíž pro stromořadí podél cest neb silnic. Poměrně chudé olistění zdánlivě ještě zvyšuje řídkost koruny.

Ve školce, šlechtěno na pláňeti, vyhání letorosty slabší, až 1 m dlouhé, šlahounovité a zakřivené, stejného charakteru jako přírůstky na stromech dospělých.

Na podnožích krskových ukazuje se velmi záhy snaha po širokém rozvětvení, zato růst do výšky zdá se sporejší. Zejména na jančeti slibuje úhledný růst.

Plodnost počíná někdy záhy, jindy později, často až po desíti letech, což závisí v prvé řadě na podnoži; jest potom pravidelná, nikdy příliš veliká a stálá, neboť květy nezmrzají a pestíky dobře se opylují.

Letorosty. Štíhlé, dlouhé letorosty jsou pod oky zcela nepatrně zprohýbané, ke konci mírně zesílené a pokryté jemnou, řídkou, bělavě lesklou plstí. Kůra po otření

ČESKÉ RŮŽOVÉ.
ROSE DE BOHÊME. — BÖHMISCHER ROSENAPFEL.

chmýří jest téměř bez lesku, na slunci červenavě hnědá, ve stínu olivově zelenavá, místy se stříbřitým povlakem. Špinavě žlutavé tečky (lenticelly) nejsou drobné, nenápadné a poměrně řídké roztroušeny.

Oka jsou značně veliká a dlouhá, těsně přitisklá, na patkách nevysokých, se třemi útlými, protáhlými žeběrky.

Neveliké, tupě vejčité květní pupeny mají obalové šupiny tmavé a lehounce ochmýřené. (Viz obraz.)

Listy mají čepel středně velikou, měkce kožovitou, lesklou, na rubu mírně plstnatou. Řapík bývá as 30—35 mm dlouhý a často, zejména u báze, karmínově až červenalý. V paždí mladších listů vyrůstají malé, opadavé palisty.

Čepel temně šťavnatě zelené barvy bývá na obvodě vlnitě zprohýbaná a nepřesahuje zpravidla délky 90 mm, již — při normálním tvaru eliptickém — odpovídá šířka as 40—42 mm. Okraj listu je nepravidelně, dole tupěji, ke špičce ostřeji pilovitý.

Květy. Strom v úplném rozkvětu působí bělavým dojmem, což je ještě podporováno nápadně bílou plstí rašících listů. Květy mají kalichy s ušty v rovině odstálými se špičkami nepatrně nazad zahnutými. Korunka velmi kolísavé velikosti (45—56 mm) ploše se rozkládá a tvořena je z plátků bílých, lehounce růžově stíněných, širokých, poněkud vykrojených. Okraji se často vzájemně mírně přesahují. Normálně bývá v květu 20 tyčinek, mnohdy však i méně. Mají veliké prašníky. Teprve po protržení prašníků dorůstají tyčinky úrovní blizen. Strom kvete v polovině období jabloňového květu. (Viz obraz.)

Plody. K barevnému zobrazení ovoce vzaty plody asi se 35letého, pěkného vysokokmenu v sadě p. Zd. Doležala v Chlumci n. C., jež dobře zpodobují běžnou velikost, barvu i tvar. Počaly zrát poslední dny července, nápadny zdaleka při hojné úrodě a řídkém listu stromu skvělou červení.

Jednotlivé průměrné plody, velikosti velmi vyrovnané, vážívaly 80—90, výjimečně až 100 g; vzácně více. Nejčastěji se vyskytují plody o průměru 60—65 mm a o výšce 42—47 mm. Jsou ovšem i plody větší. Při velké úrodě bývají však většinou menší.

Plod je zploštělý, často až syrečkovitý, v bocích mohutně vypouklý; pravidelně bývá jedna polovina o něco méně vyspělá oproti druhé, což však nikterak neruší celkový ladný tvar malvice.

Kalich je šedě plstnatý, malý a zpravidla zavřený, dobře vyvinuté ušty se proti sobě vztyčují. Jamka kališní bývá užší i širší, miskovitě mělká. Vzniká v ní pět silnějších žeber, jež probíhají přes celý plod, buď neznatelně, matně neb i mocněji až do stopečné jamky, čímž oblost plodu mírně hranatější a nestejněměrně stlačují. Mezi těmito pěti hlavními žeběrky bývají jiná, drobnější, obyčejně jen omakem pozorovatelná.

Silnější stopka je mírně plstnatá, u plodu bývá zdužnatělá. Vězí v jamce značně hluboké, někdy i žebernaté, tu a tam porezavělé; světlá rez rozbíhá se paprskovitě často až přes okraje stopečné jamky.

Slupka jemná, hladká, ale poněkud mastná, mírně se leskne; jest žlutavě zelenavá, avšak, zejména na slunci, krásnou, souvisle mramorovou, růžovou, sytou červení zastřená, že původní barva zelenavá jen místy prosvítá. Plody na stromě jsou překrásně modravě ožíněny, čímž lákavost tohoto ovoce ještě nemálo se zvyšuje. Zastíněné plody mívají ovšem větší místa zelenavá, jsouce jen červeně žíhané. Plody s krsků bývají světlejší, ba téměř bílé, po větší části povrchu mořenově růžově zbarvené a neobyčejně krásné. (Viz barevnou přílohu.)

Nehojné jemné tečky bývají rzivé, řidce a nenápadně roztroušeny. Celé jablko voní velice příjemně a nevadne.

Dužnina je vonná, bělavá, často však, zejména pod červenými částmi slupky, lehce v nestejně širokých prouzcích zarůžovělá, hojně šťavnatá, jemná, kyprá, poněkud řidká. Na řezu jen pozvolna a nepatrně hnědne. Chut je příjemná, ač zvláště nevyniká, prostě sladce navinulá.

Čiška je prostorná, kuželovitá a dosahuje mnohdy až k vrcholku jaderníka. (Viz obraz.)

Jadřinec bývá otevřený, dutoosý, značně veliký. Po stěnách jemně, ale výrazně natrhaná pouzdra ústí do osy více méně úzkou štěrbinou. Jádra jsou zpravidla dobře vyvinutá a hojná, někdy i po dvou nad sebou, drobnější, barvy bledě hnědé.

Plody počínají zrátí téměř najednou a to zpravidla již koncem července, v některých letech prvé dny srpna. Plody dobře uložené vydrží asi 14—20 dní po sklizni při dobré chuti; později rády hnijí kol jadřince; zůstanou-li zdravé, tratí valně na jakosti.

Zralá jablíčka lze požívatí hned se stromu, což je ostatně jejich běžným osudem. Hodí se znamenitě i k přípravě kompotu.

Na trhu nemá v tu dobu, pokud se týče osobité krásy, konkurenta a je čile hledáno a dobře placeno. Při pečlivém balení, jež se vždy vyplatí, snáší dopravu zcela uspokojivě, nesmějí se však zasílati plody přezrálé.

Pro tyto nepopíratelné přednosti tržní zaslouží toto jablíčko zastoupení v každém střezném sadě a v každé jen poněkud větší zahrádce; pro polohy přístupné pro přílišnou až svůdnou lákavost ovoce nelze ho doporučiti.

Špatné vlastnosti nejsou známy. Tvar koruny a lákavost ovoce znemožňují pěstění ve stromořadích, po př. v otevřených sadech. Mladé větévky trpívají někdy padlím, sotva však více než ostatní odrůdy.

Literatura a synonyma. Původní název Rösslerův Grosser Sommerrosenapfel zčeštěn na Velké letní růžové. Diel popsal je pod jménem Grosser böhmischer Sommerrosenapfel VI. 43, aby je odlišil od četných jiných „Růžových jablek“. Náзву „veliké“ celkem si však jablko toto sotva zaslouží — ba ani ne plody s krsků.

V „Hlavním seznamu ovocných stromů“ v Troji vydaném má číslo 433 a je zařazeno mezi odrůdy osvědčené.

Dr. Ammerling uvádí lidový název „Růžové jablko“, Burket je popisuje v monografii „Jabloň II.“ na str. 89 pod týmž názvem. Večeř ve svém „Ovocnictví“ na str. 159 užívá jména Růžák český.

Důkladný popis čteme v citovaném Thomayerově „Českém ovoci“, kde připojen i seznam starších drobných zpráv.

Kromě Diela bylo popsáno v německé literatuře Dochnahlem r. 1873 v I. dílu knihy „Der sichere Führer in der Obstkunde“ č. 439. Tam uvádí se též názvy Milerosa bohemica a Malus Dieli bohemicus. Zmíněn i název „Böhmischer Rosenapfel“, pod nímž je popisuje Lucas v díle „Handbuch der Obstkunde“ I. díl č. 93 a Engelbrecht v knize „Deutschland's Apfelsorten“ č. 197; v Lucasově soupise „Auswahl wertvollster Obstsorten“ má č. 47. „Pomologische Monatshefte“ uvádějí je v roč. 1878 na str. 305 se zajímavou poznámkou, že bylo překřtěno kdesi na „Roter Calvill“ z Kodaně pocházející. Thomas nazývá je v díle „Guide Pratique“ na str. 117 jménem Rose de Bohême. Sadaři zovou je někde České červené.

V seznamu jabloní Státního pomologického arboreta je označeno čís. 62.

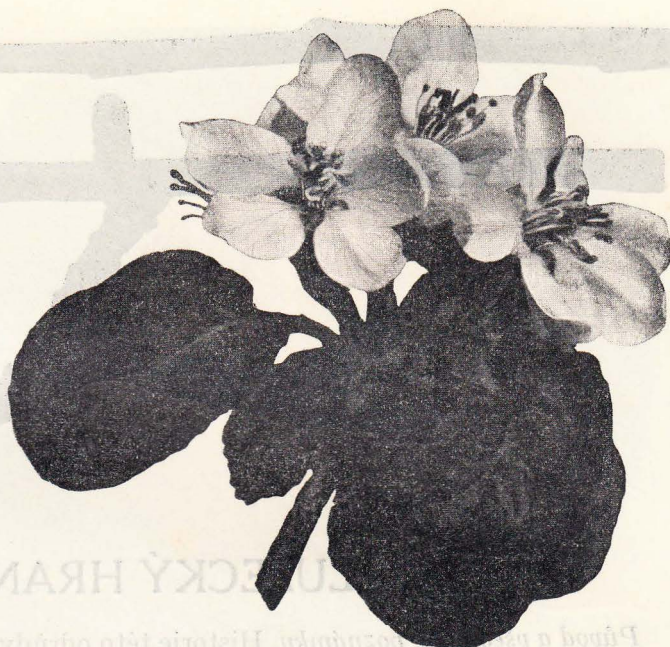

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

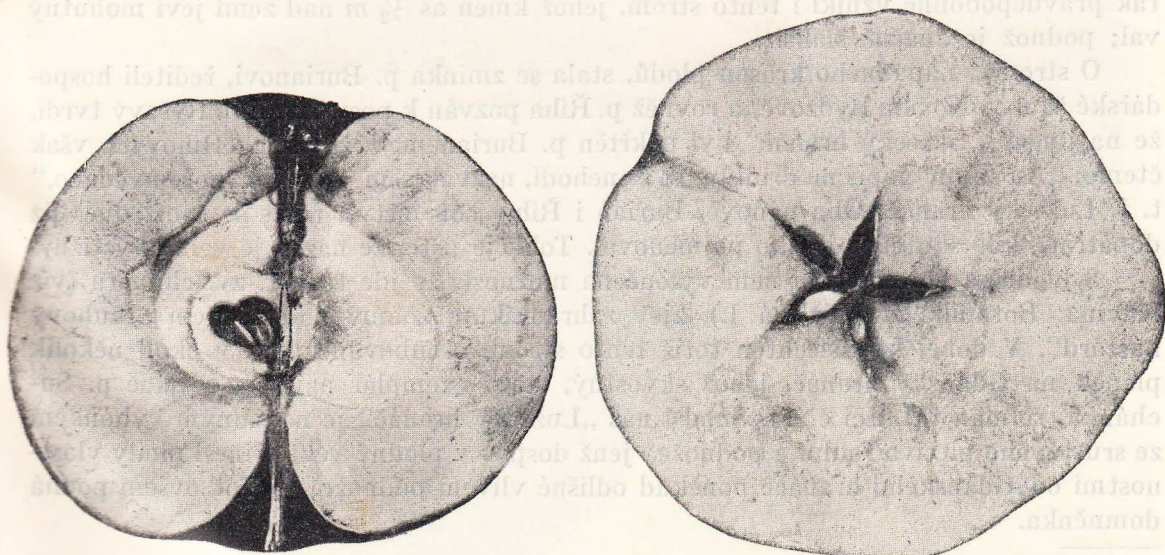
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

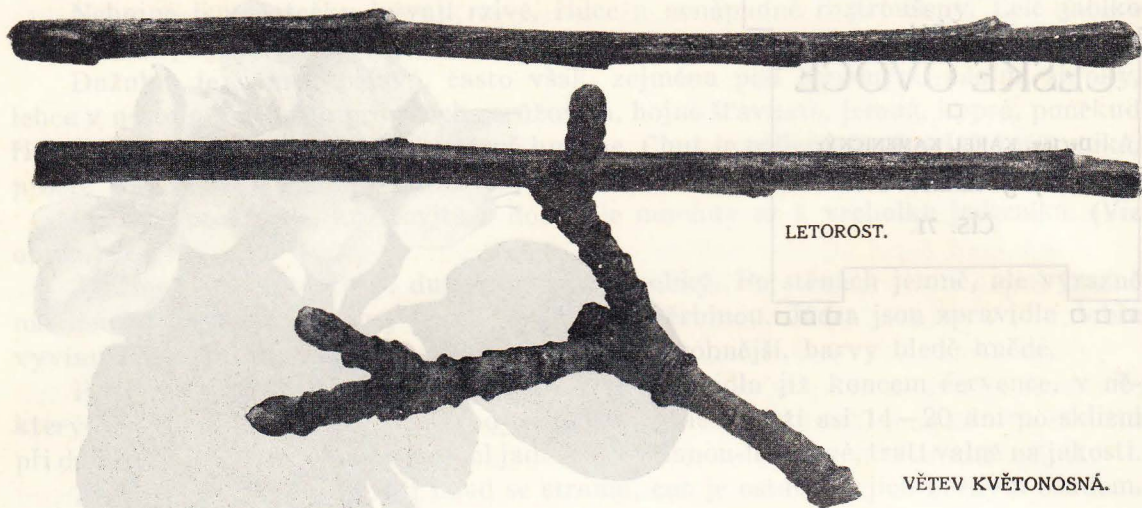
Čís. 71.

LUŽECKÝ HRANAČ.

LUŽECKÝ HRANÁČ.

Původ a všeobecné poznámky. Historie této odrůdy není bez zajímavosti. Na zahradě p. Hály v Lužci n. Cidl. č. 12 stojí asi stoletý strom, na nějž již před lety upozornil p. Říha lužecký ovocnář, p. Boh. Ryšavý. V devadesátých letech minulého století povšiml si totiž p. Říha krásného červeného jablka na stálé výstavce ovocnické v Chlumci n. C., kam dodáno jako neznámé z blízké osady Lužce; od té doby počal Říhův pomologický zájem.

O vlastním původu, resp. vzniku této novinky panují jen domněnky. Podle tradice lužeckých rolníků-ovocnářů lze za to míti, že do Lužce je přinesl horlivý pomolog farář Kerner*) v první polovici devatenáctého věku. Pan Říha se domnívá, že pochází z dob faráře Velicha, současníka děkana Rösslera v Poděbradech a předchůdce Kernerova. Podle tehdejšího zvyku roubovalo se vše do rozštěpu v jakékoli výši na pláň — tak pravděpodobně vznikl i tento strom, jehož kmen as $\frac{1}{2}$ m nad zemí jeví mohutný val; podnož je značně slabší.

O stromě, nápadného krásou plodů, stala se zmínka p. Burianovi, řediteli hospodářské školy v Novém Bydžově, a rovněž p. Říha pozván k posudku. Pan Ryšavý tvrdí, že na jméno „Lužecký hranáč“ byl pokřtěn p. Burianem; v zápiscích Říhových však čteme: „An žádný popis na druh tento se nehodí, nazval jsem jej, jak nahoře uvedeno,“ t. j. Lužecký hranáč. Oba pánové, Burian i Říha jsou mrtví; nelze se tudíž dnes již dopátrati, kdo skutečně jablko pojmenoval. Tolik je jisto, že název je velmi výstižný.

S hlediska botanického není vyloučena možnost, že jde tu o t. zv. chiméru (viz Kavina: Botanika zemědělská I.), zjev zahradníkům známý pod názvem „roubový bastard“. V době, kdy šlechtěn totiž tento strom, oroubováno bylo v okolí několik plánek na Gdánský hranáč, jehož skvostný, starý exemplář najdeme v sadě p. Suchánka, rolníka v Lužci č. 14. Snad i náš „Lužecký hranáč“ je náhodným výhonkem ze srůstového pletiva roubu a podnože, jenž dospěl v plodný věk, přinesl plody vlastnostmi od Gdánského hranáče poněkud odlišné vlivem podnože. — Toť ovšem pouhá domněnka.

*) P. Kerner měl — podle zápisů lužecké pamětní knihy — vlastní školky ovocné, z nichž rozšířil mnoho dobrých stromků v okolí chlumeckém.

LUŽECKÝ HRANÁČ.

Matečný, původní strom je vysoký, mohutný, s korunou deštníkovitě se sklánějící ve značné výši; přemožen věkem chřadne a odumírá, že je potřeba odřezávat větvi po větvi.

Plodnost je veliká, předstihuje Gdánský hranáč, ale pouze každým druhým rokem. Strom ovocem přetížený má v době zrání opravdu překrásný vzhled. R. 1898 dal 10 hl stejných, krásných plodů; od té doby jen o málo menší sklizně, než strom počal odumírat, nebyly vzácností. Půda sadu, kde strom roste, je hlinito-písčítá.

Ve školkách šlechtěn na pláněti, roste uspokojivě silně a dá se vypěstiti i ve třech letech v půdách živných. Na jančeti roste úměrně, ač poněkud spoře; zato plodnost je velmi raná a plody překrásné.

Leterosty jsou po celé délce stejnoměrně silné, ke konci tence plstí pokryté, tu a tam zrcadlovitě nesouvisle stříbřité. V červeni čokoládové barvě nápadny jsou světlé, průduchové tečky tvaru až čárkovitého, jež mírně vyvstávají nad niveau okolní kůry. Jsou poměrně husté.

Oka jsou maličká, zcela krátká, šedá, patky úzké s význačnými žebírky, z nichž střední běží ostře a daleko dolů a ruší oblost letorostu. Na dvouleté větvi bývají lenticelly zvláště nápadně vyvstálé.

Pupeny květní jsou krátce baňaté, téměř kulovité a šedě šupinaté. (Viz obraz.)

Listy mívají řapíky delší, u spodu červenavé s dlouhými palisty. Čepele jsou kožovité, lesklé, na obvodě ostře nepravidelně hruběji pilovité. Největší rozměry bývají 75 mm šíře a 95 mm délky. Tvar čepelí je vejčitý až oválný. Příplodní listy bývají pěkně eliptické, světlejší a jemněji ostře pilovité. (Viz obraz.)

Květy rozvíjejí 3.—4. den jabloňového květu. Drobnými květy osypaný strom působí bělavým dojmem, ač poupata květní jsou živě červená; leč červen záhy se ztrácí a korunní plátky bývají sotva lehce růžově stíněné. Kalichy na květních stopkách jsou nápadně veliké s velmi dlouhými ušty, jež v plném rozkvětu zahýbají se nazad špičkami. Plátky korunní jsou krátké, široce eliptické, se špičkou občas mírně vykrojenou a vždy zdviženou. Korunka nepřesahuje zpravidla 42 mm v průměru. Tyčinek dvacet nedorůstá celým počtem úrovní blizen; zpravidla čnělky vynikají nad kytičku tyčinek i v odkvětu nepříliš otevřenou. (Viz obraz.)

Plody. Na barevné příloze věrně znázorněno ovoce pocházející s chřadnoucího matečného stromu-starce, odumírajícího v sadě p. Hály v Lužci.

Plody jsou velmi stejnoměrné velikosti a váživají kol 160 g. Kulatost plodu jest zřejmě porušena hrubými žebry, z nichž pravidelně jedno nad ostatní mohutně vyniká, což bývá zejména patrné na příčném řezu. Výška plodu dosáhla až 70 mm, největší příčný průměr i 82 mm.

Kalich má ušty drobné a bývá buď polootevřený nebo častěji zavřený. Tkví v hluboké, dosti pravidelné hvězdčovitě jamce, přes jejíž okraj vybíhá pět hlavních a několik vedlejších žebíř po celém plodu až do stopkové jamky; tím způsobena plochá a nestejnoměrná hranatost plodů.

Zelenavá, spíše tenká, zdřevnatělá stopka je sevřena v těsné a hluboké jamce, z níž krátce paprskovitě vybíhá jemná rezovina.

Hladká slupka se leskne. Původní barva jest světle žlutavá, avšak tento základní tón je téměř úplně ztlumen skvělou, temně karmínovou červení často tak, že základní barva prosvítá jen velmi skrovnými proužky. Méně vybarvené plody činí dojem červených plodů, žlutě proužkovaných. Někdy bývá slupka nádherně žlutavě neb zelenavě mramorovaná. Bělavé tečky ostře se odrážejí od temného pozadí; jsou řídké, pouze

k pólům jablka, zejména ke stopce jich přibývá. V kališní jamce nechybí kruhovitě čárkovitá, velmi jemná režovina.

Plod voní patrně, nikoli však příliš silně.

Dužnina jest bělavě nažloutlá, jemná a hustá, spíše měkká než chruplavá, hojně šťavnatá, navinule sladké a příjemné chuti, jež však postrádá aromatické kořenitosti, v čemž ji ovšem Gdánský hranáč předčí. Na vzduchu zvolna hnědne.

Výška jaderníku s úzce dutou osou řídí se tvarem plodu. Pouzdra mají stěny jemně, ale hojně natrhané a otevírají se do osy úzkou šterbinou. Jádra jsou krátká, někdy až okrouhlá, běžné hnědé barvy.

Číska se často rourkovitě prodlužuje téměř k ose jadřince. Svazky cévní, obklopující jadřinec, někdy se větví. (Viz obraz.)

Ovoce uzrává od konce října do konce listopadu. Se sklizní nepospícháme, zato rychlá spotřeba bývá žádoucnější.

Lužecký hranáč lze s dobrým svědomím označiti jako znamenité jablko hospodářské. Byť ovoce nebylo prvotřídním ovocem stolním, přece jen úrodnost, krása plodů a prodejnost řadí jej mezi odrůdy pozoruhodné.

Špatné vlastnosti nebyly pozorovány; vytknutí lze malou trvanlivost ovoce, jež se někdy kazí již v prvé polovině listopadu.

Synonyma a literatura. Lužecký hranáč popsán po prvé p. Říhou v „České Floře“ r. 1899 na str. 128.

Jiné názvy, opomíjíme-li místní pojmenování Hranáč, nejsou známy.

V soupise jabloní Státního pomologického arboreta je označeno čís. 570.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

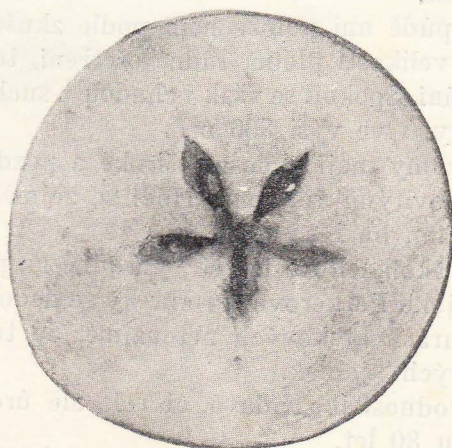
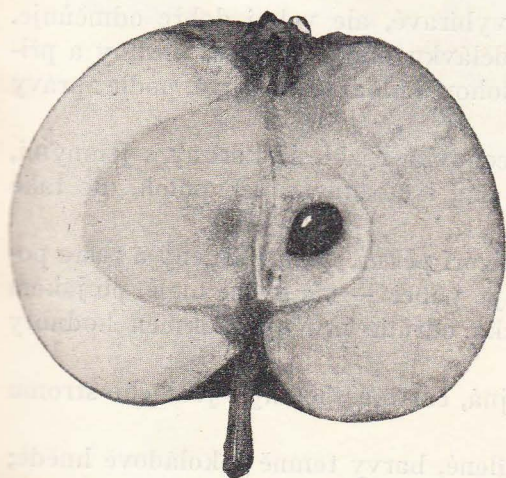
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

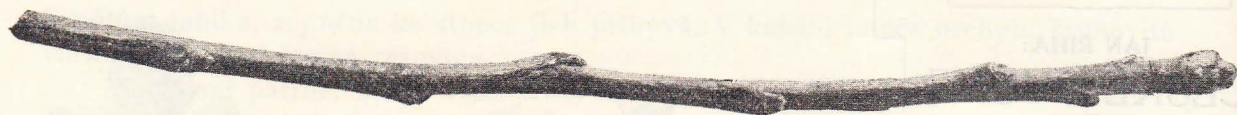
Čís. 72.

KAMÝCKÉ.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

KAMÝCKÉ.

Původ a všeobecné poznámky. Na tuto domácí odrůdu upozornil p. Říhu klatovský pomolog p. Josef Rádl. Podle podrobných jeho zpráv jest hojně rozšířena na rozhraní politických okresů klatovského a přeštického, hlavně však v okolí obce Kamýka a Švihova. Odtud název. Lidé jmenují místní toto jablíčko též Kamejče. Kamejčata jsou dobře známá a oblíbená na poplužních dvorcích státních statků Červeného a Korunního Poříčí, kde je po nich v době pronájmu sadů živá poptávka domácích i cizích sadařů. Pevná, trvanlivá a hezky vybarvená snáší dobře transport i při méně pečlivém zacházení a snadno se prodávají. Ve větších množstvích objevují se na trzích v Plzni; dříve vozilo se Kamýcké i do Bavorska. Mnohé ze stromů jsou asi 80leté, snad i starší. Mladého dorostu valně se nedostává, zejména od doby, kdy vzrostl zájem touto odrůdu, vyvolaný p. Rádlem a podporovaný čilým odkupem ovoce, jehož není nikdy nadbytek.

V půdě ani poloze není podle zkušeností vybíravé, ale velmi dobře odměňuje, hlavně velikostí plodů, řádné ošetření, tedy obdělávku půdy, průklest koruny a přihnojování. Spokojí se však i chudou a suchou polohou a plodí uspokojivě, podle zprávy Rádlvy, i ve výši 800 m.

Stromy mají vzosné, široké a později střežovitě rozkleslé koruny s jemnými, šlahounovitými větvemi. Hodí se zejména pro sad i do otevřených poloh, ale také k silnicím, ba i na meze.

Ve školkách šlechtí se výhradně na pláň. Tvoří pěkné, přímé kmeny a roste podobně jako Parkerovo. Pro krsky se nedoporučuje vůbec — má ovoce malé, po jakém v kulturách krskových netoužíme. Je to typická odrůda pro vysokokmen hodnoty „sudových“ jablek.

Úrodnost je střídavá, ob rok, ale úroda hojná, často až 500 kg s jediného stromu ve věku 80 let.

Letorosty jsou štíhlé, ke špičce poněkud zesílené, barvy temně čokoládově hnědé; jsou nenápadně tečkovány jemnými lenticellami. Stříbřitý nálet nebývá souvislý.

Oka jsou hustá, velmi pěkně vyvinutá, dosti dlouhá, tupě přišpičatělá, temně hnědě šupinatá, na patkách dlouze zdvižených a často ostřeji žebérkatých.

KAMÝCKÉ.

Květní pupeny jsou zpravidla dlouze vejčité, nepatrně plstnaté, obalené tuhými, tmavě hnědými šupinami. (Viz obraz.)

Listy, velmi syté barvy, mají řapíky jen nepatrně zarudlé, dosti dlouhé a silné. Čepele listové mění tvar od eliptického do vejčitého; mnohé vybiňhají v delší špičku. Jsou kožovité, mírně lesklé, povrchu často zvlněného; okraj je nestejněmárně, tupě pilovitý. Největší rozměry čepele nepřesahují zpravidla 95 mm délky a 57 mm šířky.

Květy tísni se na různě dlouhých stopkách. Rozkvět počíná po Parméně zlaté, asi zároveň s Baumannovou renetou. Ušty kališní značně dlouhé v plném rozkvětu zahýbají nazad. Poupata jsou bělavá, se živým růžovým stíněním. Průměr koruny měřivá až 42 mm. Plátky korunní jsou široce vejčité až eliptické, zcela lehce růžově stíněné; mají dlouhé nehty a v plném rozkvětu se vzájemně ani nedotýkají. Rozkvetlý strom je vzhledu něžně růžového. V hustou kytičku stíněných 20 tyčinek s krátkými prašníky srdečkovitého tvaru nedosahuje zcela úrovní blizen, jimiž končí čnělky značně pokrhlvé a do třetiny srostlé. (Viz obraz.)

Plody na barevné příloze věrně znázorněné, zaslal p. Rádl. Pocházely od p. Šlajse z Kamýka čís. 5, se staršího stromu. Jsou neveliké, spíše drobné; měřivají jen 48 až 55 mm na výšku při šířce 55–60 mm. Váha bývá 85–108 g. Jen málo plodů je o něco větších. Jsou ploše kulovité, někdy však jednostranně mírně skosené, s nápadně nestejnými polovinami.

Kalich poměrně veliký, pootevřený, tvořen je rýhovanými, zelenavými ušty lehce plstnatými, jichž zasychající špičky zahýbají se zpět, ponechávající číšku nekrytu. Kališní jamka je dosti široká a poměrně velmi mělká, zcela drobně, neurovnaně žebérkatá; každý ušet přechází vlastně ve 3 nestejněmárně vyvinutá žebérka, z nichž střední odpovídá hlavnímu nervu bývalého lístku kališního. Žebérka vystupují až k úrovni kališní jamky, načež přecházejí nenápadně v plochá, nezřetelná žebra, která plod zcela nepatrně hranatí.

Stopečná jamka je široká, nehluboká, na obvodě někdy nezřetelně zvlněná mizejícími zde žebry. Bývá i při úplné zralosti plodu jasně zelená; z hlubinky na všechny strany rozbíhá se paprskovitě jemná, světlá rezovina. Nejednou probíhá ostrá korkovitá čára od stopky až ke kalichu přes celou polovinu plodu.

Krátká, polodužnatá, hnědě žlutavá neb zelenavá stopka, do plodu často masitě vrostlá, bývá bělavě ochmýřena a dosahuje přibližně úrovní jamky, již jen zřídka přechází.

Slupka nepřilíh hladká, jest na omak téměř suchá, mírně lesklá, v plné zralosti skvěle zlatožlutá, na slunci zardělá tečkovitě rozmytou, jasnou červení, která často rozprostře se široce přes větší část povrchu plodu, čímž jej velmi krásí a na trhu ovšem činí neodolatelně lákavým. Souvislé karmínové proužky vyskytují se vzácněji a vždy spoře. Nečetné, průduchovité tečky jsou buď zelenavé s bílou obrubou nebo porezavělé; v nejvypouklejším obvodu jablka jsou nejřidší a nepřilíh nápadné.

Na podélném řezu objeví se krátká, široká a tupě zakončená číška. Jaderník je zavřený, nejvýše v ose puklý úzkou šterbinkou, z níž vystupující svazky cévní ústí do čnělky, nasedající často na lůžkovitě zdviženém kuželíku. Značně rozlehlá, ale plochá pouzdra se stěnami jen výjimečně natrhanými obsahují po jednom dobře vyspělém, krátkém jádru. (Viz obrazy.)

Dužnina zelenavě bílá, později zažloutlá, někdy s jemným růžovým nádechem, je pevná, tuhá, šťavnatá, polojemná až jemná, lahodně sladké, zcela nepatrně navinulé chuti. Zanechává v ústech poněkud vlákninu. Po rozkrojení pozvolna, slabě hnědne;

vení sotva znatelně. Ač jinak druhé jakosti, je toto ovoce pro milovníky sladkých jablek výborné.

Kamýcké češe se až v říjnu a je i se stromu požitelné, ale teprve koncem prosince nabývá nejlepší hodnoty. Dobře uchováno, udrželo se v ovocné komoře státní školky v Chlumci n. C. do počátku března, kdy ještě bylo zcela chutné, ač již méně šťavnaté. Zpravidla v únoru plod zmoučnatí.

Špatné vlastnosti stromu ani ovoce nejsou známy. Závadou plodů jest nedostatek kořenitosti dužniny. Předností této odrůdy jest však obchodní její hodnota: vyrovnanost, pevnost a lákavý vzhled ovoce, jež je právě o vánocích nejlepší.

Synonyma a literatura. Jablko toto, jak zmíněno, má lidový název Kamejče (Kamejčata). Bylo popsáno souhlasně s tímto textem v 1. čísle XV. ročníku „Ovocnických Rozhledů“.

V soupisu jabloní Státního pomologického arboreta je Kamýcké označeno čís. 784.

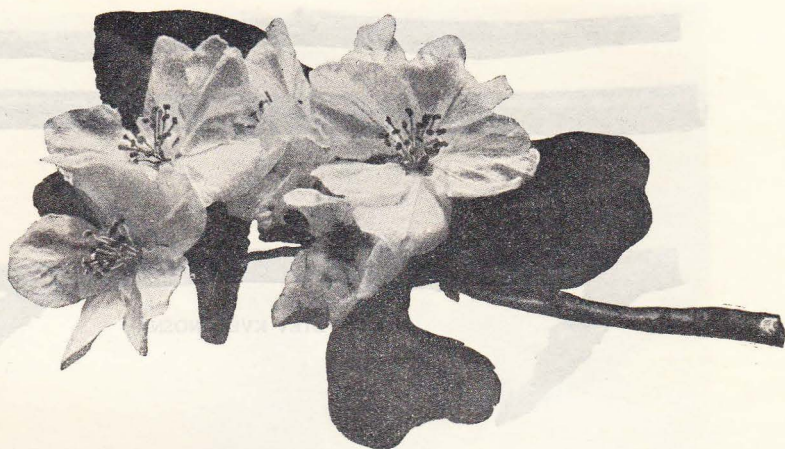

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

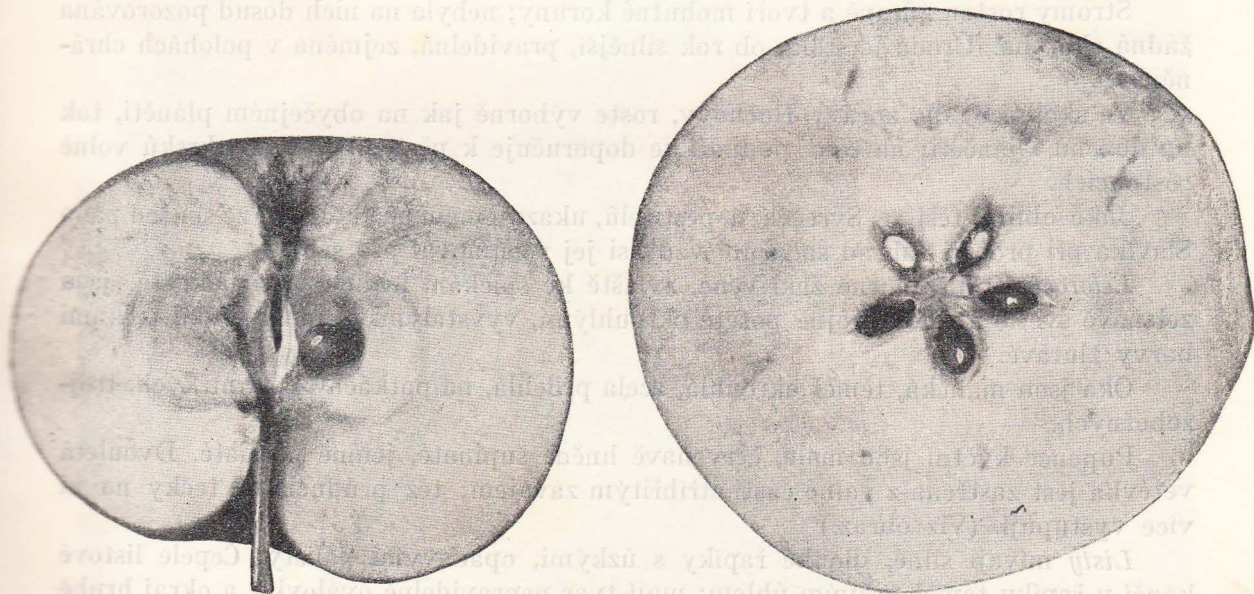
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

Čís. 73.

SYREČEK ŮŘETICKÝ.

SYREČEK ÚŘETICKÝ.

Původ a všeobecné poznámky. Výborný ovocnář-amatér, statkář p. Frant. Slavík v Úřeticích u Hrochova Týnce, již před lety upozornil p. Říhu na dobré místní jablko, zvané Syreček nebo Syrečkové. Znamenité vlastnosti stromu i ovoce, jež je třeba vždy současně oceňovati, přiměly p. Slavíka k pečlivému pozorování této odrůdy, o níž chrudimský pomolog p. Ročeň poznamenává, že je na okrese pardubickém známá, hlavně v zahradách. Ze zprávy jeho se dovídáme, že p. Slavík získal prvé rouby z obce Vostřešan, rovněž z Pardubicka, kde půda je lehčí, hlinito-písčitá. V poloze a půdě hluboké a vlhčí, jaké si obecně žádá jablono a s jakou se shledáme v Úřeticích, Topole a okolí, rostou stromy ovšem bujněji; tvrdí se však, že ovoce v těchto oblastech drží méně pevně na stromech než v krajinách sušších, kde méně padá. Stromů není dosud mnoho, na alejích jsou čirou výjimkou.

Stromy rostou zdravě a tvoří mohutné koruny; nebyla na nich dosud pozorována žádná choroba. Úroda je stálá, ob rok silnější, pravidelná, zejména v polohách chráněných.

Ve školkách, dle zprávy Ročnovy, roste výborně jak na obyčejném pláňeti, tak na duzenu i jančeti; na této podnoži se doporučuje k pěstění ve tvaru krsků volně rostoucích.

Jaké oblibě těší se Syreček u pěstitelů, ukazuje nejlépe okolnost, že soused pana Slavíka při prodeji zahrad sadařům vždy si jej vymíňoval pro sebe.

Letorosty štíhlé, mírně zakřivené, zvláště ke špičkám lehkou plstí pokryté, jsou zelenavě světle hnědé a hojně poseté okrouhlými, vystalými průduchovými tečkami barvy žlutavé.

Oka jsou maličká, téměř okrouhlá, zcela přilehlá, na patkách zcela nízkých, trojžebných.

Pupence květní jsou malé, červenavě hnědě šupinaté, jemně plstnaté. Dvouletá větévka jest zastřena z valné části stříbřitým závojem; též průduchové tečky na ní více vystupují. (Viz obraz.)

Listy mívají silné, dlouhé řapíky s úzkými, opadavými palisty. Čepele listové končí u řapíku téměř pravým úhlem; mají tvar nepravidelně oválovitý a okraj hrubě dvojmo až ostřeji, vždy hlouběji pilovitý. Jsou zpravidla menší, největších rozměrů 85—90 mm na dél a až 55 mm na šíř; týče se to listů vzatých s vyskokmene.

SYREČEK ÚŘETICKÝ.

Květy. Z lehounce zardělých poupat rozvíjejí za 2–3 dny po Parméně zlaté květy na stopkách kratších a silnějších; jejich kalichy mají ušty krátké, v rozkvětu nazad zahnuté. Plátky korunní jsou široké, tupě vejčité, bělavé, někdy jako pomačkané. Vzájemně se dotýkají. Koruna měřivá až 45 mm v průměru a objímá 20 rozestouplých tyčinek, z nichž většina dosahuje délky čnělek. (Viz obraz.)

Plody na barevné příloze výstižně znázorněné, dodal p. Slavík z Úřetic. Jak též z podélného řezu vidno, rozumí se pojmem Syreček zpravidla jablka ještě plošší než jsou tato, ač šířka nad výškou i zde vždy převládá. Některé plody jsou značně pravidelné, jiné poněkud skosené s polovinami zřejmě nesouměrnými. (Viz řez.)

U pozorovaných plodů naměřeny 52 mm výšky a 72 mm šířky, u největších 59 mm výšky a 80 mm šířky. Těmto rozměrům odpovídala váha 140–168 g.

Zelený, plstnatý kališek skládá se z uštů krátkých, u spodu širokých, ale ke konci ostře zašpičatělých; pokud je netísni boky kališní jamky, nedosahují zcela k sobě. Špičky uštů zmateně se rozbíhají, čímž kalich nabývá rázu kalicha otevřeného, ač v těsné jamce bývá sevřený, jako násilně zmačklý.

Jamka kališní je značně veliká, někdy menší a hlubší; je obklopena hrubšími, jindy až řádně jemnými žebérky; některé vyniká zpravidla nad ostatní. Z nich vzniklá žebra vybíhají přes okraj jamky, někdy ostřeji, zpravidla však poměrně ploše běží přes celý plod až do stopečné jamky, na jejímž obvodu se obvykle vytrácejí. Oblost plodu je jimi vždy zřetelně porušena.

Stopka je u většiny plodů kratší, zdřevnatělá, středně silná; tkví hluboko ve stopečné jamce, nad jejíž úroveň zpravidla nepřechází, zřídka jí vůbec dosahující. Na obvodu široce až ploše založená jamka stopečná zúžuje se hluboce ke stopce, již úzce svírá. Bývá vždy kolkolem jemně hnědavě porezavělá; rzivá korkovina rozbíhá se nesouměrně paprskovitě obvykle jedním neb dvěma směry, zřídka rovnoměrně na všechny strany. Často vybíhá, byť nenápadně, z jamky stopečné ostrá linie po hřbetě některého žebra, nezřídka výrazně červenohnědě rzivá; mizívá nejčastěji na nejširším obvodu plodu.

Slupka je tuhá, mdle lesklá, v době zralosti plodu až šustivě polosuchá; v dolní polovině plodu, zejména u jamky stopečné, bývá však lesklejší a pěkně kluzká. Zeleňavá žluť přechází při ležení plodu ve výraznou barvu zlatožlutou, u stopky často prozelenávající. Na některých plodech prokvetě na straně ozářené sluncem pěkně neurčité líčko rozmytou, drobně tečkovanou červení, někdy nezřetelně pruhovanou, odstínu poněkud tlumeného. Častěji shledáme se s červenavě okrovým nádechem, jenž dodává plodu zlatistého vzhledu.

Celý plod je poset rzivými tečkami, v obkاليší drobnějšími, zato mnohdy až tak hustými, že na některých plodech slupku na dotyk poněkud zdrsnují. Kromě nich objevují se na jamce četné lenticelly bez znatelnějšího korku jako bílé, drobné puchýřky. Přes boky plodu rzivé tečky řídno směrem ke stopce; jsou větší, nápadnější, zdánlivě bělavě vroubeny, avšak méně zřetelně, než drobnější tečky v kališní polovině jablka.

Číska dosahuje tupou, kuželovitou nálevkou hluboko až k semeníku, nesouc dobře zachované zbytky tyčinek i pestíku.

Jaderník odpovídá plochému tvaru plodu. Do krátké, široce duté osy otevírají se jednotlivá, široká pouzdra šterbinovitými skulinami. Stěny pouzder bývají hluboce miskovitě proláklé a obvykle jen málo natrhané.

Jádra jsou velmi dobře vyvinutá, široká, světle až bělavě hnědá, zpravidla po 2 v jednom pouzdru, což svědčí o znamenitém opylování. A poněvadž oplození má vliv na vývoj plodů, snadno si vysvětlíme značnou úrodnost této i jiných odrůd.

Svazky cévní tvoří měkkou, jen v partii podkališní ostřeji výraznou linii. (Viz obrazy.)

Dužnina je bílá, pod slupkou i mírně zelenavá; po rozkrojení lehce hnědne. Voní, je velice jemná, kyprá, hojně šťavnatá, chuti aromatické, sladce renetově navinulé; zdá se pod slupkou nejchutnější. Hnilobě vzdoruje výtečně; i těžce natlučený plod se nekazí a nehnije. Jablko ovšem vyžaduje pozorné sklizně a pečlivého uložení, ježto je poněkud choulostivé vůči neopatrnému zacházení, trpíc zejména na vzhledu.

Nemělo by se česati nikde před koncem září, lépe až v první polovině října — což závisí na místní zkušenosti. Dozrává od počátku listopadu, a jsouc na vánoční svátky nejlepší lahodné chuti, vydrží přes Nový rok; ještě v únoru krásné toto stolní jablko bylo znamenité. Déle se však bez újmy nedá uchovati.

Syreček ůřetický zasluhuje veškeré pozornosti ovocnické veřejnosti: jest z nejlepších našich i cizích zimních jablek prvního období a bude jistě i jako tržní odrůda oceněno podle zásluhy.

Špatné vlastnosti nejsou známy; místy, zejména zrající plody, drží poměrně málo pevně na stromech, jež nesmí se tudíž sázeti do poloh větrům vystaveným.

Literatura a synonyma. Není dosud nikde popsáno. K původnímu názvu „Syreček“ připojeno místní označení pro přesnější orientaci ovocníků.

V soupise jabloní Stát. pomologického arboreta je označeno číslem 278.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

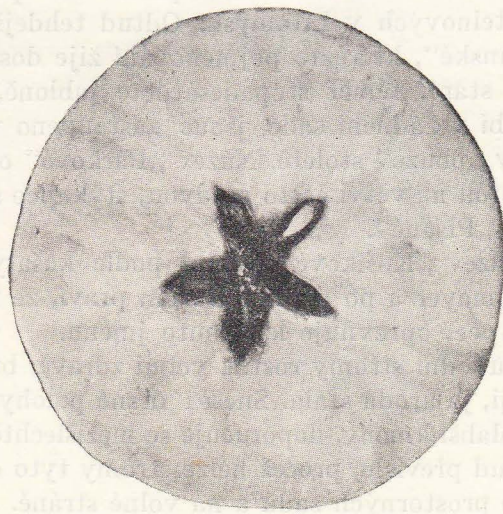
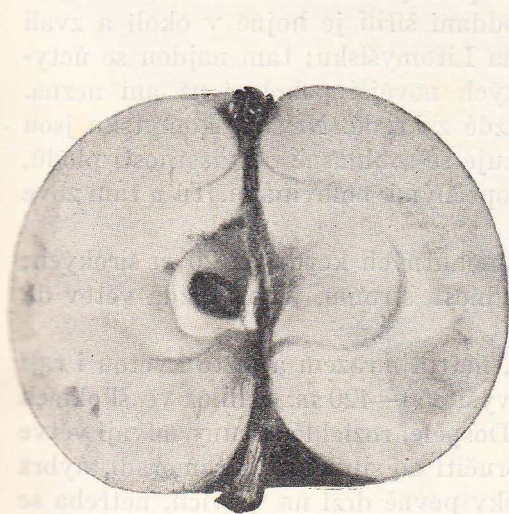
D) JABLKA II.

Čís. 74.

KOŠÍKOVÉ.

POMME PANIER. — KORB-APFEL.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

KOŠÍKOVÉ.

Původ a všeobecné poznámky. Košíkové jablko je stará lokální odrůda česká pocházející z Vysokomýtska a Litomyšlska. Zásahu o seznámení ovocnické veřejnosti s tímto ovocem nutno trvale přičísti panu Frant. Freidlovi, jenž — jako jednatel hospodářského spolku ve Vysokém Mýtě — také je po prvé popsal r. 1893 v „Pomologických listech“. Z jeho zprávy se dovídáme, že tato odrůda pěstuje se odedávna ve jmenovaných dvou okresích ve větší míře; také plody na Jubilejní výstavě r. 1891 po prvé vystavené pocházely výhradně z okresů litomyšlského a vysokomýtského.

Pan Freidl se domnívá, že jablko toto pochází již s počátku 17. století ze zahrad Waldsteinových v Litomyšli. Odtud tehdejší poddaní šířili je hojně v okolí a zvali je „Panské“, kteréžto pojmenování žije dosud na Litomyšlsku; tam najdou se úctyhodně staré, téměř stopadesátileté jabloně, jakých novější pokolení už ani nezná. Nechybí v žádném sadě, jsou zastoupeny v každé zahradě. Na Vysokomýtsku jsou stromy „pouze“ stoleté. Název „Párkové“ odvozuje se souhlasně od vlastnosti plodů, jež rostou na větví často po dvou, stýkající se stopěčnými polovinami. Tu a tam zve se též „Pisané“.

Název „Košíkové“ vznikl podle košatých mohutných korun až 20 m širokých; p. Thomayer a po něm p. Burian praví, že i úrodnost stromu, jehož každá větev dá koš ovoce, opravňuje k tomuto jménu.

Původní stromy rostou velmi zdravě, bujně, netrpí mrazem a ježto kvetou i raší později, je úroda stálá. Snese i drsné polohy ve výši 350—420 m. Jelikož ve školkách tvoří slabší kmeny, doporučuje se mezišlechtění. Dospělé, rozlehlé koruny mívají větve poněkud převislé, pročež nelze stromy tyto doporučiti do silničních stromořadí, nýbrž jen do prostorných sadů a na volné stráně. Stopky pevně drží na větvích, netřeba se tedy vyhýbatí otevřeným krajinám. V půdě není strom vybíravý a rakovinou netrpí. Souhrnem: z nejlepších našich domácích odrůd lokálních!

KOŠÍKOVÉ.

Ve školkách roste slaběji, ale velmi rychle; zpravidla se pěstí na vysokokmeny, ač na jančeti je záhy velmi plodný. K tvarovým stromkům se ho neužívá; s duzenem není vlastních zkušeností.

Letorosty červeně hnědé jsou zcela slabé, nenápadně tečkované, sem tam pokryté stříbřitým závojem.

Oka jsou malá, krátká, zaokrouhlená, šedá, na patkách poměrně vysokých, žebérkatých. Žeběrka táhnou se daleko, čímž letorost hlavně ke špičce poněkud hranatí.

Květní pupence jsou poměrně pěkně vyvinuté a šedě plstnaté. (Viz obraz.)

Listy jsou menší, tvar čepele velmi rozličný, většinou však široce eliptický. Řápiky bývají zelené a dosti silné. Čepele dosahují až 90 mm délky při šířce 52–58 mm. Okraj čepelí je hrubě a tupě pilovitý až vroubkovaný. Barva velmi sytá.

Květy rostou v hustých chocholicích a všechny se oplodňují; po odkvětu mnoho „paliček“ ovšem spadne. Na obrázku jsou znázorněny téměř o polovinu zmenšené proti skutečnosti. Petala jsou bílá, ztrácejíce téměř úplně živě růžové stínění pupat. Tyčinky dorůstají úrovně blizen, jsouce dlouho sevřeny v kytíčku. Okraje plátků se stýkají a mírně přesahují. (Viz obraz.)

Plody, na barevné příloze šťastně zpodobené, pocházely ze zahrady Zemské polepšovny v Opatovicích n. L. Měřily 48–62 mm na výšku při šířce 58–66 mm. Na vysokokmenech zřídka ovoce dosáhne 70 mm šířky. Plody jsou velmi stejnoměrné, mírně zploštěle kulovité, celkem pravidelné. Vážily 100–128 g, některé jen 85 g.

Kalich jest malý, obyčejně pootevřený; ušty jsou zelenošedě plstnaté, stěsnané vztyčené, se špičkami zahnutými nazad. Tkví v mělké, dosti prostorné jamce mírně žebérkaté; zde vzniklá žebra tlumeně běží as do poloviny plodu, kde se zpravidla vytrátí. Zřídka je celý plod na omak znatelněji zhranatělý.

Stopka je silná a krátká, často polozdužnatělá; dosahuje obyčejně úrovně stopečné jamky, jež bývá zcela mělká a nejednou úplně „zalita“. Úbočí jamky je zelenavé, obyčejně hojně, drsně rzivé. Rezovitá korkovina šíří se až do třetiny plodu a zřídka, ba vzácně, zcela chybí.

Plody zvláště silně u stopky rezovité mívají stopečnou polovinu zcela plochou, čímž největší příčný průměr posunuje se značně blízko stopce a tím plody nabývají poněkud tupě kuželovitého tvaru. Nesmíme se tudíž dáti omýliti tvarovými rozdíly. Zdá se, že určité stromy (snad vlivem půdy) plodí ovoce u stopky rezovité, jiné téměř čisté. Tak na př. plody z pomologického ústavu v Troji jsou vždy rezovité.

Slupka je hladká, lesklá, poněkud masně kluzká, jemná. Základní barva světle až bělavě žlutá, ale na slunci nápadně červeně žíhaná přerušovanými tlumeně karmínovými proužky, velmi nestejně šířky. Mezi proužky rozptýlena je rovněž tečkovitě nastříkaná červeň. Lenticelly jsou drobné a zcela nenápadné.

Plod příjemně voní.

Číška bývá krátká, někdy se poněkud prodlužuje, zřídka až k ose jadřince. Mírně dutoosý jadřinec má pouzdra zpravidla vyšší, se stěnami lehce natrhanými; obsahují po 1–2 mnohdy nepoměrně velikých jádrech běžné, hnědé barvy. (Viz obrazy.)

Dužnina jest bílá, při slupce i nazelenalá, jemná, šťavnatá, sladce nakyslé, svěží, příjemné chuti a dosti husté struktury. Postrádá však výraznějšího aroma, jež by učinilo toto jablko velmi cenným.

Ovoce čes se ke konci září, někdy o něco dříve. Předčasně trháno vadne. Jest požitelné od října a vydrží do února; při ztrátě kvality dá se uchovati i déle.

Na trhu je vždy velmi hledáno zejména pro kuchyň; hodí se rovněž pro továrnu. Je zajímavé, že se kromě v původních místech málo jinde pěstuje.

Chemická analýza, provedená býv. ovocnicko-vinařskou laboratoří v Praze, zjistila 2·23% dřeni a 97·77% šťávy hutnoty 1·06. Ve 100 cm³ šťávy nalezeno cukru 11·97 g a kyseliny jablečné 0·58 g.

Špatné vlastnosti dosud se neprojevíly.

Literatura a synonyma. Prvý popis Freidlův z r. 1893 v „Listech Pomologických“, roč. XVII., s barevným obrazem, další Thomayerův v „Českém Ovoci“ z r. 1894 čís. 30, Burianův v knížce „Naše české ovoce“, díl III., str. 29, dále v „Pomologische Monatshefte“ 1895 str. 138 pod názvem Kosik-Apfel a dodatky na str. 187 se synonymy Korb-Apfel a Pomme Panier, v „Revue Horticole“ 1894 na str. 509.

Místní synonyma: Párkové, Panské, Pisané.

V trojském seznamu je označeno č. 624 se synonymem Herrenapfel.

V soupise jabloní Státního pomologického arboreta má č. 625.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

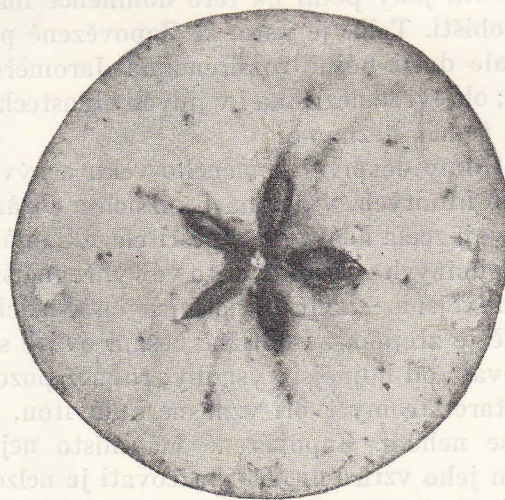
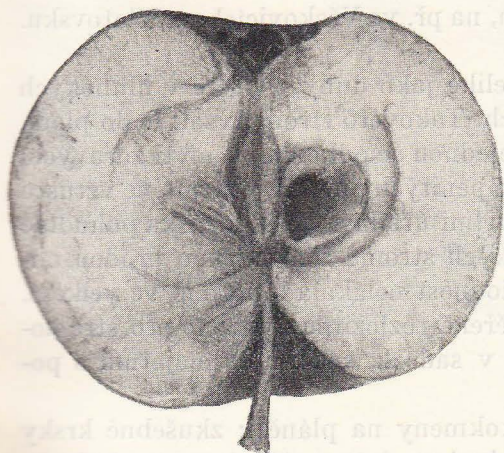
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

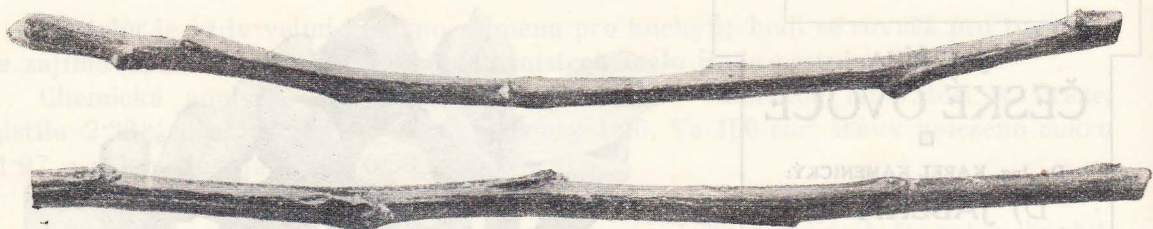
Čís. 75.

ZAPOVĚZENĚ.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

ZAPOVĚZENÉ.

Původ a všeobecné poznámky. Starý, věci oddaný jaroměřský pomolog Vítězslav Duchánek, ve svých ovocnářských poznámkách v Záhřebu r. 1903 psaných, zanechal nám tuto naivní stať o původu Zapovězeného:

„Zapovězené — proč se tak jmenuje? Za časů českých králů přišlo do Čech toto jablko (odkud, není známo) do královských zahrad. Pro svoji krásu smělo se jen v královských zahradách pěstovat, jinde všude bylo zapovězeno. Město Jaroměř bylo tehdaž královské věnné město jako jest podnes a mělo snad svoji královskou zahradu. Tak aspoň jsem se to dočetl v jednom listě, tuším v jedné staré čítance.“ — Dnes nelze se dopátrati, jaký podíl na této domněnce má pravda a jaký starcova fantasmie a láska k působišti. Tolik je jisto, že Zapovězené pochází z Jaroměřska, jsouc dnes ojediněle sice, ale dosti hojně rozšířeno na Jaroměřsku, Královéhradecku, Hořicku a Nechanicku; objeví se nezhledka i v jiných oblastech Čech, na př. ve Věckovicích na Klatovsku. Jinde téměř neznámo.

Stromy dospívají značného věku a bývají veliké jako duby, zvláště v hlubokých půdách hlinitých, v polohách nižších a chráněných. Takovéto stromy však málo plodí, ba bývají zcela neúrodné a pěstitelé, zklamáni, nejednou se odhodlali k mýti zdravých, ale neplodných velikánů. Zato ve výhřevnějších, vápenitých půdách je strom ve vzrůstu zdrženlivější a — zvláště na mírných svazích — velmi úrodný. Již s hlediska pohodlné sklizně je zřejmo, že obtížné česání ovoce s velikých stromů s nepatrnou úrodou odstrašovalo od hojnější výsadby; rovněž pozdní plodnost nelákala k pěstění ve velkém.

Staré stromy tvoří vzcně kulovitou, přiměřeně rozložitou korunu; pro stromoradí se nehodí. Zapovězené má místo nejvýše v sadech, smíří-li se majetník s pomalým jeho vzrůstem. Doporučovati je nelze.

Ve školkách pěstuje se výhradně pro vysokokmeny na pláňeti; zkušební krsky na jančeti ve školkách chlumeckých šlechtěné, jeví vzrůst poněkud neuspořádaný,

ZAPOVĚZENÉ.

celkem však uspokojivý. Dosud neplodily. Nemá ostatně praktického významu pěstiti Zapovězené jako krsky neb dokonce tvary.

Letorosty jsou štíhlé, ke špičce velmi mírně zesílené, červenavě hnědé a lehounce, zcela jemně šedě plstnaté; po setření se lesknou. Průduchové tečky jsou hojné, drobné, krátce čárkovité a poněkud vyvstálé.

Oka jsou malá, často širší než delší, ke konci letorostu zcela drobná, šedě plstnatá a přilehlá. Nasedají na patkách mírně zdvižených, jichž střední žebérko je krátké a útlejší proti oběma žebérkům postranním.

Květní pupence jsou krátce vejčité až baňaté a lehce šedě plstnaté. (Viz obraz.)

Listy jsou elipčité i široce vejčité; řapíky mají kratší, silné, zarudlé, s úzkými palisty. Okraj listů bývá nestejněměrně, ostřeji pilovitý. Někdy i nervatura bývá červenavá. Čepele měřívají až 92 mm délky a 55 mm šířky; jsou to tudíž listy pouze střední velikosti.

Květ. Zapovězené rozkvétá záhy, 2.—4. den jabloňového květu. Květy slabě růžové, v rozkvětu téměř bílé, jsou rozsety po stromech v hustých drobnějších chomáčích; mezi nimi živě proráží rašící jasně zelený list, že strom působí svěžím, veselým dojmem.

Samy květy po rozviti z růžových poupat jsou neobyčejně něžné krásy. Úzké a dlouze cípaté ušty kališní ohybají se nazad; jsou-li kratší, prostírají se do roviny. Plátky korunní bývají téměř neznatelně zarůžovělé, vejčité a vzájemně se okraji kryjíce, tvoří rozkošnou miskou, jejíž delikátní, křehkou krásu zvyšují dozrálé, hnědě zarudlé prašníky, kontrastující od hedvábné běli plátků jako pakorunka v narcise. Čnělky přesahují délkou velmi značně nitky tyčinek. Průměr květů dosahuje asi 44—50 mm. (Viz obraz.)

Plody. Barevný obraz znázorňuje zdařile velikost i tvar plodů, jež pocházejí z Jarměře od p. Špačka, okr. pomologa, a p. Srby z Věkoš. Červen bývá živější. Je to ovoce spíše drobné, podprostřední velikosti, ale velmi lákavé, podobné Mišeňskému, kterýž název neprávem tu a tam se mu dává. Burian praví o něm žertovně, že se nedíví naší pramáti Evě, dala-li se svěsti jablkem tak pěkným jako je naše Zapovězené. Pěstováno dosud výhradně jako vysokokmen, dává plody 100—126, ale též jen 80 g těžké, kol 60 mm široké a 50 mm vysoké. Jsou tudíž tato jablíčka velmi znatelně plochá, ale jinak celkem pravidelná.

Kalíšek bývá otevřený, vztyčený, se špičkami uštů převislými, barvy hnědě zelenavé. Jamka kališní je mělká a drobounce žeberkatá, na okraji nerovná. Neznatelná plochá žebra, jež zde vznikají, neruší téměř oblosti plodu, jehož jedna polovina je zpravidla poněkud menší druhé.

Stopka vyčnívá zpravidla sotva polovinou nad úroveň stopečné jamky, jež bývá velmi značně hluboká, je-li stopka delší a dřevnatá, jindy jako by zalitá, mělká a plošší, se stopkou krátkou, zcela zdužnatělou. Úbočí jamky je zelenavé a obvyčejně nesymetricky souvisle i paprskovitě porezavělé světlou vrstvičkou korku.

Slupka je hladká, skoro suchá, málo lesklá, pevná, světle žlutá; na slunci je žlutější a více méně kryta karminově zardělou, někdy skvěle červenou, jindy jen nepatrně nadechlou tvářinkou, jež plod malebně krásí, zejména v době zralosti. Tečky jsou jemné i nápadnější rzivé, v červeném bělavé a červeně vroubené, řídce roztroušené. Místy najdeme stříknutou rez, na některém plodu rzivou bradavici.

Žlutavá dužnina je pevná, hustá a jemná, nepříliš šťavnatá, chuti lahodné, pře-

vážně sladké a příjemné, postrádající však výraznosti nedostatkem kyseliny. Sklovitá dužnina, hlavně kol jadřince, není vzácností.

Čiška, ač nehluboká, sahá v plochem jablíčku často až k počátku duté osy jaderníka; do ní ústí sevřenými štěrbinami pouzdra se stěnami lehounce, jen na povrchu čárkovitě natrhanými. Obsahují po 1—2 dobře vyspělých velikých jádrech temně hnědé barvy. (Viz obrazy.)

Svazky cévní kol jadřince rýsují plochou cibulku, někdy nepřiliš znatelnou.

Zralý plod jemně voní.

Zapovězené češe se v první dny října, nejčastěji až kol 10.—15., pokud je příhodné počasí. Jen ve výjimečném roce lze sklizeň o několik dní uspišiti. Se stromu sklizené ovoce nemá onoho živého kontrastu barev, jakým se vyznačují plody za 2—3 měsíce po sčesání. Žluť není tak živá, i červen je nejasná, tlumenější. (Viz barevnou přílohu.)

Uloženo uzrává od listopadu a vydrží přes leden, kdy je k snědku nejlepší, do února. Potom tkáň se uvolňuje, plod ztrácí vodu, již neměl nikdy nadbytek a moučnatí, pozbývá ovšem zcela původní chuti.

Lákavou krásu nikdo neupře tomuto ozdobnému jablku, sladká chut však najde ctitele méně hojné. Na trh nikde ve větším nepřijde; jinak rozprodá se velmi snadno každé množství, je-li přece nabídnuto, zejména na vánoce, kdy už červená tvářinka se rdí ve zlatožlutém poli.

Tak zůstane toto něžné jablíčko jen při významu, jaký mu přirkla sama praxe: Ojedinelý strom i ve větším sadě neb zahradě, ovoce pro okrasu stolu.

Špatné vlastnosti. Zapovězené má své vady: ovoce trpívá občas fusikladiem, stromy všude nerodí uspokojivě, plodnost začíná pozdě a mnohde jsou stromy neúrodné vůbec.

Literatura a synonyma. Popsáno je málo kriticky v Burianově „Našem českém ovoci“ v I. díle na str. 25, kde uveden též klamný synonym Jaroměřská míšeň; tento název náleží jiné, zcela samostatné odrůdě, popsané v této knize pod č. 76. V rukopisech zmiňuje se o Zapovězeném Proche i Durčánek. V trojském seznamu má čís. 489 a označeno — poněkud nesprávně — jako výborné stolní a dobré hospodářské ovoce.

Z ostatních synonym uvést dlužno Zapovězené jaroměřské a německé názvy Verbotener Apfel aus Jaroměř (Durčánek, Troja) a Der Verbotene (Proche).

V seznamu jabloní Státního pomologického arboreta je označeno čís. 495.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

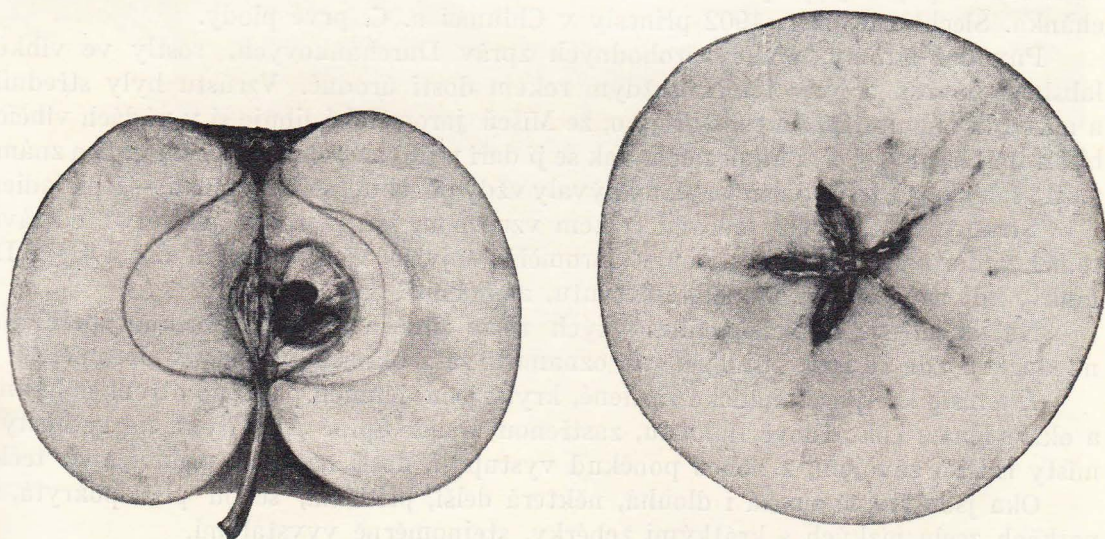
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

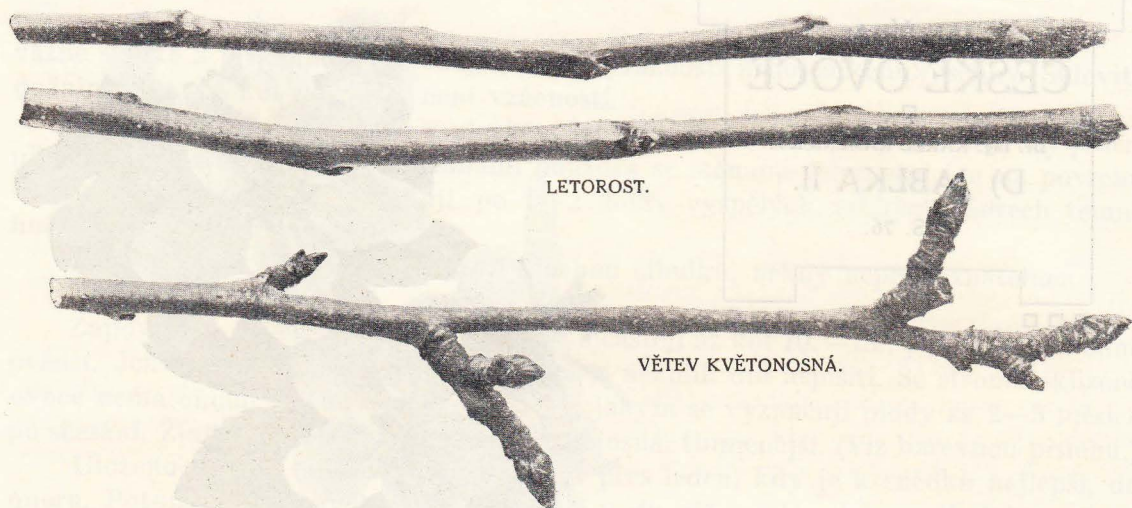
Čís. 76.

MÍŠEŇ JAROMĚŘSKÁ.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

MÍŠEŇ JAROMĚŘSKÁ.

Původ a všeobecné poznámky. Jaroměřský ovocnář, p. Vítězslav Durchánek, v rukopisných „Ovocnářských záznamkách“ poznamenává o této odrůdě r. 1903 asi toto: „Míšeňské jablko nakyslé od Matyse na Úpě. Zastoupeno v starších dvou stromech snad jen v Jaroměři. Odkud pochází není známo; bylo mi praveno, že strom jest planý, neštěpovaný, také tak nazýván byl: planý. Později jsem se přesvědčil, že to omyl, neb jsem našel nablízku druhý, starší, asi stoletý strom, který stárím již bere za své.“

Starší strom, o němž p. Durchánek se zmiňuje, byl v zahradě Matysově, mladší (asi 70letý) v zahradě Konvičkově. Lze tudíž bezpečně míti za to, že tato Míšeň je domácího původu a pochází z Jaroměřska, kde neušla pozornosti tamního okresního pomologa p. V. Špačka, jenž zasílal od r. 1920 plody p. Říhovi. Pan Říha znal toto ovoce od r. 1899 a popsal je po prvé stručně v březnu téhož roku. Rouby získány od p. Durchánka, Šlechtence již r. 1902 přinesly v Chlumci n. C. prvé plody.

Původní stromy, podle věrohodných zpráv Durchánkových, rostly ve vlhkém labském nánosy a byly téměř každým rokem dosti úrodné. Vzdůstly byly středního a nikterak choulostivé. Z toho zřejmo, že Míšeň jaroměřská libuje si v půdách vlhkých, hlinitopísčitých, po př. i humosních. Jak se jí daří v jiných polohách, není zatím známo; sluší však uvést, že jaroměřské plody bývaly vždy poněkud stíženy plísní — fusikladiem.

Stromy vysoké tvoří korunu celkem vzosnou, jen nejspodnější větve odstávají téměř vodorovně. Rozšířeny jsou v Jaroměři, nejvíce však v obcích Čáslavky a Dolanky, kde se jim, v t. zv. Zlatém prutu, znamenitě daří.

Na jančeti ve školkách chlumeckých roste silně a zdravě, poněkud spoře, zato na duzeny zdá se růst bujnější, jak oznamuje se z okresní zahrady v Jaroměři.

Letorosty ke špičce maličko zesílené, kryty jsou jemnou plstí, po otření se lesknou a okáží barvu čokoládově fialovou, zastřenou téměř úplně stříbrným, místy hustým, místy řidším závojem, z něhož poněkud vystupují dosti nápadné průduchové tečky.

Oka jsou stejně široká i dlouhá, některá delší, přitisklá, šedou plstí pokrytá, na patkách zcela nízkých s krátkými žeběrky, stejnoměrně vyvstálými.

Pupeny květní jsou značně veliké a protáhle vejčité, hnědě šupinaté, zcela málo plstnaté. (Viz obraz.)

MÍŠEŇ JAROMĚŘSKÁ.

Listy mají lesklé čepele s okrajem nestejně hluboce, ostře i tupěji pilovitým. Jsou menší, rozměrů asi 85—90 mm na dél a až 55 mm na šíř, což odpovídá široce eliptickému tvaru. Řapíky jsou silné s pěknými palisty, jež se dlouho drží.

Květy rozvíjejí 4.—6. den jabloňového květu z pupat zelenavě žlutavých s červeným stíněním. Ušty kališní jsou značně veliké a v době rozkvětu nazad zahnuté. Plátky korunní jsou bílé, tupě vejčité, zpravidla mělce vykrojené, s okraji mnohdy zohýbanými. Tvoří s počátku pěknou miskou, později se rozkládají zcela ploše; okraji se mírně přesahují. Koruny měřívají až 56 mm v průměru. Dvacet tyčinek s narůžovělými nitkami dosahuje as do $\frac{3}{4}$ délky čnělek, jen jednotlivé až k blizně. (Viz obraz.)

Světlé dva plody na barevné příloze zobrazené, jež zaslal k barevné fotografii p. Špaček z Jaroměře, znázorňují věrně tvar, velikost i barvu jaroměřské Míšeň. Pocházejí se kmenů vysokých. Jednotlivé plody měřívají na šíř i přes 70 mm při výšce 55 mm a vážily 120—136 g; větší byly vzácnější. Pravidelná oblost plodu není vůbec valně porušena.

Kalich téměř otevřený má zaschlé, krátké, žlutavě hnědé ušty proti sobě skloněné, se špičkami namnoze nazad zahnutými; jamka kališní je pěkně vykroužená, jen zcela jemně, drobně žebérkatá a na obvodě někdy mírně zvlněná, na úbočích rzivá a napříč kruhovitě čárkovaná.

Stopka bývá polodřevnatá, přiměřeně silná a obvykle vyčnívá nad úroveň široké stopečné jamky, barvy zelenavé s jemnou rzí. Na některých plodech vyskytne se masitý val, jenž zatlačuje stopku na stranu.

Slupka se leskne, je hladká až téměř kluzká, jasně citronově, později až do zlatova žlutá, z větší části na slunci více méně temně červeně nastříkaná a nenápadně, měkce, spíše jen jako naznačeně proužkovaná. Průduchové tečky jsou drobné, nezřetelné, rzivé a řídce roztroušeny. Rzivá bradavice není vzácností.

Dužnina je bělavá až žlutavě lososová, zcela jemná, renetově hustá, chruplavá, hojně šťavnatá, chuti velmi dobré, libě sladce navinulé, příjemně kořeněné; v období kdy přezrává, upomíná na Míšeňské.

Nehluboká čiška je široce nálevkovitá. Jaderník je spíše menší, má mírně dutou osu, do níž štěrbinovitě ústí pouzdra se stěnami natrhanými a 1—2 značně štíhlými a hubenými jádry. Svazky cévní obklopují jaderník malou, baculatou cibulkou; někdy jsou zdvojeny. (Viz obraz.)

Češe se koncem září i počátkem října, nikdy předčasně.

Uzrává kol vánoc a vydrží přes leden i do března, kdy rapidně počne jeviti známky přezrání ztrátou lahodné chuti, byť i vzhled valně neutrpěl.

Opravdu cenné a na stůl znamenité toto jablko má krásnou červenou variaci, zvanou *Míšeň jaroměřská červená*, kterou k prostudování do Chlumce zaslal rovněž p. Špaček z Jaroměře. Její obraz vidíme na dolní polovině barevné přílohy. Biologické i morfologické vlastnosti jsou zcela shodny s původní Míšeň jaroměřskou. Rozdíl tkví jen v barvě plodu, jež se roubováním přenáší. Toto ovoce je kolkolem drobně červeně žíhané a nezřetelně tmavěji proužkované, že původní barva všude mramorovitě prokvétá. Žlutavé až bělavé tečky jsou řídce roztroušeny. Dužnina libě voní, jest zažloutlá, jemná, hojně šťavnatá, chuti velmi libé; chybí jí jen více aromatu. Nasládllost vítězí nad nedostatkem kyselin, činíc chut plodu někdy až jednotvárnou. Přes to však je rovněž pozoruhodný plod, rozhodně lepší mnohých cizích. Koncem února bylo zcela svěží a chutné. Zdá se, že tento červený mutant vydrží o něco déle než vlastní Míšeň jaroměřská (žlutá).

Špatné vlastnosti. Plody trpívají, byť v menší míře, fusikladiem. Jiné choroby nebyly zatím pozorovány.

Synonyma a literatura. Jablko toto nemá synonym a bylo popsáno v Časopise českých zahradníků již r. 1889 na str. 183.

V katastru jabloní Stát. pomologického arboreta bude označeno čís. 670 a červená variace čís. 670a.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

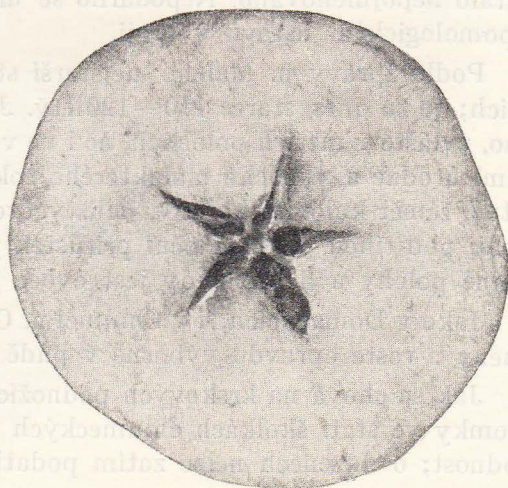
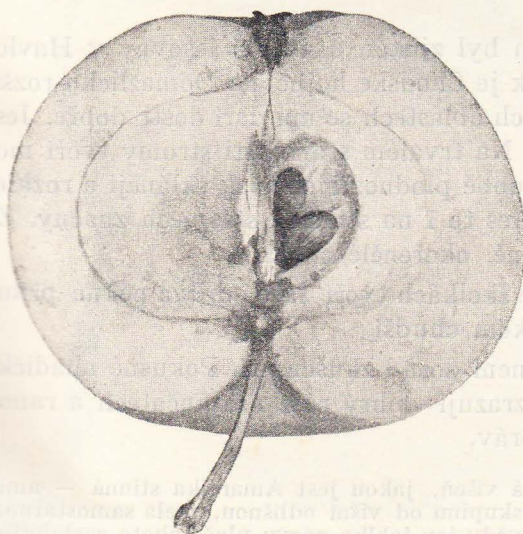
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

Čís. 77.

CHODSKÉ.
(CHODSKÁ RENETA.)

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

CHODSKÉ. (CHODSKÁ RENETA.)

Původ a všeobecné poznámky. Šumavské toto jablko vděčí svůj vstup do ovocnářské veřejnosti p. Josefu Malému, okres. pomologu v Domažlicích, které jsou svědkem zašlé slávy Chodů. Bylo sice původně r. 1906 za přítomnosti Říhovy a Bláhovy na domažlické výstavě ovocnářské pokřtěno na „Chodskou renetu“, ale neprávem, jak také poznamenává p. Říha v XII. ročníku „Ovocnických Rozhledů“ slovy: „Že však to pravá reneta není, mělo obdržeti jméno: Chodské jablko.“ Renetou budeme vždy rozuměti jablka v prvé řadě s charakteristickými strukturními i chuťovými vlastnostmi dužniny, jichž tato odrůda nemá. Poněvadž názvem lze snadno omýlit, uvedeno navrhované pojmenování „Chodské“.*) Chodské jablko před svým původním pojmenováním na Chodskou renetu prošlo zásluhou p. Malého řadou výstav a všude zůstalo nepojmenováno. Nepodařilo se určit je ani u Zemědělské rady v Praze, ani v pomologickém ústavu v Troji.

Podle zprávy p. Malého nejstarší strom byl zjištěn u obecní lesovny v Havlovicích; je to dnes stařec 110 — 120letý. Jinak je Chodské hojně na Domažlicku rozšířeno, zvláště v nižších polohách, ač i ve vyšších oblastech se mu daří dosti dobře. Jest velmi úrodné a vynechá málokterého roku. Na trvalém stanovišti stromy tvoří mohutné, téměř kulovité koruny, jichž větve v době plodnosti se však sklánějí a rozklesávají pod tíhou plodů. Roční přírůstek je přes to i na starších stromech značný. Ze slunné polohy a dobré půdy jest ovoce jemné, okořenělé chuti.

Jako v Domažlicích, i v Chlumei n. C. ve školkách tvoří tato odrůda pěkné přímé kmeny a roste opravdu výborně v půdě celkem chudší.

Jak se chová na krskových podnožích, není dosud zkušeností. Pokusné mladičky stromky ve stát. školkách chlumeckých prozrazují dobrý růst na jančatech a ranou plodnost; o duzenech nelze zatím podat zpráv.

*) Není na př. jistě správně, zove-li se pravá višněň, jakou jest Amarelka stinná — amarelkou. Vždyť „amarelky“ znamenají v pomologii skupinu od višní odlišnou, zcela samostatnou. A tak podobně i slovem „reneta“ budiž označeno vždy jen jablko názvu plně tohoto zasluhující.

CHODSKÉ.

Letorosty ke konci zvolna slábnou, mírně se lesknou a mají špičky plstnaté. Na spodu, často však z větší části po celé délce, bývá základní tmavě čokoládová barva zakryta stříbřitým závojem, místy přerušovaným. Nenápadné lenticelly jsou řídce rozsety.

Oka poměrně veliká, u spodu letorostu menší, hnědě šupinatá a plstnatá, sedí na patkách vyšších, trojžebřích; ostré, střední žebérko táhne se daleko přes spodnější dvě oka než zmizí.

Květní pupeny jsou kuželovité, hnědě šupinaté a poněkud plstnaté. (Viz obraz.)

Listy jsou menší, dlouho svěže zelené; mají řapíky krátké, u spodu červené s vyvinutými palisty. Čepele listové bývají spíše krátce eliptické s mírně protáhlou špičkou, někdy až opak vejčité, největších rozměrů 80 mm šířky a 110 mm délky. Okraj bývá někdy dvojmo nepřilíš ostře pilovitý. Příplodní listy jsou nápadněji protáhlé a jemněji pilovité.

Kvěl. Z poupat živě karmínově zarůžovělých rozvíjejí květy skvěle, typicky jablonovitě růžové, o nějaký den před Zlatou parménou. Ušty kališní nepřilíš dlouhé jsou v rozkvětu nazad zahnuté. Korunka měřivá až 50 mm v průměru. Plátky korunní ploše se rozprostírají; jsou přiměřeně velké i široké, na špičce bývají zcela mělce vykrojeny a prosvítají růžovou barvou. Mnohé plátky bývají zvlněné, čímž květ nabývá často neuspořádaného zjevu. Počet tyčinek je velmi nepravidelný a kolísá od 10 do 20; délkou poněkud převyšují čnělky. (Viz obraz.)

Ovoce v barvě, tvaru i běžné velikosti zobrazené na barevné příloze daroval, na ovocnické výstavě v Kdyni u Domažlic r. 1922 pořádané, p. Hula, původní pěstitel Chodského jablka v Brumířově. Domnívá se, že i na toto jablko původně upozornil v Trhanově p. Thomayer, jenž odedávna všiml si původních českých odrůd ovocných se zvláštní péčí.

V ovoci převládají dva typy tvarů: vyšší, mírně homolovitě kulovitý a druhý nižší, poněkud zplošlý. Šířka zaslaných plodů běžné velikosti kolísala od 60—68 mm, výška — podle tvaru — od 53 do 62 mm. Dle tvaru plodu řídí se poněkud forma jadřince i kresba svazků cévních. Dobře vyspělé plody vážívají 135—150 g.

Kalich téměř zavřený má ušty dlouhé a proti sobě skloněné. Tkví v jamce zcela mělké a je obklopen velmi drobnými žebérky, z nichž některá, mohutnější, překročují okraj jamky, činíce jej mírně zvlněným a táhnou se ploše přes celý plod, jež lehce, často sotva znatelně hranatí, ač na pohled jablko toto působí dojmem jablka zcela oblého.

Silnější až silná stopka různé délky ční zpravidla vždy nad úroveň stopečné jamky, která bývá nezřídka zavalena masitým svalcem; jen hluboko v dutince jamky objeví se velmi jemná rez.

Slupka mírně, až mdle lesklá, jest hladká, v době sklizně zelenavá, později citronově až voskově žlutá, na slunci dosti živě, jindy jen oranžově červeně nadechlá, velmi jemnými, rezivými, průduchovými tečkami od spodu plodu řídce, k temeni hustěji posetá.

Zcela krátká a malá číška jeví na řezu tvar kuželovité nálevky. Jaderník mívá mírně dutou osu; značně veliká, uzavřená pouzdra jsou na stěnách natrhaná a obsahují štíhlá, hnědá jádra. (Viz obrazy.)

Kresba žlutavých svazků cévních řídí se tvarem plodu; bývá velmi výrazná.

Dužnina jest bělavě žlutavá, po rozkrojení lehce na vzduchu hnědne; je dosti jemná, hojně šťavnatá, ostře navinulé, mírně, ale příjemně okořenělé chuti; postrádá však úplně renetové příchuti.

Zlatožlutý nádech na sluncem ožehlé straně slupky je znamením sklizňové zralosti; se sklizní neradno se ukvapiti. Pokud možno pozdě sklizené plody počnou uzrávat v polou prosince a udrží se při svěžím vzezření i dobré jakosti dužniny do dubna i května, načež rychle podlehnou zkáze.

Chodské jablko jako typická pošumavská odrůda má svůj nesporný lokální význam a zaslouží pozornosti pro kraje s obdobnými přirozenými podmínkami, hlavně klimatickými, jako jsou na Domažlicku. Uvážíme-li, že květy nezmrazají, že ovoce je opravdu hodnotné a strom vzdorný vůči chorobám a dosahující obrovského věku, porozumíme vážnosti i oblibě, jaké se těší tato, byť převážně hospodářská, ale i pro stůl zcela dobrá zimní odrůda.

Špatné vlastnosti nejsou zatím známy.

Literatura a synonyma. Popsána byla jedině v XII. ročníku „Ovocnických Rozhledů“ p. Říhou pod názvem Chodská reneta, kteréhož popisu užito při úpravě této stati.

Jiných synonym nemá.

V soupise jabloní Stát. pomologického arboreta je označeno čís. 666.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

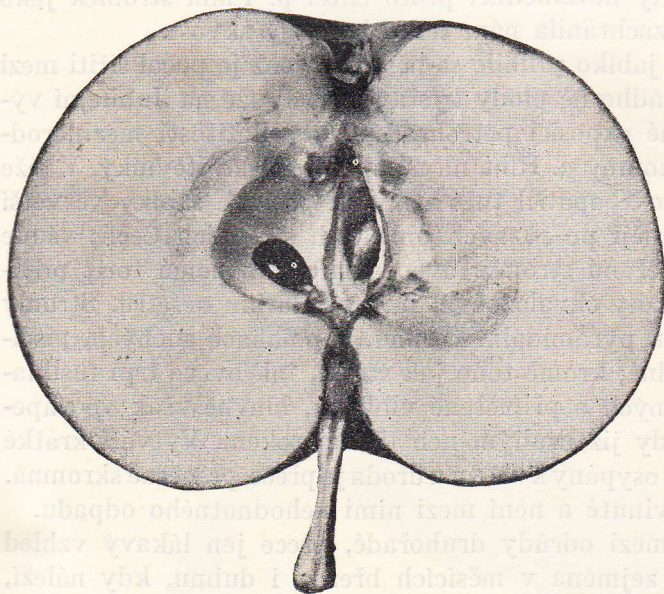
D) JABLKA II.

Čís. 78.

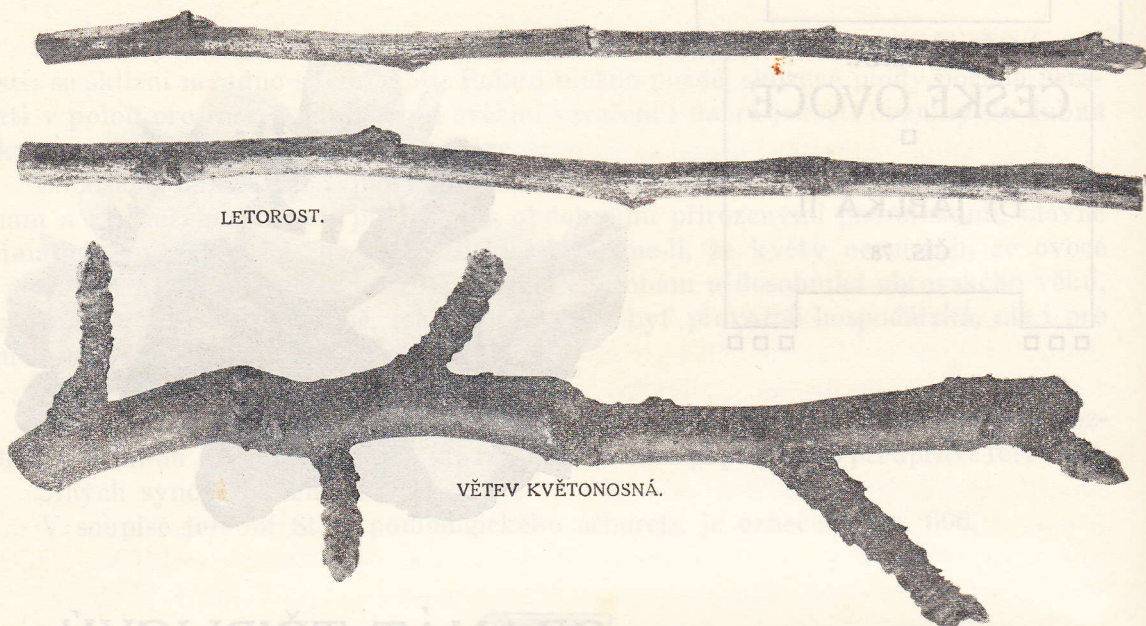

GRANÁT TŘIBLICKÝ.

GRANATAPFEL AUS TŘIBLICE.

GRANÁT TŘIBLICKÝ.

Původ a všeobecné poznámky. Granát třiblický vypěstil v šedesátých letech minulého století p. Matěj Fiala v Třebivlicích, krátce Třiblicích zvaných. Napsal o něm p. Thomayerovi v prosinci 1892, kdy zaslal prvé plody k posudku, že toto jablko vzniklo z „plaňky“, kterou v návalu práce zapomněl před 28 lety oroubovati (r. 1864). „Plaňka“ po 3 letech přinesla překrásná jablka (1867) a od této doby nepustil p. Fiala stromek již se zřetele. Z nového jablka měl velikou radost a rovněž bratr jeho, p. J. Fiala, zahradník v Praze, jenž navrhl dodnes ponechaný název „Granát třiblický“.

Granát třiblický upomíná velmi na Vejlímek červený (Štětínské), z jehož semene nepochybně vznikl. Prvé plody byly nevzhledné, proto chtěl p. Fiala stromek jako „planý“ přešlechtiti. Čirá náhoda zachránila nám tento barevný skvost.

Krásné, veliké, svítivě červené jablko zalíbilo se pěstiteli, jenž je počal šířiti mezi ovocnářské přátele. R. 1891 byly nádherné plody vystaveny v Praze na Jubilejní výstavě, o tři roky později na známé expozici petrohradské u příležitosti mezinárodního kongresu ovocnického, kde přítomný p. Říha na ně upozornil návštěvníky. V téže době již p. Burian v Novém Bydžově opatřil tuto novinku pro své školky ve větší míře. Od té doby rozšířilo se značněji po různých oblastech středních Čech; všude však setkáme se vždy jen s ojedinělými stromy; ovoce ani strom nemá totiž předností tak vynikajících, že by zasloužily chvalozpěvu, jímž p. Burian nešetřil. Stromy rostou zdravě a bujně, tvoří přímou, pyramidální korunu. V polohách suchých, písčitých jsou později a stále méně plodné; kromě toho jak strom, tak ovoce trpí fusikladiem. V polohách hlubokých, úrodných a přiměřeně vlhkých, hlavně však ve vápenatých náplavech plodí dříve, někdy již druhým neb třetím rokem. Vytváří krátké květonosné větévky, jež bývají hojně osypány květem a úroda je přece poměrně skromná. Zato plody jsou vesměs krásně vyvinuté a není mezi nimi nehodnotného odpadu.

Třebas ovoce jakostí radí se mezi odrůdy druhořadé, přece jen lákavý vzhled jeho zaručuje snadnou prodejnost, zejména v měsících březnu i dubnu, kdy náleží, při menší pestrosti výběru, mezi jablka beze sporu nejkrásnější. Granát třiblický lze

GRANÁT TŘIBLICKÝ.
GRANATAPFEL VON TŘIBLICE.

doporučiti pro větší otevřený sad i střežené volné stromořadí, kde je půda přiměřeně žírná a vlhká; před výsadbou ve velkém lze však spíše zrazovati než k ní raditi.

Ve školkách roste k radosti pěstitelově. Jednoleté výhonky na pláňeti dosahují až 150 cm délky a tvoří krásné, přímé kmeny, jež sileny postranními větévkami, dají se založiti na korunku zpravidla ve třetím roce. Korunku tvoří téměř vejčitou, úměrně větvenou a přiměřeně hustou. Je vskutku vhodnou odrůdou kmenotvornou.

Pěstěn na jančeti přinesl na volně rostoucím krsku plody velmi záhy, druhým rokem, jež zevní krásou předčily převážnou většinu barevných jablek vůbec. Na duzenech není vlastních zkušeností; zcela mladé naše šlechtěnce nedorostly ještě plodného věku.

Letorosty jsou středně silné, téměř přímé, lehounce ochmýřené, barvy čokoládově hnědé; jsou nenápadně posety velice jemnými lenticellami. Některé letorosty jsou hojně stříbřité.

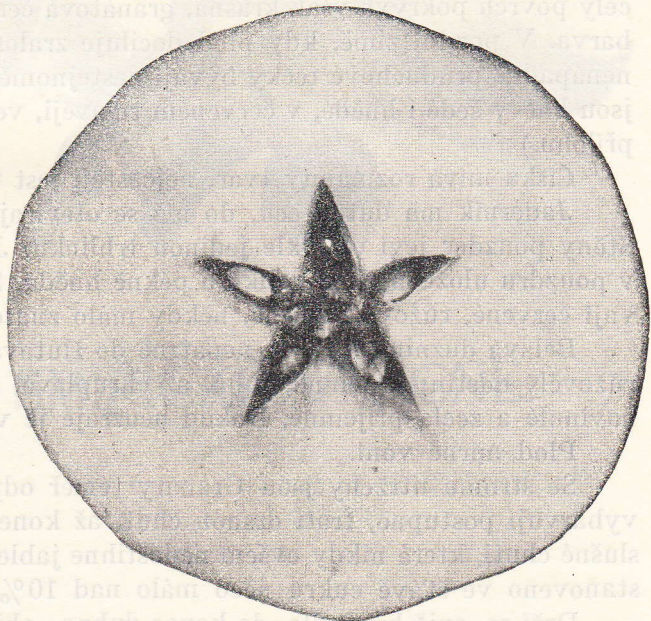
Oka jsou dobře vyvinutá, plstnatá a tvoří úhledné trojúhelníčky; nasedají na nízkých patkách, jichž postranní žebérka jsou mohutněji vyvinutá, kdežto oblé střední žebérko je zcela krátké a zakončuje hrotitě na nejvyšším místě.

Pupeny květní jsou krátce vejčité a zahaleny v hnědé, dílem plstnaté šupiny. (Viz obraz.)

Listy jsou četné, spíše krátce řapíkaté a značně veliké. Řapíky bývají začervenalé a nesou štíhlé palistky, které se dlouho drží. Čepele listové bývají mírně člunkovitě sevřeny, sytě zelené líc a rubu bělavě zelenavého s lehkým ochmýřením. Tvar elipčitý až vejčitý. Okraj jest hlouběji i dvojmo ostře pilovitý. Listy dosahují i přes 105 mm délky a šířky i 70 mm. Příplodní listy jsou užší, protáhlé, dlouze řapíkaté a jemněji pilovité.

Květy objevují se v období Zlaté parmény a přebohaté kvetoucí strom je něžně narůžovělý. Poupata jsou bledě červená. Nasedají na kratších, silných stopkách a mají tuhé, při rozkvětu nazad zahnuté kalichy. Až ploše rozložené korunky dosahují 46 i 50 mm v průměru; jsou tedy dosti veliké. Plátky jsou jemně růžově stíněné, tvaru tupě vejčitého s protáhlým nehtem. Bývají nepravidelně vykrojené a v rozvitém květu se vzájemně ani nedotýkají. Některé z dvaceti tyčinek s dlouhými nitkami dosahují téměř úrovně blizen. Mnoho květů a poměrně málo plodů svědčí na choulostivost květu. (Viz obraz.)

Plody na barevné příloze věrně znázorněné v době, kdy na stromech byl ještě svěží list, daroval p. Fr. Slavík z Úřetic. Později je červen ještě intensivnější, čímž plody nabývají zevnějšku neobyčejně lákavého; velikost plodu ovšem značně tu napomáhá. Jeden z plodů vážil 189 g, druhý 219 g; p. Pražák v Chlumei n. C. dodal plody na vysokokmenu pěstěné váhy až 248 g. Z toho zřejmo, že váha kol 200 g je zcela běžná; jí odpovídá šířka 84–90 mm a výška as 70 mm. Největší plod měřil na šíř 98 mm.

Plody nezaprou tvarem i barvou matečné ovoce Vejlímku červeného; jsou veliké, ploše stlačené, hrubě, ale tupě žebernaté.

Kalich obyčejně těsně zavřený má ušty zelenavě šedé, vztyčené a sevřené. Jamka kališní je poměrně malá, dosti hluboká a žebernatá. Zde vzniklá žebra běží široce přes celý plod až do stopečné jamky, která je dosti hluboká i široká a zpravidla jen uvnitř málo porezavělá.

Stopka u velikých plodů zcela krátká nedosahuje ani úrovní jamky a je zdužnatělá, u menších plodů delší a polodřevnatá.

Slupka dosti se leskne, je hladká, nikoli kluzká, pevná, pěkně světle žlutá; téměř celý povrch pokrývá však krásná, granátová červeň, jíž jen ve stínu prosvítá základní barva. V pozdní zimě, kdy plod dociluje zralosti, je vybarvení nejkrásnější. Jemné, nenápadné průduchové tečky bývají nestejněměrně řídce roztroušeny po celém plodu; jsou barvy šedé i hnědé, v červeném tmavěji, ve žlutém bledší červení vroubené. (Viz přílohu.)

Číska mívá rozmanitý tvar, nejčastěji jest tupě a krátce kuželovitá.

Jaderník má dutou osu, do níž se otevírají pouzdra různě širokými šterbinami. Stěny pouzder jeví obvykle jedinou trhlínku. Jádra, po jednom — někdy dvou — v pouzdru uložená, jsou veliká a pěkně hnědá. Svazky cévní obklopující jadřinec bývají červené, růžové i zelené, někdy málo znatelné.

Bělavá dužnina mění se nepatrně do žlutava a zelenava, pod slupkou mívá i na růžovělý odstín; je jemná, tuhá, až chruplavá, chuti v úplné zralosti zasládle ostřeji navinulé a zcela příjemné. Dokud neuzraje je velmi kyselá.

Plod mírně voní.

Se stromu utrženy jsou Granáty téměř odporné chuti a nepoživatelné; uloženy vybarvují postupně, trátí drsnou chut, až konečně v březnu neb i v dubnu docilují slušné chuti, která nikdy ovšem nedostihne jablek prvotřídních. Chemickým rozbořem stanoveno ve šťávě cukru něco málo nad 10%, zato kyseliny (veškeré) přes 1·5%.

Drží se, aniž by vadlo, do konce dubna, občas i přes květen. V tu dobu nemá na trhu konkurenta lákavějších barev ani ve velikosti. Dobré toto tržní jablko dá se zpracovati všemi běžnými způsoby, ale není ovocem stolním. Česati se musí až s pozdními jablky; veliké plody počnou tu a tam padati v době dospělosti sklizňové.

Špatné vlastnosti. Strom bývá v chudší a sušší půdě skoupě úrodný, trpí fusikladiem a plodivá obecně později. Ovoce je dlouho kyselé, v čerstvém stavu k požívání málo vhodné.

Literatura a synonyma. Jablko toto popsáno po prvé v II. roč. „Časopisu Českého ovocnictví“ p. Thomayerem r. 1893, dále v III. díle Burianova spisku „Naše české ovoce“ na str. 7, a týmž autorem v „Pomologische Monatshefte“ roč. 1896 str. 2, jako Granatapfel aus Třeblice. Pan Proche v zápiscích častěji se o něm zmiňuje. Stručný Říhův popis najdeme v Hospodářském slovníku naučném. — Zprávy Burianovy o původu jsou z části smyšlené. V trojském katalogu označeno — jako poslední — č. 689. Zcela správný název by byl „Granát třebivlický“.

V soupisu jabloní Stát. pomologického arboreta je Granát třiblický zapsán pod čís. 108.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

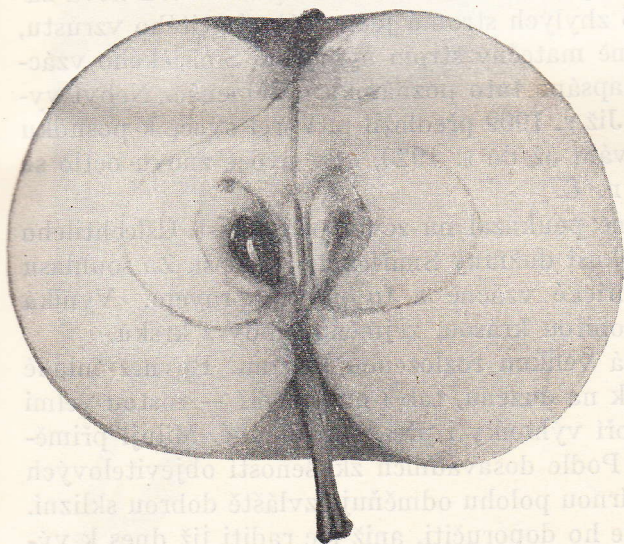
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

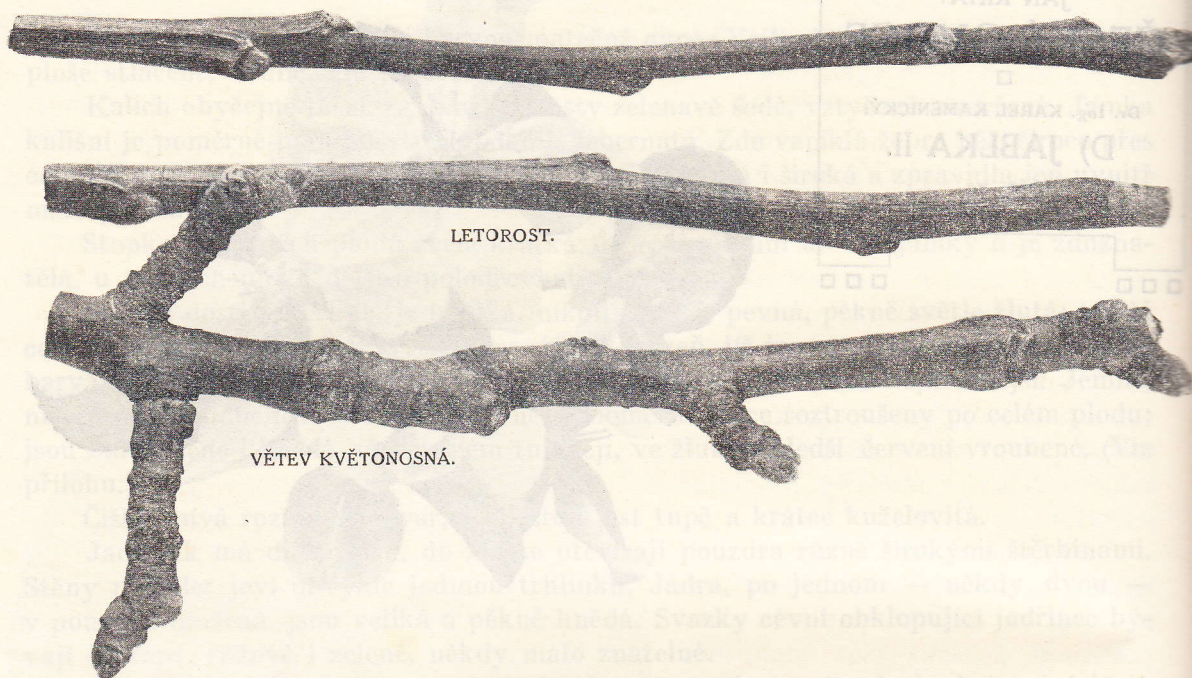
Čís. 79.

SMIŘICKÉ VZÁCNÉ.

SMIŘICKÉ VZÁCNÉ.

Historie tohoto jablka spiata jest s historií zámecké zahrady ve Smiřicích na nynějších státních statcích. Nalezeno bylo r. 1907 p. Josefem Vorlem, pomologem státního velkostatku a bývalým zámeckým zahradníkem. Tehdy studoval na pomologickém ústavě v Troji, kde též seznal, že toto jablko ve smiřické zahradě je nesprávně označeno jako „Nelsonovo“. O zámecké zahradě vedly se podrobné poznámky, z nichž se dovídáme, že na místě starého polorozpadlého sadu zřízena byla r. 1872 nová zámecká zahrada, ve které ponechán z 15 zbylých stromů jeden zákrskovitého vzrůstu, jenž nesl krásné ovoce. Je to nepochybně matečný strom nynějšího Smiřického vzácného, o němž, podle zprávy Vorlovoy, napsána tato poznámka: „Semenáč. Nebyl vykopán proto, jelikož měl pěkné plody.“ Již r. 1909 předložil p. Vorel ovoce k posudku p. Říhovi. Válka přerušila další pozorování až do r. 1920, kdy ovoce znovu octlo se v pracovně státních školek v Chlumci n. C.

Pan Bláha v Troji již r. 1907 správně poukázal na zevní podobnost Ušlechtilého žlutého s touto odrůdou a postřehl, že jakost dužniny Smiřického je lepší. Za souhlasu Říhova jablko nazváno definitivně Smiřické vzácné a to plným právem. Vyniká opravdu nad všechna podobná jablka osobitou krásou, zejména plody s krsků.

Matečný strom roste mohutně a má velikou rozloženou korunu. Rovněž mladé zákrsky — podle zpráv Vorlových — jak na duženu, tak i na jančeti — rostou velmi bujně a zdravě. V příznivém roce vytvoří výhonky i přes 1 m dlouhé. Milují příměřený řez, jímž se docílí vyšší plodnosti. Podle dosavadních zkušeností objevitelových není nikterak v půdě vybíravé; dobrou žírnou polohu odměňuje zvláště dobrou sklizní.

Do stromořadí pro krásu plodů nelze ho doporučiti, aniž lze raditi již dnes k výsadbě ve velkém: není zatím zkušeností v různých polohách a půdách. Jisto je, že krsky této jabloně s hodnotným a ušlechtilým ovocem stanou se ozdobou zahrádek,

SMIŘICKÉ VZÁCNÉ.

rozložitě vysokokmeny pýchou střežených sadů. Plodnost nastává poměrně brzy, ač ne příliš a je uspokojivá, jednou slabá, jindy hojnější.

V okolí Smiřic jest vysazeno několik asi desetiletých vysokokmenů, které vesměs pocházejí ze smiřické zahrady. Odjinud není o něm zmínky. Jedině zemská odborná škola hospodářská v Lošticích na Moravě zaslala v r. 1923 jablka dvojí velikosti, ale nejspíše totožná, k určení Československé ovocnické společnosti do Prahy. Podle zprávy této školy jsou nejstarší známé stromy ve stromořadí u Loštic, vysázeném r. 1888. Stromky pocházely převážně ze školek velkostatku Bouzova, jednak od zahradníka p. Fr. Guldy v Olomouci. Bližší původ neznám.

Leterosty narůstají velmi bujně; jsou mohutné, silné, barvy temně čokoládové. Lenticelly jsou řídké, světlé, dosti velké a tudíž nápadné. Konce letorostů bývají pokryty plstí. Oka jsou pěkně vyvinutá, krátká a zaokrouhlená, na patkách dlouze protáhlých a mohutně zdvižených se žebérky nápadně vyvstalými.

Pupeny květní jsou krátce vejčité až tupě kuželovité, hnědě šupinaté a plstí pokryté. (Viz obraz.)

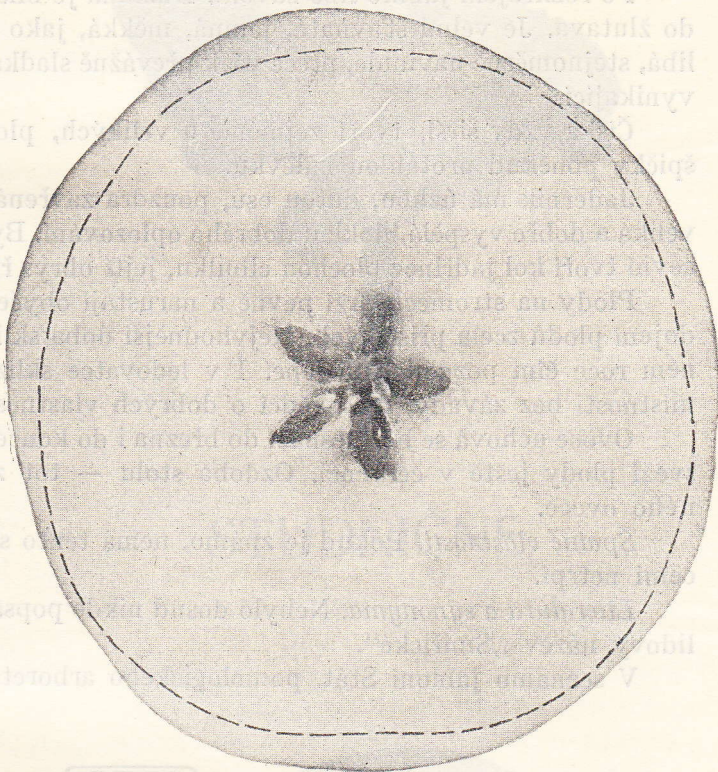
Listy mají větší, často široce oválovité čepele rozměrů až 72 mm na šíř a 98 mm na dél; na spodu jsou lehce plstnaté. Okraj listu je velmi ostře a mnohdy dvojmo pravidelně pilovitý. Řapíky značně silné bývají začervenalé a nesou pěkné palisty. Příplodní listy liší se čepelí protáhlou.

Květy mají kalichy s dlouhými ušty nazad zahnutými.

Korunky měřívají v průměru až 52 mm a rozkládají se zcela ploše. Jednotlivé plátky korunní bývají široce oválné i podlouhle vejčité, lehce pomačkané a přisedají do čísky dlouhým nehtem, takže se vzájemně mnohdy ani nedotýkají. Při rozkvětu průsvítají pěkným růžovým stíněním, jež později téměř mizí, až květy zdají se skoro bílé. Tyčinky, jichž je dvacet, dosahují postupně úrovní blizen. (Viz obraz.)

Plody, zdařile a věrně zpodobené na barevné příloze, daroval pan Vorel se stromů pěstovaných ve Smiřicích. Vzhledem upomínají na Gallowayské. Malé plody, jaké se rodí na vysokokmenech, vážívají průměrně 120–150 g, ale ovoce s krsků dosahuje v nejednom případě váhy 325 g. Takové plody „tři na kilogram“ měří přes 100 mm v průměru, ale jsouce obecně ploché, nepřekročují výšku 78 mm.

Kalich bývá široce otevřený a tvoří mezery mezi šedě chloupkatými ušty, jež jsou, zejména u větších plodů, proti sobě skloněné s konci zpět zahnutými; barvy jsou zelenavé. Úbočí jamky kališní bývá velmi drobounce žebérkaté. Okraj jamky jest poněkud

zvlněn. Oblost plodu bývá porušena a na příčném průřezu ukazuje často náběh tvaru lichoběžníka, ba i tupého trojhranu.

Stopka je chloupkatá, zpravidla dužnatá, hnědě zelenavá, často zcela krátká, jindy až nad úroveň stopečné jamky vynikající. Jamka stopečná bývá lehce čárkovitě světle porezavělá a jest na obvodě rovněž poněkud zhranatělá.

Slupka je něžná, v plné zralosti voskového vzhledu, barvy bělavě žlutavé, na slunci jen o málo sytější žlutší a na celém povrchu poseta nápadnými světlými i tmavšími rzivými tečkami, jež bývají bledě obroubeny. Ke kalichu teček přibývá, jsou však drobnější. Tu a tam vyskytá se na plodech charakteristická bradavice, zpravidla jsou však plody úplně čisté.

Po rozkrojení jablko libě zavoní. Dužnina je bílá a přechází na vzduchu pozvolna do žlutava. Je velmi šťavnatá, jemná, měkká, jako jemně krupičnatá. Chut je velmi libá, stejnoměrně navinule, přece však převážně sladká a zcela dobrá, ale nikoliv zvláště vynikající.

Číska vždy širší, tvoří zejména u velikých, plochých plodů zvláště širokou, do špičky poněkud protáhlou nálevku.

Jaderník má úzkou, dutou osu, pouzdra zavřená, malá, téměř hladká; jádra jsou velká a dobře vyspělá, doklad dobrého oplozování. Bývají i po dvou v pouzdru. Svazky cévní tvoří kol jadřince plochou cibulku, jejíž obrys řídí se tvarem plodu. (Viz obrazy.)

Plody na stromech drží pevně a narůstají obvykle po 2—3 ve skupinách, čínice dojem plodů zcela přisedlých. Nejvhodnější doba sklizně je as polovina října, ve slunném roce čím později, tím lépe. I v ledovatce sklizené plody uchovány ve vhodné místnosti bez závady, což svědčí o dobrých vlastnostech dužniny.

Ovoce uchová se bez nesnází do března i do konce dubna; ba v r. 1922 měl p. Vorel svěží plody ještě v červenci. Ozdoba stolu — toť zasloužená chvála tohoto skvostného ovoce.

Špatné vlastnosti. Pokud je známo, nemá tento strom ani jeho ovoce vad. Nemocemi netrpí.

Literatura a synonyma. Nebylo dosud nikde popsáno. Ze synonym lze uvést jedině lidový název „Smířické“.

V seznamu jabloní Stát. pomologického arboreta je označeno čís. 515.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

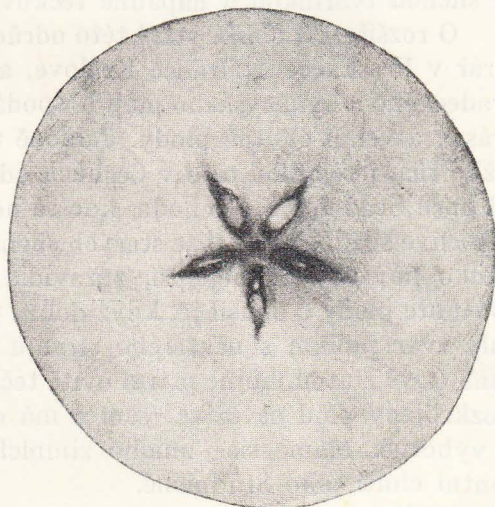
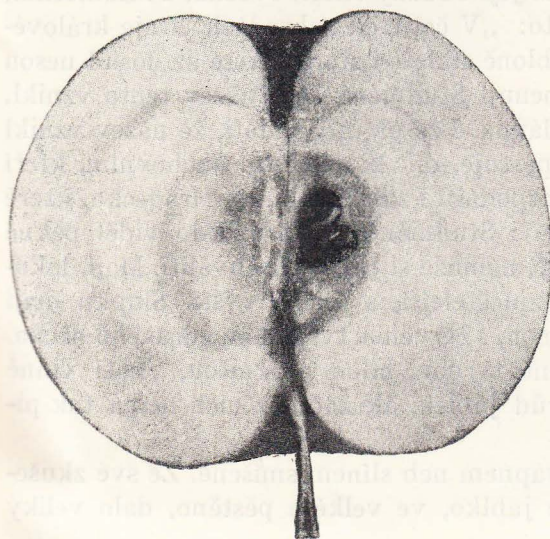
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

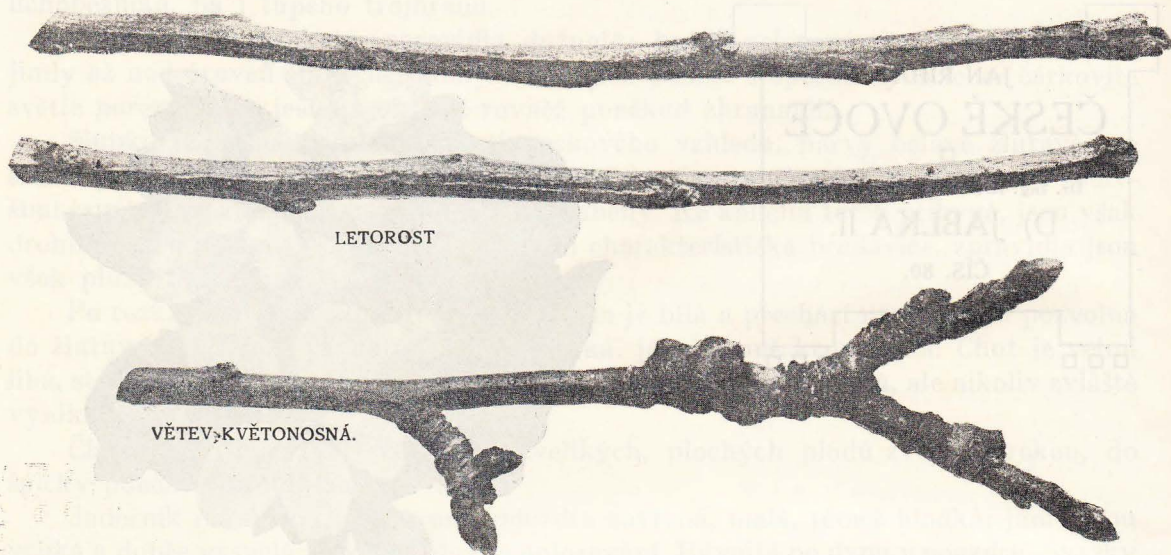
Čís. 80.

STUDNIČNÉ.

LETOROST

VĚTEV, KVĚTONOSNÁ.

STUDNIČNÉ.

Původ a všeobecná charakteristika. V severovýchodních Čechách, zvláště v okolí Chlumce n. C., Králové Městce, Nechanic, Hradce Králové, Nového Bydžova, Jičína, dále k Hořicům, České Skalici a až k Náchodu, pěstuje se se zvláštní oblibou od nepaměti jablko Studničné. O jeho vzniku ničeho se neví. Nelze také zjistiti, zda se pěstuje někde v cizině. V obsáhlé pomologické literatuře cizojazyčné nenajdeme popisu, který by zcela odpovídal našemu Studničnému. Největší shoda jeví se v popisech jablka „Grosser Brünner“ a „Grosser Böhmischer Brünnerling“, jež se podobají Studničnému tvarem a částečně i barvou slupky, ale jinak se liší. V cizích popisech čteme, že jest citronově žluté, na slunečné straně prý skvěle tmavě červené a hojně tečkované, kdežto podle druhého popisu jest jen zcela nenápadně tečkované. Chut se označuje jako sladce nakyslá, až i přitřpklá a beze vší vůně. Pravé Studničné jest bělavě žluté se sličnou tvářinkou a nápadně tečkované; po rozkrojení velice libě zavoní.

O rozšíření a oblibě staré této odrůdy píše její oddaný ctitel, ovocnář P. Zámečník, farář v Praskačce u Hradce Králové, asi toto: „V četných zahradách kraje královéhradeckého a bydžovského mají hospodáři jabloně stoleté i starší, které až dosud nesou krásné a velmi chutné plody. Jabloně ty jmenují Studničné. Jak název tento vznikl, těžko říci, jeť jablono tato v Čechách od pradávna. Lze předpokládati, že název vznikl od obce Studnice u Náchoda, kde se hojně pěstuje, dík katolickým duchovním, kteří ji horlivě šířili. Ptáme-li se starých sadařů, hospodářů i zahradníků na Hradecku, které jablko považují za nejlepší, zpravidla odvěti: Studničné. A věru, kdo viděl pěkně vyvinuté plody a okusil je, když dobře uzrály, nemůže si jich vynachváliti. Mají dokonalý tvar jablka; s některého stromu jsou zploštělejší, s jiného vyšší. Slupku mají kanárkově žlutou, hojně pstruhovitě tečkovanou, s červenou tvářinkou zdravého děcka. Rozkrojený plod osvěživě voní a má dužninu tvrdou, bílou a zrnitou, chuti vinné a výborné. Máme sice mnoho zimních odrůd jablek, ale žádné z nich nemá tak pikantní chuti jako Studničné.

Nejlépe se jim daří v živné červenici s vápnem neb slínem smíšené. Ze své zkušenosti přicházím k úsudku, že by Studničné jablko, ve velkém pěstěno, dalo veliký

STUDNIČNÉ.

výnos. Nejkrásnější stromy jsou u p. Červinky, statkáře ve Stěžerách, p. J. Syrůčka ve Hvozdnících. P. Hroneš v Praskačce zmladil jabloně přes 100 let starou, jež opět každoročně plodila hojnost pěkného, ač menšího ovoce. Zesnulý p. Tesař tamtéž tvrdil, že čím déle jsou plody na stromě, tím jsou lepší.“

Podle zprávy p. Srby z Věkoš nechybí Studničné na Královéhradecku téměř v žádné zahradě. P. Schreiber v Předměřicích a p. Pastýřík ve Stračově množili ve svých školkách výhradně Studničné. Pan Pastýřík o něm píše, že vzrůst jeho jest ve školkách slabý, kmen neobruští a málokterý stromek u země šlechtěný jest úplně přímý. S mezišlechtěním přijde se rychleji k cíli. V novější době zájem o Studničné značně ochladl, jelikož pozdě rodí. Stromy tvoří veliké, košaté koruny se svislými větvemi. Daří se v každé půdě i poloze a snášíji oproti odrůdám ostatním i zcela vlhký terén; zůstávají do vysokého stáří zdravé, netrpí rakovinou a ani mrazy jim neškodí.

Dřevo je neobyčejně měkké, řídké a poměrně křehké při ohybu; ve školkách řeže se ze všech jabloní nejsnáze. Starší stromy přes to však se nikdy větrem nelámou.

Hodí se jen na stromy vysoké, nikoli však na krsy, leč jen volnému vzrůstu ponechané a na jančeti šlechtěné. Na duzenu, zdá se, vůbec nejde.

Letorosty ke špičce velmi nepatrně slábnou a pod oky se téměř ani neprohýbají. Z valné části jsou pokryty stříbřitým závojem a jen ke konci bývají lehce plstnaté. Barva je fialově čokoládová. Lenticelly jsou drobné, nenápadně roztroušeny a poněkud vyvstálé.

Oka jsou veliká, dlouhá, tupě přišpičatělá a dílem plstnatá; nasedají na patkách zcela mírně zdvižených, trojžebérkatých; žeběrka běží velmi hluboko.

Květní pupeny jsou až baňatě vejčité a lehce plstnaté. (Viz obraz.)

Listy jsou drobnější, podlouhle eliptické i někdy opak vejčité, spíše krátce řapíkaté, na obvodě jemně pilovité. Rozměry čepele, jež vybíhá v delší špičku, kolísají kol 54 mm šířky a 85 mm délky. Příplodní listy mají čepel protáhlou. Olistění je husté.

Květy mají celkový vzhled mdlý a rozvíjejí poměrně později. Poupata jsou rovněž mdlá, světle nafialovělá, někdy se zelenavým odstínem. Korunky tvoří úhledné, drobné misky o průměru as 35 mm; jednotlivé plátky korunní jsou člunkovité a v rozvítí k sobě nedosahují. Na vnější straně jsou něžně růžově stíněné. V době rozkvětu listy již silně raší. Tyčinky, jichž je dvacet, dosahují úrovní blizen.

Plody, na barevné příloze velmi zdařile znázorněné, jsou věrně zpodobeny ve velikosti, tvaru i barvě. Daroval je p. Srba z Věkoš, získav je od p. Langra v Předměřicích n. L. Vážily ponejvíce 110–130 g. Většina plodů je téměř kulovitá neb jen mírně zplošlá; vyskytují se však i plody poněkud vyšší. Zmíněné váze odpovídá příčný průměr 68–72 mm a výška as 60 mm.

Kalich je zavřený i pootevřený, sestavený ze zelenavých, kratších a vztyčených uštů. Tkví v jamce zcela malé a mělké, drobně žebérkaté. Obvod plodu je téměř pravidelně oblý nebo jen na omak sotva znatelně zhranatělý. (Viz příčný řez.)

Veliké plody mají stopky kratší, menší plody naopak delší, vždy tenké, dřevnaté; ční z jamky poměrně úzké a nehluboké, jemně a světle porezavělé. Obvodové linie plodu na podélném řezu jsou velmi pěkně kroužené.

Slupka plodů se stromu utržených (viz barevnou přílohu) je mírně lesklá, suchá, bělavě zelenavá, později uložením nabývá barvy bělavě žluté, ve stínu do zelena se měnící, kdežto na sluneční straně rdí se jemně červené líčko. Celé plody jsou posety nápadnými, hranatými, rzivými, dílem bělavě, dílem červenavě vroubenými průdu-

chovými tečkami; vzhled opravdu připomíná barevné tečkování pstruha. Tu a tam vyskytne se menší bradavice, rez nikoli.

Po rozkrojení libě zavoní, ale vůně záhy vyprchá. Dužnina je bílá, hustá, jemná, dosti šťavnatá, sladce navinulá a příjemně, lahodné chuti.

Číska zřídka se prodlužuje v rourku, jež nikdy nedosahuje k mírně duté, zmoučnatělé ose, do níž se otevírají na stěnách málo natrhaná pouzdra uzounkou šterbinkou. Každé pouzdro chová obyčejně dvě delší, hnědá jádra.

Uzrává již od konce listopadu a udrží se, dobře uloženo, bez újmy přes květen. Na stromě má se ponechati co nejdéle.

P. Zámečník praví o chuti Studničného: „Pojídám-li Studničné, mám pocit, jako bych jedl cukr namáčený ve výborném víně.“ — Chvála tato je poněkud přehnaná, jablko nemá chuti tak znamenité. Je však velmi dobré, mírně kořenité, vzhledné a hodí se výtečně pro obchod a trh v pozdních obdobích zimních.

Špatné vlastnosti. Stromy plodí pozdě — dnešní doba žádá téměř kategoricky odrůdy záhy plodné. Chorobami však netrpí ani stromy ani ovoce.

Synonyma a literatura. Jablko toto bylo popsáno v Burianově spisku „Naše české ovoce“ I. díl, str. 14, a podrobněji v „Ovocnických Rozhledech“ roč. VIII., str. 25 p. Řihou, kterýžto popis, značně doplněn, jest otištěn v této stati. Pan V. Durchánek v rukopisech uvádí lidová synonyma: Velišské, Velišátko, Farliové. Na Smiřicku místy nesprávně se jmenuje Mišeňské. Děkan P. Rössler ve svém soupise vedl je pod čís. 352. V trojském katalogu označeno čís. 687 bez poznámek. Dr. K. Amerling ve spise „Budoucnost ovocnictví a ovocnářství českého“ z r. 1871 se o něm rovněž zmiňuje na str. 34.

V soupise jabloní Stát. pomologického arboreta má číslo 399.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

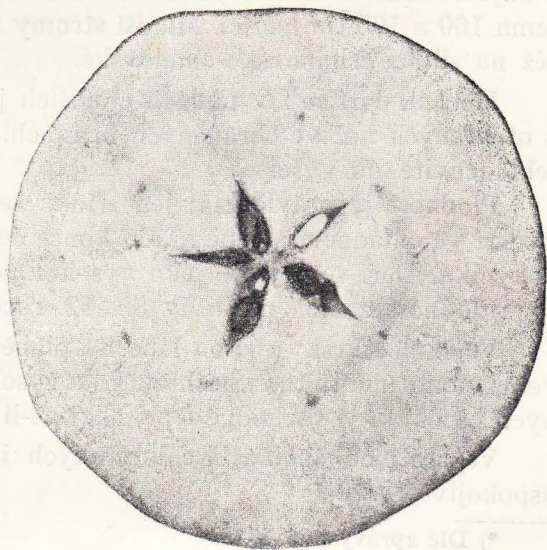
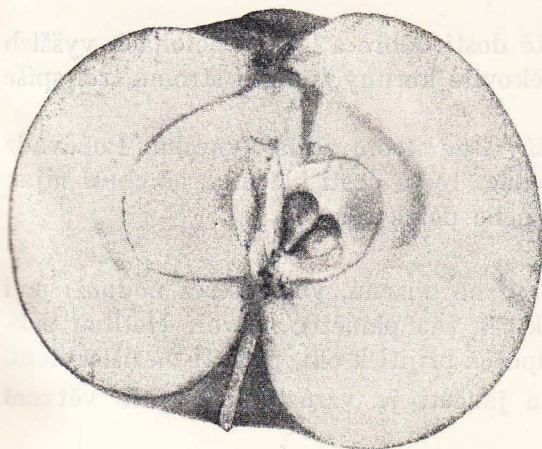
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

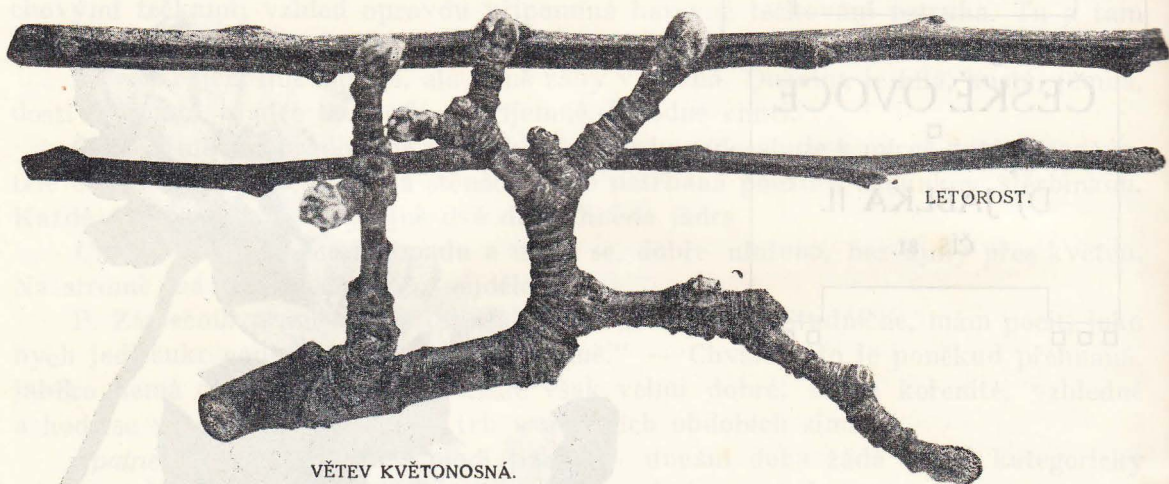
Čís. 81.

HETLINA.

HETLINA.

Původ a všeobecné poznámky. O původu a rozšíření Hetliny, šumavské to odrůdy podobné Baumannově renetě, vyslovuje se podle vlastního pátrání domažlický okresní pomolog, p. Malý, asi takto:

„O původu Hetliny lze se domnívati, že vypěstována byla v chodské obci Chodově v okrese domažlickém. Hospodáři tamější, odkázáni jsouce ponejvíce na les a lesní práce, často sobě ze šumavských hvozdu přinášivali pláňku hruškovou neb jabloňovou, kterouž pak dále pěstovali ve svých sadech. Tak asi dostalo se jablko „Hetlina“ do zahrad našich Chodů. Vynikajíc zbarvením, velikostí i trvanlivostí, bylo stále rozšiřováno. Zvláštní však jest, že nacházíme „Hetlinu“ pouze v západní části okresu domažlického, hlavně v obcích Chodově, Trhanově, Peci, Klenčí, Novém a Starém Postřekově, místech vesměs výše položených na svahu horského pásma Českého lesa.

Nejstarší stromy jsou v Chodově a to jeden na statku Ondřeje Fraie asi 130letý o objemu kmene 188 cm*) a dva na statku čís. 54, A. Knoppa, asi 120 let staré, v objemu 160 a 195 cm měřící. Mladší stromy nalezneme jednotlivě téměř v každém sadě, též na silnici trhanovsko-chodovské.

Hetlině daří se i v půdách chudších ještě dosti dobře a lépe v polohách vyšších a otevřených než ve chráněných nížinách. Věkovité koruny starých stromů trčí spíše jehlancovitě do výše.

Plodnost je pravidelná; jen zřídka se stává, že strom zcela vynechá. Poněvadž vydrží ve chladném sklepě až do konce července, bývá dosti hledána, ač chutí nijak nevyniká. Daří se nejlépe jako vysokokmen nebo polokmen.

Plodnost začíná pozdě, v 8.—12. roce.

Ve školce krsky rostou lépe na pláňeti než na duzenu, vůči kteréž podnoží jeví velmi chabou afinitu. Šlechtěna na vysokokmen (na pláňeti), netvoří Hetlina pěkných kmenů a je rozhodně lépe, chceme-li úspěšně přijíti k cíli, použití mezišlechtění.

Ve státních školkách chlumeckých i na jančeti je vzrůst slabší, ale větvení uspokojivé.

*) Dle zprávy z r. 1915.

HETLINA.

Původ názvu „Hetlina“ vysvětluje p. Malý vlastní, dosti pravděpodobnou domněnkou. Práví doslovně v dopise: Jméno „Hetlina“, také „Hetlín“ odvozeno je asi z německého „Härtling“. Ležít veškeré obce, kde Hetlina se vyskytuje, poblíž jazykových hranic a častým stykem obyvatelstva českého s německým používá se v obyčejné mluvě různých cizích slov.

Jiného, filologicky odůvodněnějšího vysvětlení nemáme.

Letorosty ke konci slábnou, velmi se lesknou a špičku mají plstnatou. Dolení část bývá lehce stříbřitá a hojně, ač nenápadně, posetá průduchovými tečkami.

Oka poměrně větší jsou hnědě šupinatá a plstnatá; přisedají na nízké patky se třemi žebérky, z nichž prostřední se dlouze protahuje.

Pupeny květní jsou velmi hojné i na dvouletém dřevě, tvaru začasté téměř kulovitého, hnědě šupinaté a dílem plstnaté.

Listy mají na červenavých řapících zubaté palisty; čepele jsou zpravidla menší, zdravé, temně sytě zelené, ke konci léta na ohmat kožovité. Drží dlouho na stromě. Tvar čepele je široce vejčitý, někdy až srdčitý, s okrajem nestejně hluboko, dvojmo, ostře pilovitým. Největší listy dosáhnou však až 100 mm délky a 80 mm šířky čepele.

Květy rozvíjejí až týden, deset i čtrnáct dní po nejprvnějších jabloních; je tedy Hetlina odrůda poměrně pozděkvětá. Kalichy mají ušty velmi špičaté, v plném rozkvětu nazad se zahýbající. Koruna měřívá asi 40 mm v průměru a je celkově zarůžovělého vzhledu. Plátky korunní jsou eliptické a v rozkvětu ploše miskovitě se prostírají, okraji se dotýkajíce. Tyčinek je zpravidla dvacet, jež, postupně dospívající, dosahují úrovně blizen a tvoří úhlednou kytíčku. (Viz mírně zmenšený obraz.)

Plody na barevné příloze věrně zobrazené darovalo pořadatelstvo ovocnářské výstavky ve Kdyni r. 1922; rovněž p. Malý zaslal z Domažlicka hojnost plodů. Tvar, velikost i barva jsou výborně vystiženy; zřejmou podobnost s dobře vybarvenou Baumannovou renetou postřehneme na prvý pohled. Plody běžné velikosti vážily 115 až 138 g, byly 69–80 mm široké, ale maximálně 60 mm vysoké. Je tudíž Hetlina značně ploché jablko; temeno mívá lehce zkosené.

Kalich je zpravidla malý, ale výjimečně až velmi veliký, pootevřený, šedě zelený; ušty jeho kloní se proti sobě, majíce špičky nazad zahnuté. Vězí v širší, nehluboké jamce, v níž vznikají úzká, ostřejší žebérka, která se na obvodu jamky náhle rozšiřují a mohutní; jdou — byť i mizivě — přes celý plod až do stopečné jamky, čímž oblast plodu více méně zřejmě porušují. Některá jablka bývají jako ze dvou stran smačklá.

Stopka zpravidla krátká a dřevnatá nevyčnívá obyčejně nad úroveň jamky, leč jen u zvláště malých plodů. Stopečná jamka bývá zelenavá, zcela jemně, byť i široce paprskovitě porezavělá. Okraj jamky je lehce zvlněn.

Slupka se leskne, je hladká až kluzká, pěkně jasně žlutá, ale převážná část povrchu je skvěle, temně purpurově zbarvena a mimo to nezřetelně tmavěji proužkovaná; mezi použky přechází červeně do žluté barvy světlejšími, neurčitě nastříkanými tečkami. Některé plody jsou proužkovány výrazně. Průduchové tečky jsou zcela jemné, v žlutém šedé, v červeném bělavé a nanápadně rozptýlené.

Dužnina po rozkrojení plodu libě zavoní; je hustá, dosti jemná, ač v ústech zanechává vlákna, hojně šťavnatá, zpravidla žlutavě bělavá, výjimečně zcela bílá a při temení plodu lehounce zarůžovělá. Chut zasládle navinulá, slabě okořeněná a dobrá, neodpovídá, bohužel, úplně zevní kráse ovoce.

Čiška, úměrná kalíšku, je krátce nálevkovitá, jen u plochých plodů s velikým kalichem protahuje se rourkovitě až téměř k úzké, někdy mírně duté ose jadřince.

Pouzdra jsou menší, uzavřená, nepatrně natrhaná a obsahují obyčejně po dvou světleji hnědých, přiměřeně velikých a dobře vyvinutých jádrech.

Chemický rozbor Hetliny, provedený býv. laboratoří Zemědělské rady v Praze, zjistil tato čísla: sušiny 2·8 %, šťávy 97·2 %, specifická váha 1·05. Analýza šťávy: voda 88·5 %, cukr úhrnný 10·6 %, kyselin (jako jablečné) 0·6 %, tříslovin 0·06 % a popelovin 0·3 %.

Hetlina pozdě kvete a také sklizňová zralost dostavuje se v pozdním podzimu. Klidí se s posledními jablky; uložena dozrává koncem ledna a dá se dobře uchovati do července.

Krásné toto jablko nesporné hodnoty tržní i hospodářské, vhodné zejména pro vyšší a vlhčí polohy, zakotvilo bezpečně ve své domovině. Hodí se — nejlépe jako vysokokmen — pro sad i širší stromořadí. Na trhu je lákavé a jde lehce na odbyt i ve velikých množstvích. Z jara by jistě způsobilo na ovocném trhu rozruch. Na krsky a tvarové stromky se nehodí.

Špatné vlastnosti. Ovoce se starších stromů trpívá fusikladiem; jiných stížností není.

Synonyma a literatura. Tento rozšířený popis je upraven dle statí Říhovy v XII. ročníku „Ovocnických Rozhledů“. Jiných popisů není. Kromě lidového názvu „Hetlín“ nejsou známa jiná synonyma.

V soupisu jabloní Stát. pomologického arboreta je Hetlina označena číslem 665.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

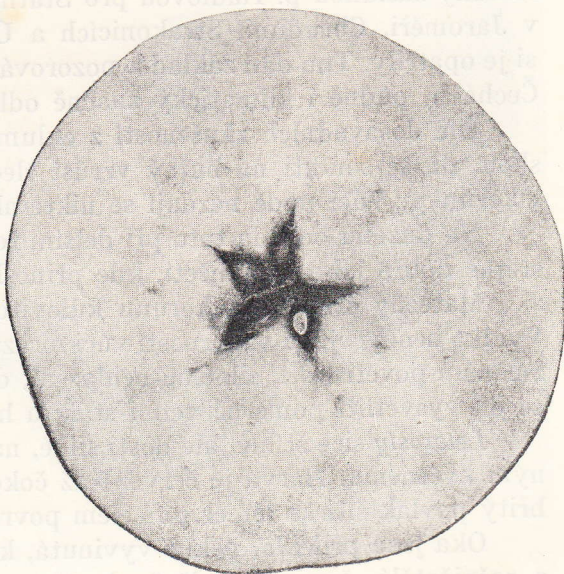
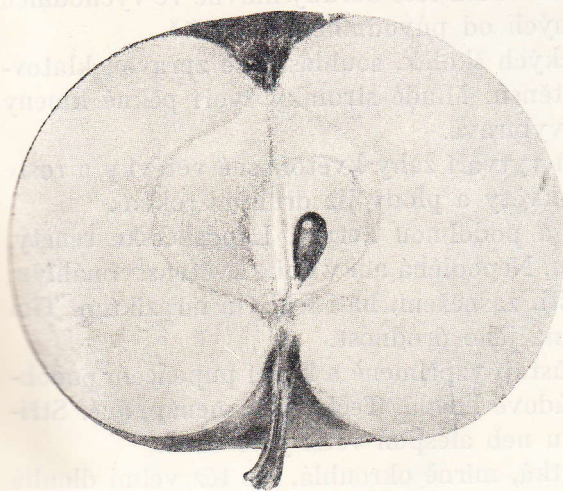
□
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

Čís. 82.

GRANÁTKA.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

GRANÁTKA.

Původ a všeobecné poznámky. Zásluha o poznání skvělého tohoto jablka náleží cele p. Josefu Rádlovi, okres. pomologu v Klatovech. Jeho pozornost upoutalo tamtéž již v r. 1907 při zakončení podzimního ovocnářského kursu. Od té doby stal se matečný strom předmětem stálého jeho pozorování, a když seznána skutečná hodnota této odrůdy, vyrozuměn o ní i p. Říha v Chlumci n. C.

Pojmenována byla na návrh objevitelův nikoli dle zabarvení, ač i jemu, jak se známe, název částečně odpovídá, nýbrž dle samoty „Granátka“ u Janovic n. Úhlavou v okresu klatovském. Majetníkem původní jabloně jest p. Václav Jandovský, okresní cestář v Granátce. Mezi p. Rádlem a p. Říhou vyměněna čilá korespondence o tomto jablku po r. 1919, kdy zaslány do Chlumce prvé plody.

Pokud je známo, jest původní strom zatím jediný v plodném věku, ale rouby získány zásluhou p. Rádlovou pro Státní pomologické arboretum, pro okresní školky v Jaroměři, Chrudimi, Strakoněch a Ústí n. O.; rovněž asi 2—3 obchodní závody si je opatřily. Tím dán základ k pozorování a studiu této odrůdy hlavně ve východních Čechách, půdně i klimaticky značně odlišných od původního stanoviště.

Dle dosavadních zkušeností z chlumeckých školek, souhlasně se zprávou klatovskou, dá se souditi na bujný vzrůst šlechtěnců. Mladé stromky tvoří pěkné kmeny i korunky. Vůči půdě nezdají se nikterak vybíravé.

Na duzenu odrůda tato při delším řezu vytváří záhy květonosné větévky a roste stejně dobře jako na jančeti, kde přinesla květy a plody již druhým rokem.

Matečný strom má korunu kulovitou a podobnou koruně Landsberské renety. Vyniká neobyčejnou vzdorností vůči mrazům. Nepodléhá ani v době květenství náhlým změnám povětrnosti, silnému ochlazení, dešti, zasněžení, ba i lehkým mrazíkům. Tím se dá vysvětliti poměrně velmi stálá a hojná jeho úrodnost.

Letorosty sice štíhlé, ale dosti silné, narůstají vzpřímeně a končí pupencem podobným květnému. Barva je červeně až čokoládově hnědá. Tečky jsou nenápadné. Stříbřitý povlak šíří se téměř po celém povrchu neb alespoň větší jeho části.

Oka jsou přilehlá, pěkně vyvinutá, krátká, mírně okrouhlá, ale též velmi dlouhá a zašpičatělá, červenohnědě šupinatá a dílem plstnatá. Nasedají na patkách mírně

GRANÁTKA.

zdvižených a po straně význačněji žebérkatých. Na některých letorostech mění se oka ve květní pupence; potom jsou patky vyšší a ostřeji žebérkaté.

Pupence květní jsou četné, protáhle homolovité, zašpičatělé, hnědě šupinaté a částečně plstnaté. Dřevo plodonosné je krátké a po odpadlých listech nápadně rýžkované. (Viz obraz.)

Listy jsou neveliké, eliptické, až 105 mm dlouhé a 80 mm široké, na okraji často dvojmo až zubatě pilovité. Jsou krátce, silně řapíkaté a mají úzké palisty. Líc listu je barvy sytě zelené, mdle lesklé. Na rubu najdeme šedavou plst'. Listy příplodní, ač mnohem menší, podobají se celkově tvarem ostatním listům, jsou jen poněkud protáhlejší. V r. 1923 počaly rašiti 4. května. Olistění hustší.

Květy jsou drobné a objevují se značně pozdě, po květech Parmény zlaté, často asi 8.—10. den jabloňových květů. R. 1923 vykvetly 7. května. Poupata květní jsou krásně živě nafialověle a růžově stíněná; v rozkvětu skýtá strom úchvatný pohled. Zcela rozvitě korunky o 28, nejvýše 32 mm v průměru, původně miskovité, jsou posléze až ploše rozevřené, plátky korunní poměrně široké, tupě eliptické, mělce povykrojené, prorůžovělé, navzájem se téměř nedotýkají. Kalichy mají cípate ušty v rozkvětu nazad zahnuté. Květy mají 20 tyčinek, dosahujících délkou nitky zcela úrovní blizen. I při odkvětu zůstávají tyčinky spíše sevřeny v pěknou kytičku. Stopky, zejména středních květů, jsou značně dlouhé. (Viz obraz.)

Plody oblé a pravidelné velikostí i vahou poměrně málo se liší, což způsobuje téměř každoroční, pravidelná úrodnost. Normálně vyspělé plody vážívají nejméně 145 g, častěji však 180—210 g, a jsouce ploché, mívají při této váze poměr výšky k šířce asi 60 : 80 mm. Jak působí půda, klima, podnož a řez na velikost ovoce, není zatím známo. Ale i plody s vysokokmenu, jak zřejmo, jsou zcela uspokojivě veliké. Plody na barevné příloze zobrazené dodal rovněž p. Rádl. Pocházejí s původního stromu. Jak z obrázku patrao, tvar jablka je velmi pravidelný, vzor jablkové malvice.

Kalich téměř uzavřený má ušty šedě plstnaté, krátké, proti sobě skloněné. Pěkně vytvářená jamka kališní je malá a mělká, drobně, téměř neznatelně žebérkatá, porezavělá, na úbočích i okraji napříč kruhovitě čárkovaná; rez rozptyluje se krátce paprskovitě, často přerušovaně. Na obvodě jamky vzniká pět velice mírných, sotva znatelných zvýšenin, jež běží, oku téměř nepozorovatelně, přes celý plod. Oblost plodu je tím lehce zhranatělá, což lze zjistiti jen hmatem.

Stopka bývá chloupkatá neb rzivá, nestejně silná i dlouhá, jednou nedosahuje, jindy přečnívá úroveň jamky. Jamka stopečná bývá někdy mělká, na stěnách paprskovitě jemně a světle porezavělá, v úžlabí často zelenavá. Obvod stopečné jamky tvoří rovinu.

Slupka mírně se léske, je dosti tuhá, hladká a na omak suchá, původně světle zelenavá s rumělkovou tvářinkou. V plné zralosti na loži nabývá později barvy citronově až i sírově žluté, od níž odráží se skvěle svěží, jasně červené líčko, již za krásných dní slunného záři se vybarvující, čímž plod nabývá velmi lákavého, ba svůdného vzhledu. Řídce rozptýlené rzivé tečky, většinou jemné, jsou více méně nápadné zejména v červeném poli, kde bývají světlejší, ba i nažloutlé. Tu i tam objeví se na povrchu souvislejší korkovina.

Po rozkrojení dužnina libezně voní. Je bělavá, zcela lehounce zažloutlá, jemná, hustá a šťavnatá; na vzduchu hnědne.

Chut je příjemně navinulá, převážně sladká, dobrá, až i osvěžující, bohužel nikoli prvotřídní: postrádá aroma.

Jadřinec je zavřený, má osu úzce dutou, jež sahává až na dno zcela krátké čišky;

stěny pouzder jsou natrhané. Hnědá jádra bývají sice dosti četná, avšak někdy špatně vyspělá. (Viz obraz.)

Plody vyžadují nezbytně pozdní sklizně, nejlépe až v druhé polovině října. Předčasně ořezané ovoce nemá valné chuti. Správně ošetřená jablka dozrávají k jídlu nejdříve v březnu, výjimečně koncem února a vydrží zcela dobře dlouho do léta. Teprve v červenci počnou ztráceti chut.

Podle názoru p. Rádlova hodí se tento strom k výsadbě širších silnic a cest.

Plody do Chlumce n. C. zasílané nikdy se nekazily, nehnily a vydržely do třešni.

Vnější krása, úrodnost a neobyčejná trvanlivost ovoce, osvědčili-li se stromy v širších oblastech, zařadí pozdní tuto odrůdu mezi vyhledávané ovoce obchodní, třebaže u ní musí se uplatniti heslo „Krása prodá všecko“. Milovníci ovocnictví neopominou svůj sadový sortiment obohatiti touto dosud neznámou kráskou. K výsadbě ve velkém zatím nelze raditi; ostatně není ani stromků.

Špatných vlastností, zdá se, Granátka nemá. Jedinou závadou jest nedostatek lahodné kořenitosti, aby ji bylo možno zařaditi mezi nejlepší odrůdy.

Synonyma a literatura. Synonyma nejsou vůbec známa. Pomologicky podrobně byla Granátka popsána jediné v XIV. ročníku „Ovocnických Rozhledů“ v čís. 12; tento popis je rozšířeným otiskem.

V katastru jabloní Stát. pomologického arboreta má číslo 731.

ODRŮDY CIZÍ
V ČESKOSLOVENSKU PĚSTOVANÉ.

(ČÍSLA 83. – 120.)

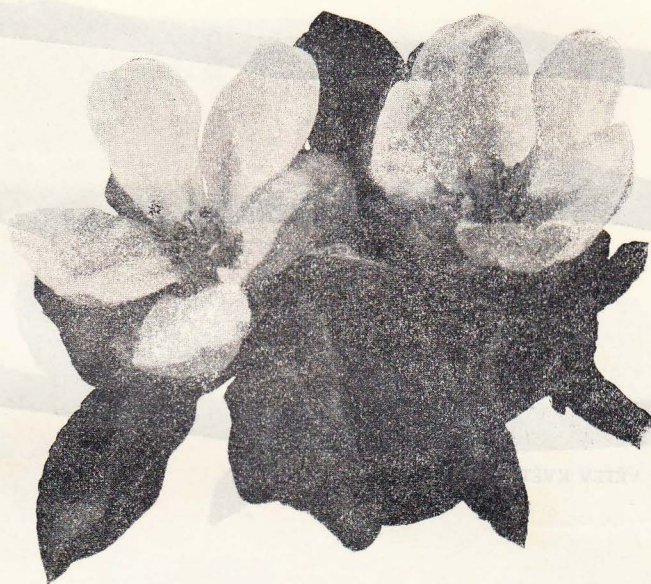

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

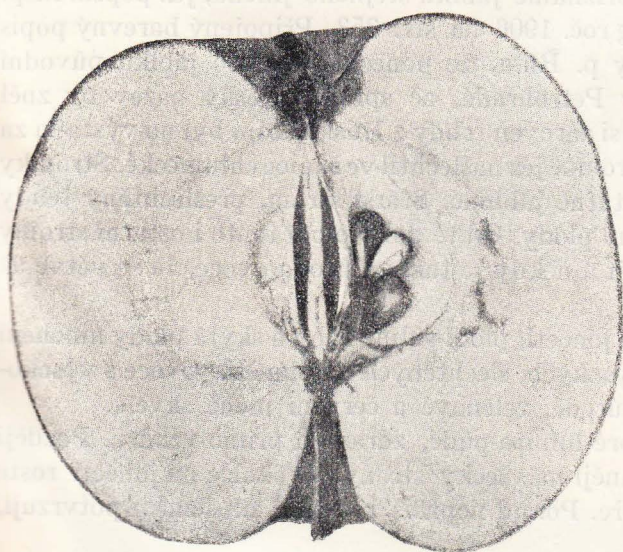
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

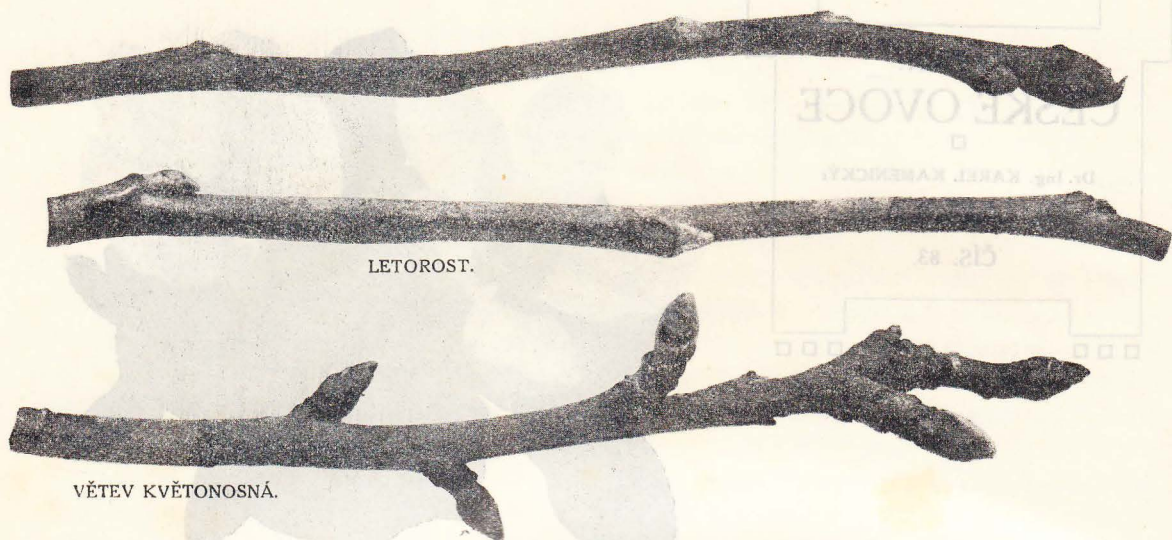
Čís. 83.

TITOVKA USIKOVA.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

TITOVKA USIKOVA.

Původ a všeobecné poznámky. Na ovocnářské výstavě pořádané 1894 v Petrohradě vystaveny byly ze zahrad velkostatku „Okna“ v gubernii podolské, náležejícího tehdy knížeti Gagarinovi, *) který byl náruživý přítel a důkladný znalec ovocnictví, překrásně zbarvená jablka pod jménem „Titovka Usikova“. O původu této odrůdy nemohl nikdo ničeho říci, i lze tudíž za to míti, že jest to odrůda ruská. Jméno obdržela, jak p. Říha rukopisně poznamenal, podle zahradníka Usikova, zaměstnaného u Gagarina. Velikostí i tvarem podobala se značně našemu Šalovému, byla však skvěleji zbarvena. Sledujeme-li zprávy Engelbrechtovy v díle Deutschlands Apfelsorten, týkající se Titovky pruhované (Gestreifte Titowka), můžeme mluvit o neobyčejné podobnosti, snad i totožnosti, kterou však sotva přiznáme jablku stejného jména, jež popsal insp. M. Goerlich v Deutsche Obstbauzeitung roč. 1906 na str. 353. Připojený barevný popis a pochyby autorem vyslovené přiměly p. Říhu, že ponechal tomuto jablku původní ruské jméno, jakým bylo označeno v Petrohradě, ač správný český název by zněl Titovka Usikovova. **) P. Říha přinesl si zároveň tehdy z Ruska, kam byl na výstavu za Čechy delegován, i rouby matečného stromu, jež našlechtil ve školce chlumecké. Stromky později prodané dospěly dnes již ve statné jabloně. Starší strom, přešlechtěný tehdy těmito rouby, poskytl již druhým rokem plody. Od té doby plodí tento i ostatní stromy téměř každým rokem, zřídka vynechají a někdy je taková úroda ovoce, že se větve až rozlamují.

Na krskových podnožích, duženu a jančeti, plodí velmi záhy a skýtá plody mnohem pestřeji zbarvené než na stromech vysokých, šlechtěných na pláněti. Ovoce s vysokokmenů bývá totiž, zejména při větší úrodě, zelenavé a červení méně skvělé.

Stromy rostou bujně zvláště v dobré hlinité půdě, zdravě a přímo vzhůru. Později se větve poněkud pod tíhou plodů sklánějí na všechny strany. Ve školce na jančeti roste zejména silně a přímo, ač poněkud spoře. Pokud nepřilíš rozsáhlé zkušenosti potvrzují,

*) Zemřel v Oděse 1917.

**) Podobně jako Mirabelka Flotovova.

TITOVKA USIKOVA.
ТИТОВКА УСИКОВА.

netrpí dosud stromy Titovky nijak chorobami a nejsou ani v době květu choulostivý proti chladu.

Letorosty narůstají dosti silné a při tom dlouhé, že činí dojem štíhlosti. Jsou barvy pěkně čokoládově červenohnědé, ve stínu zelenavě hnědé, pokryté stříbřitým závojem a zcela nenápadně, řídce a velmi jemně lenticellami tečkované.

Oka jsou přilehlá, na patkách znatelně vyvstalých, mírně plstnatá se špičkami světlými. Postranní žebérka na patkách měkce mizejí, střední bývá málo vyvinuto.

Pupeny květní jsou hojné a na krscích nasedají na krátkých zduřeninách. Jsou protáhle vejčité, dlouhé a lehce šedě, zejména ku špičce, plstnaté. Ukryté části kožovitých šupin jsou jasně červené. (Viz obraz.)

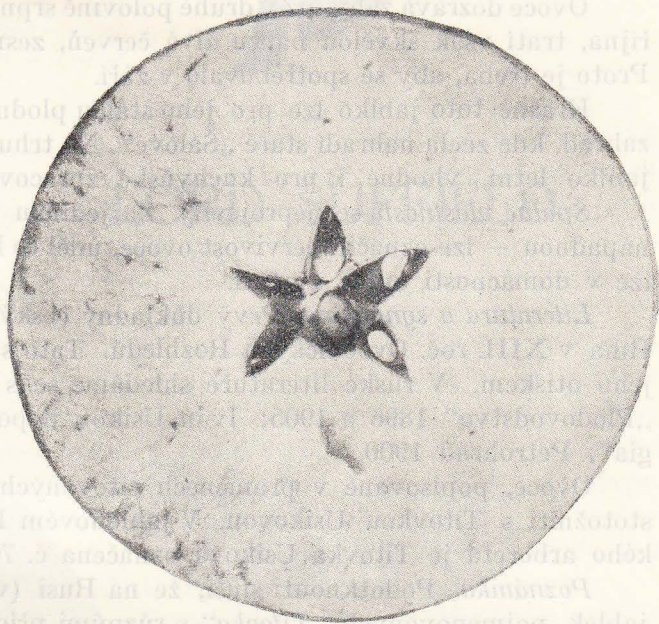
Listy jsou veliké, tmavě zelené, vejčité, poněkud zvraskale kožovité; mají řapíky na slunci u báze červenavé, jinde zelené. Řapík i nervatura jest krátce ochmýřena. Šířka čepele bývá až 6 cm, délka dvojnásobná. Okraj listu bývá stejnoměrně, nepříliš ostře a zpravidla jednoduše pilovitý. Olistění mohutné.

Květy rozvíjejí záhy po nejranějším jabloňovém rozkvětu. Plátky korunní jsou veliké, něžně zarůžověle stíněné a tvoří mělkou miskou o průměru asi 56—62 mm, okraji sotva k sobě v plném rozkvětu dosahující. Ušty kališní v tomto stadiu zahýbají zcela nazad. Tyčinky, počtem 20, mají prašníky bledě žluté a dosahují délkou nitky zpravidla nejvýše do $\frac{2}{3}$ čnělek. Dobře se opylují a jsouce vzdorny vůči nepohodám povětrnostním, zabezpečují pravidelnou úrodu.

Plody na barevné příloze věrně znázorněné vzaty byly s krsku státních školek v Chlumci n. C. a představují nejběžnější typy tvarové i velikostní. Jsou plody až 90 mm široké a 76 mm vysoké; ty však i na krsku vyskytnou se ojediněle, za menší úrody. Takové plody vážívají až 250 g, plody znázorněné okrouhle asi 165—200 g. Tvar i velikost značně se mění. Někdy objeví se plody plošší, jindy vyšší, často k temeni poněkud zúžené.

Kalich je zelenavý, šedě plstnatý, zavřený neb jen maličko pootevřený, sestavený z uštů dlouhých, k sobě přilehlých, se suchými špičkami nazad zahnutými. Tkívá v jamce hluboké, podle tvaru plodu širší neb užší; na úbočí jamky kališní vzniká několik zcela mírných žebérek, jež na okraji jamky mohutní, jdou ploše přes celý plod, čímž jeho oblost zcela mírně hranatí. Vyskytují se však plody téměř úplně oblé, ale též znatelněji se stran stlačené.

Stopka nutně plstnatá je buď zcela krátká a zpola zdužnatělá, většinou však dřevnatá a tak dlouhá, že nevyčnívá z jamky. Jamka stopečná bývá značně hluboká,

nepříliš široká, spíše sevřená, často trojhranná, zelenavá a na úbočí zcela mírně porezavělá.

Nepříliš lesklá slupka jest hladká, pěkně slámově bílá až žlutá, po největší části skvěle karmínově, kratčeji i dlouze žíhaná a proužkovaná a mezitím bleději nastříkaná. Ve stínu se proužky rozptylují a mizejí.

Zcela jemné, šedé a nenápadné, žlutavě vroubené prúduchové tečky jsou na spodní polovině plodu řidší, k temeni hustší. Povrch plodu jest sličně ojiněn. Ovoce libě voní.

Dužnina je žlutavě bělavá, pod živěji barevnými partiemi slupky mnohdy jemně zarůžovělá, dosti jemná, dostatečně až hojně šťavnatá, měkká, chutí lahodné, příjemně sladce navinulé, avšak bez aromatické příchuti.

Nehluboká číška nedosahuje k jadřinci, jehož tvar přizpůsobuje se tvaru plodu zejména šíří duté osy, do níž se otvírají pouzdra po stěnách natrhané různě širokými šterbinami. V každém pouzdru bývá po 1—2 i 3 světlehnědých a dobře vyspělých jádrech.

Ovoce dozrává záhy, již v druhé polovině srpna a uchová se sice uloženo až do konce října, trátí však skvělou barvu živá červeň, zesmutní a jablko je potom neuhledné. Proto je třeba, aby se spotřebovalo v září.

Krásné toto jablko lze pro jeho stálou plodnost doporučiti v první řadě do malých zahrad, kde zcela nahradí staré „Šalové“. Na trhu bude vždy vyhledáváno jako krásné jablko letní, vhodné i pro kuchyňské zpracování.

Špatné vlastnosti se neprojevily. Za jedinou vadu — v příznivých letech zvláště nápadnou — lze označiti červivost ovoce, úděl to letního ovoce. Než i spadalých jablek lze v domácnosti úplně využiti.

Literatura a synonyma. Prvý důkladný český popis Titovky Usikovy uveřejnil p. Říha v XIII. roč. Ovocnických Rozhledů. Tato stať, rozšířená o několik doplňků, je jeho otiskem. V ruské literatuře shledáme se s popisy Titovky Usikovy v časopise „Plodovodstvo“ 1896 a 1905; Ivan Usikov ji popisuje v knize: „Kratkaja Pomologia“, Petrohrad 1900.

Ovoce, popisované v pramenech citovaných v úvodě pojednání, nelze bezpečně stotožniti s Titovkou Usikovou. V jabloňovém katastru budoucího Stát. pomologického arboreta je Titovka Usikova označena č. 70.

Poznámka. Podotknouti sluší, že na Rusi (vlasti letních jablek) pěstuje se řada jablek, pojmenovaných „*Titovka*“ s různými přídomky. Titovce Usikově podobá se nejvíce *Titovka pruhovaná*; jiná je *Titovka bílá*, *Titovka zimní* atd.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

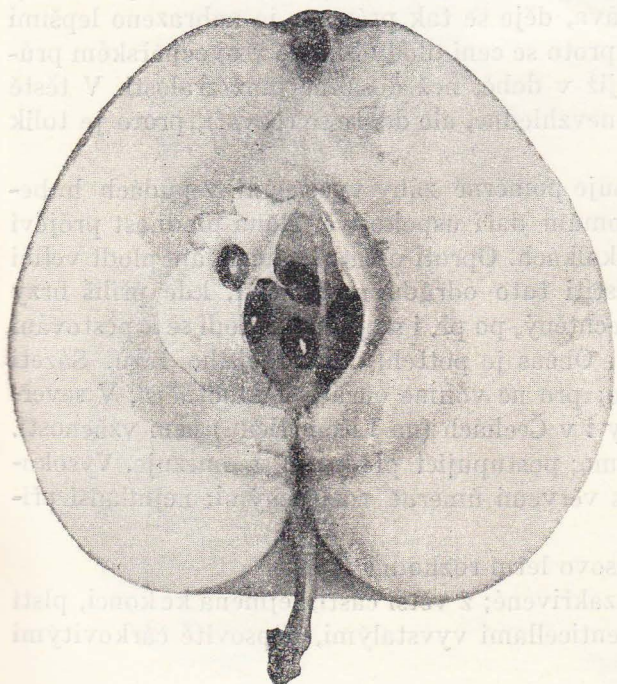
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

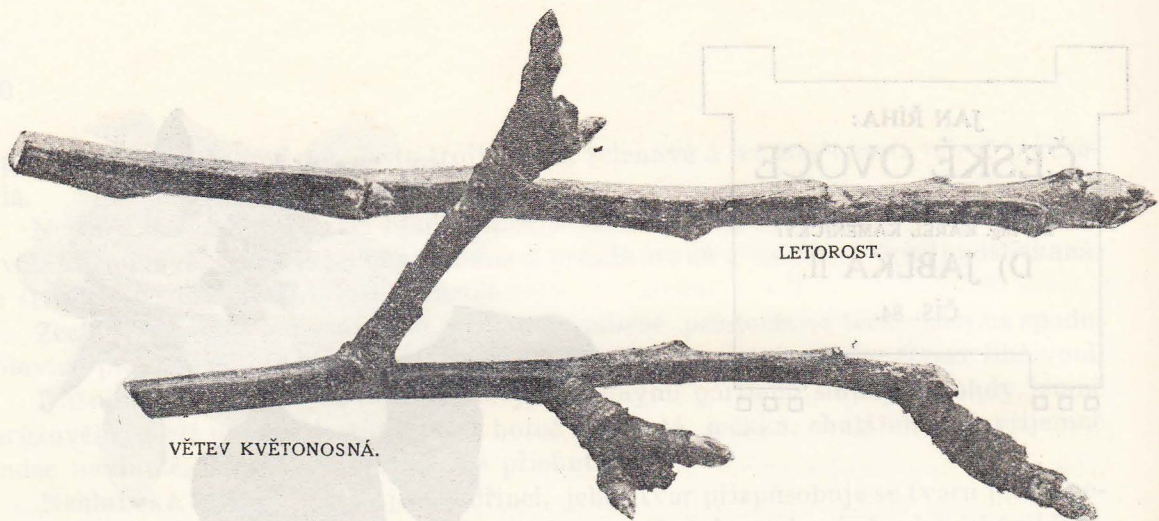
Čís. 84.

LORD SUFFIELD.

LORD SUFFIELD.

Původ a všeobecné poznámky. Jablko toto je staršího data; pochází z Anglie, kde dosáhlo značné obliby. V přístupné literatuře nelze se dopátrati bližších zpráv o původu. Downing se domnívá, že jest to zlepšené Keswické (Keswick Codlin), neuvádí však přesvědčujících důvodů. Značná podobnost plodů nedá se popřít; ale hůře dá se dokázati správnost Downingova předpokladu. Z letních jablek jest jen málo odrůd, které prošly téměř vším ovocnickým světem jako Lord Suffield. Ač jen hodnoty kuchyňské, mělo příliš svůdné vlastnosti, které nezůstaly nepovšimnuty: Čistě a poměrně veliké plody, úrodnost nejranější a pravidelná, vhodnost pro různé tvary a tím i pro nejmenší zahrádky. Jen doba zrání a poněkud měkká dužnina, jež má i jiné menší vady, bránily četnější výsadbě. Upadá-li dnes jeho sláva, děje se tak právem: je nahrazeno lepšími odrůdami. K jídlu není zvláště lákavé a proto se cení plody hlavně v ovocnářském průmyslu na výrobu marmelád a povídel již v době, než dosáhne plné zralosti. V těstě vařeno lehce hnědne a je tudíž poněkud nevzhledné, ale dobře se rozváří, proto je tolik v anglické kuchyni oblíbeno.

Obrovská úrodnost stromu způsobuje poměrně záhy vyčerpání v půdách hubenějších a sušších, ač i tam jinak se stromům daří uspokojivě. Raná plodnost projeví se často na jednoletých šlechtěncích ve školkách. Oproti ostatním odrůdám plodí velmi záhy i na pláňti. Nedoporučuje se pěstiti tuto odrůdu na jančeti, kde příliš brzy hyne. Nejlepší tvar je krsek na duženu šlechtěný, po př. i na pláňti. Hodí se k pěstování v hrncích; tu je janče podnoží vhodnou. Občas je potřebí důkladnějšího řezu. Sázeti vysokokmeny a polokmeny je zbytečno; pro ně volíme odrůdy hodnotnější. V severním Německu se pěstovalo hojněji, místy i v Čechách (na Litoměřicku) není vzácností.

Prvá léta ve školce žene bujně a přímo; postupující plodností se omezuje. Vysokokmeny tvoří řídkou, kulovitou korunu s větvemi úměrně rozloženými; nejmladší přírůstky obrazejí se vzhůru.

P. Proche o něm poznamenal: Fraasovo letní rozhodně lepší.

Letorosty jsou poměrně silné, mírně zakřivené; z větší části, zejména ke konci, plsti pokryté. Kůra je čokoládově hnědá s lenticellami vyvstálými, elipsovité čárkovitými a lehce zažloutlými.

LORD SUFFIELD.

Oka jsou veliká, baňatá, plstí pokrytá, přitisklá, na patkách širokých, mírně vystalých a ostřeji žebérkatých.

Květní pupeny jsou baňatě vejčité, temně hnědě šupinaté, ochmýřené.

Listy mají čepele protáhlé, eliptické, mdle lesklé, měkce kožovité, obyčejně dvojmo nestejněměrně pilovité. Poměrně delší řapíky bývají u spodu červenavé a mívají dlouhé palisty. Na krscích dorůstají čepele až 125 mm délky a 75 mm šířky. Listy příplodní jsou dlouze eliptické a ostře pilovité.

Květy rozvíjejí velmi nestejně, zpravidla však 2.—3. den jabloňového květu. Relativní doba rozkvětu závisí v první řadě na podnoži a poloze. Stopky květní poměrně krátké nesou nápadně velké kalichy s dlouhými ušty. Korunka mívá až 60 mm v průměru. Plátky korunní mají dlouhé nehty, jsou široké, měkce miskovitě prohloubeny a zřídka mírně vykrojeny. Okraji se poněkud přesahují. Tyčinek je dvacet a nejdelší dosahují úrovní blizen. V době rozkvětu je pohled na strom květnými chomáči bohatě osypaný vskutku úchvatný; převládá sytě růžový odstín, jenž průsvítá až fialově plátky korunními. Zároveň s květem ukazují se hojně mladé, rašící listy, čímž se zvyšuje půvab kvetoucího stromu.

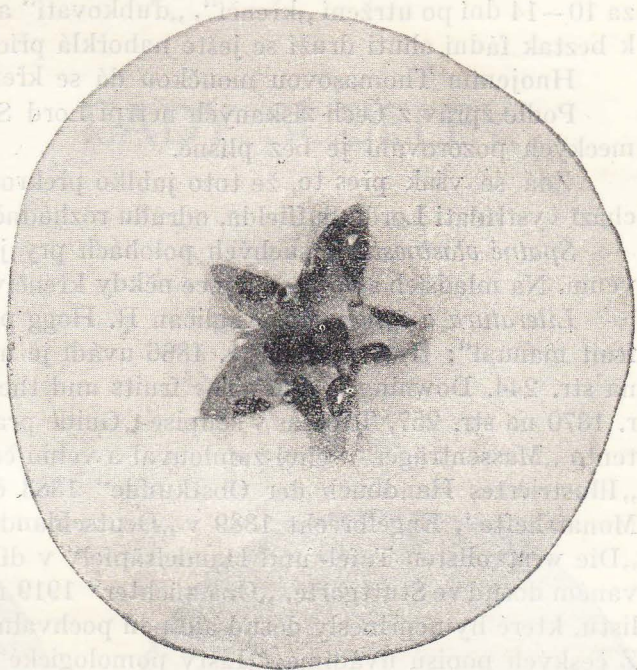
Plody, zpodobené na barevné příloze, znázorňují nejčastější velikost a barvu plodů; pravý tvar vynikne lépe na podélném průřezu. Pocházejí s dvouletých stromků na pláňti šlechtěných ve státní školce chlumecké z r. 1922. Největší plod vážil však 285 g a byl 97 mm široký a jen 82 mm vysoký, ač normálně výška se neliší mnoho od šířky plodu. Nejčastěji vážívají plody kol 160 g.

Veliká tato a pravidelná jablka jsou ve stopečné polovině nejširší a ke kalichu se kuželovitě sbíhají. Tím i jablka s výškou menší oproti šířce nabývají vysokého vzezření. Některé plody jsou však téměř kulovité.

Kalich bývá zavřený, vztyčený, zelenavě šedě plstnatý. Dlouhé ušty zasyhajícími špičkami obrací se nazad. Mělká jamka kališní je mírně žebérkatá a někdy, zejména u hrubších plodů, zdobená pěknými perličkami. Zde vzniklá žebra běží přes celý plod až ke stopce, čímž oblost plodu se mírně porušuje.

Stopka dosahuje vždy na okraj jamky, obyčejně poněkud přečnívá. Bývá dosti silná, zelenavá, někdy i zdužnatělá. Jamka stopečná je nálevkovitě prohloubená, se zeleným úbočím, zřídka světle porezavělým. Její okraj je žebry poněkud zvlněn. Občas setkáváme se u stopky s dužnatým svaem, jenž stopku zatlačuje na stranu podobně jako u Malinového holovouského.

Slupka je vždy čistá, bez poskvrny, jemná, světle žlutě zelenavá, ve zralosti až slámově žlutobílá, mírně lesklá, hladká až mastná. Pokožkou průsvítají četné, zblízka dobře pozorovatelné tečky, jež bývají na slunci řidší a rzivé, bělavě vroubené a poně-

kud vystoupí; ve stínu jsou hustší a jeví se jen jako zelenavé neb bělavé pihy. Plod slabě voní.

Dužnina je bílá, polojemná, řídká až houbovitá, hojně šťavnatá, chuti prostě nakyslé, ale jinak podřadnější. Hodí se však výborně k všestrannému použití v kuchyni a ke konzervaci.

Čiška má tvar zcela krátce tupě kuželovitý. Jaderník je zpravidla velmi vysoký a do duté osy široce otevřený. Rozlehlá pouzdra jsou po stěnách četně natrhaná a obsahují hojnost poměrně drobných, světle hnědých jader. Svazky cévní jsou na řezu zřetelně kresbou více méně určitou.

Ovoce uzrává záhy, obvykle v srpnu, nejdéle do poloviny září. Za skutečnou přednost stromu lze označiti kromě nejranější plodnosti opravdu stálou a přehojnou úrodnost, v níž nikdy nezklame. K této dobré stránce pojí se i vhodnost stromů pro polohy značně vysoké; jsou zprávy, že i ve výši 750 m hojně plodily.

Ovoce není trvanlivé. Vydrží sice v dobré komoře až do listopadu, obvykle však za 10—14 dní po utržení „křenčí“, „dubkovatí“ a je téměř potom nepoživatelné, neboť k beztak fádni chuti druží se ještě nahořklá příchut.

Hnojením Thomasovou moučkou dá se křenčení plodů na stromech předejiti.

Podle zpráv z Čech získaných netrpí Lord Suffield nikde rakovinou; podle chlumeckých pozorování je bez plísně.

Zdá se však přes to, že toto jablko překročilo zenit obliby; Lord Grosvenor přichází vystřídati Lorda Suffielda, odrůdu rozhodně vysoce výnosnou.

Špatné vlastnosti. V suchých polohách prý je málo vzdorné oproti padlí jabloňovému. Na mladších stromech ovoce někdy křenčívá.

Literatura a synonyma. Angličan R. Hogg popsal asi po prvé toto jablko v „The fruit manual“; třetí vydání z r. 1866 uvádí je na str. 29, Barron v „British apples“ na str. 244. Downing v díle „The fruits and the fruit trees of Amerika“ uvádí je již r. 1870 na str. 257, Thomas v soupise „Guide pratique“ na str. 122. Němcům se ovšem tento „Massenträger“ velmi zamlouval a velmi často jej popisovali: Lauche v doplňku „Illustriertes Handbuch der Obstkunde“ 1883 č. 750, Lucas 1884 v „Pomologische Monatshefte“, Engelbrecht 1889 v „Deutschlands Obstsorten“ č. 56, Lucas v soupise „Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel“ v díle „Deutschlands Obstsorten“, vydávaném dosud ve Stuttgartě, „Obstzüchter“ 1919 na str. 127 a 152 atd. Není odborných listů, které by nepřinesly dosud alespoň pochvalné zmínky o tomto populárním jablku. Z českých popisů uvádíme: „Listy pomologické“ roč. 1892 s barevnou tab. XXXVI. a „Zahrádku domácí a školní“ 1914—15. Rovněž slovinský „Praktični sadjar“ z r. 1923 činí zmínku na str. 15.

Synonyma (v praxi nepřicházejí dnes vůbec): Lady Suffield, Lady Sutherland, Livestley Imperial.

V trojském katalogu jmenují je Suffieldovo a má číslo 626.

V seznamu jabloní Stát. pomologického arboreta je označen Lord Suffield čís. 427.

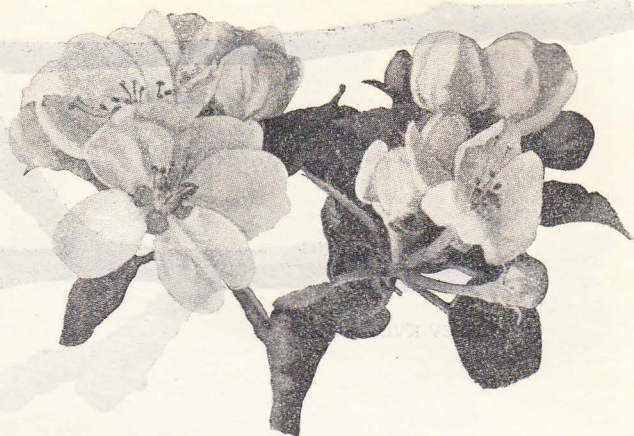

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

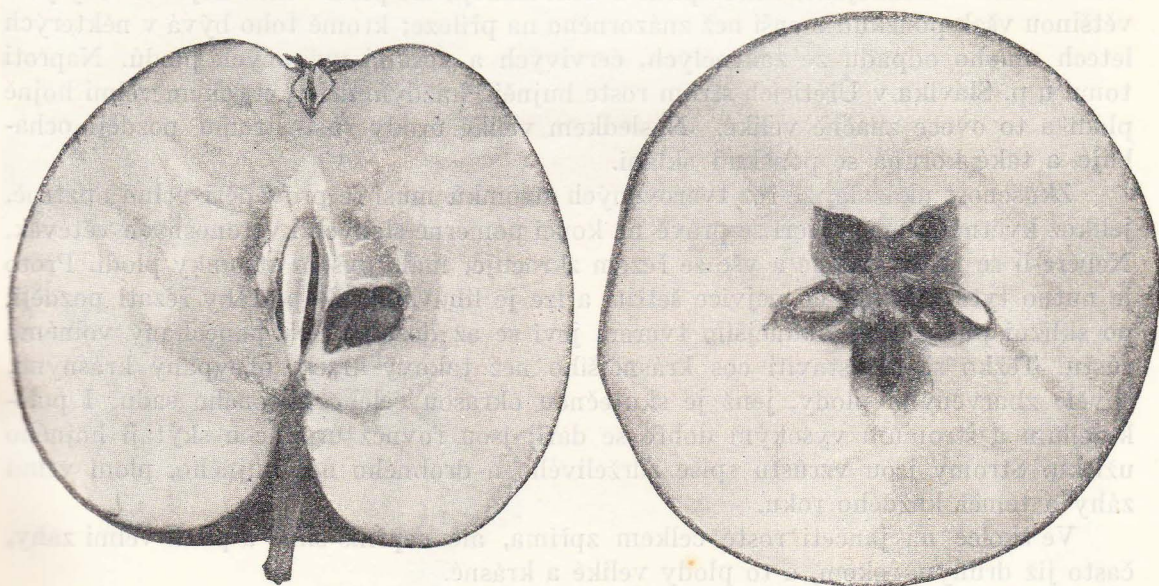
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

Čís. 85.

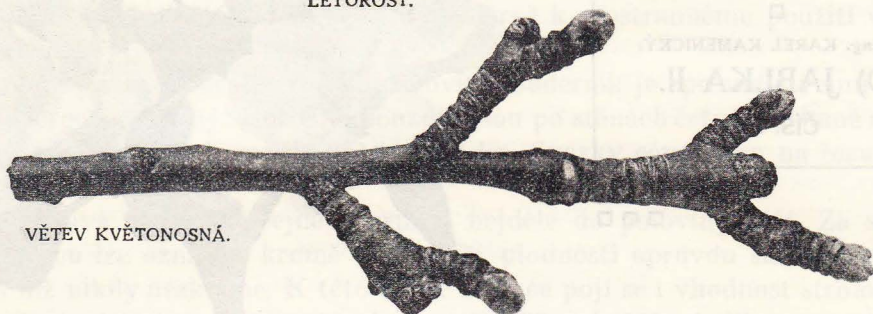
LADY SUDELEY.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

LADY SUDELEY.

Původ a všeobecné poznámky. Dosud málo známé toto jablko vypěstěno bylo asi r. 1885 v Kentu v Anglii, odkud postupně se šířilo nejprve kolem Cornwallu a ve Skotsku, později v Německu a odtud i k nám. Anglická „Royal Horticultural Society“ zařadila je mezi nejlepší odrůdy jablek.

V Československu dosud velmi málo se pěstuje. Nejvíce se o ně zajímá výborný pěstitel ovocného stromoví pan Fr. Slavík v Úřeticích, jemuž se v žírně jeho půdě výborně daří. Jeho zásluhou seznámily se s ním i školkařské závody, jež je doporučují jako výborné letní jablko.

Posudky o jeho hodnotě velmi se různí. Některé hlasy je zavrhuji, jiné oplývají chválou, že se stromu daří ještě na půdě suché, kdežto v bohaté a vlhké velmi bujně prý roste, avšak málo plodí.

Vlastních zkušeností máme ještě poměrně málo. Strom ve školkách chlumeckých roste v sušší a nehnojené, chudé půdě ovšem slaběji, ale plodí velmi hojně. Plody jsou většinou však poněkud menší než znázorněno na příloze; kromě toho bývá v některých letech mnoho odpadu ze zakrnělých, červivých a vosami vyžraných plodů. Naproti tomu u p. Slavíka v Úřeticích strom roste bujněji, každým druhým rokem velmi hojně plodí a to ovoce značně veliké. Následkem veliké úrody růst stromu později ochabuje a také koruna se poněkud sklání.

Zkušenost ukázala, že řez tvarovaných stromků musí se prováděti velmi opatrně, jelikož květné pupeny tvoří se právě na konci poměrně slabých květonosných větví. Nebéře-li se na to zřetele a vše se řezem zkracuje, málo ovšem stromky plodí. Proto je nutno tyto větévky co nejvíce šetřiti a lze je libovolně dle potřeby řezati později, po sklizni plodů. Nejvhodnějším tvarem jeví se až dosud krsek ponechaný volnému růstu. Těžko si představití cos krásnějšího než takový krsek, obsypaný krásnými, skvěle zbarvenými plody, jenž je skutečnou okrasou celého ovocného sadu. I polokmenům a stromům vysokým dobře se daří; jsou rovněž úrodné a skýtají hojného užitku. Stromy jsou vzrůstu spíše zdržlivého a drobného než bujného, plodí velmi záhy a téměř každého roku.

Ve školce na jančeti roste celkem zpřímá, ale nepřilíš silně a plodí velmi záhy, často již druhým rokem, a to plody veliké a krásné.

Letorosty jsou štíhlé, ke konci znatelně slábnou; pokrývá je částečně velmi jemná

LADY SUDELEY.

plst. Kůra je čokoládově hnědá a značně hustě posetá nenápadnými, čárkovitými tečkami (lenticellami).

Oka zcela maličká sotva nad patky vyčnívají; přisedají na patkách poměrně vysokých se třemi vyniklými žebérky, z nich zvláště střední vystupuje mohutněji a běží hluboko dolů, čímž porušuje zřetelně oblast letorostu, jež činí hranatým.

Květní pupeny jsou krátké, téměř kulovitě baňaté, z valné části plstnaté, že jen tu a tam proniká hnědá barva šupinky.

Listy mají řapíky červenavé s úzkými palisty a čepele vejčité i elipčité, rozměrů až 65 mm šířky a 95 mm délky. Na spodu jsou lehce chmýřité a okraj mívají dvojmo ostře pilovité. Příplodní listy jsou štíhlejší a mají pilování až velmi ostré. Celkové olistění je husté.

Květ: Ze světle narůžovělých poupat rozvíjejí květy záhy po Parméně zlaté; v r. 1923 rozkvetly 8. května. Strom osypaný rozvitémi květy činí téměř bělostný dojem. Květy tísni se v bohaté chomáče. Květní stopky, jakož i příplodní listy jsou svěže zelenavé. Ušty kališní jsou dlouhé, úzké, nazad zahnuté. Korunka asi 36 mm široká je pěkně miskovitá, plátky korunní tupě vejčité, na špičce mělce vykrojené, vně lehce růžově stíněné; okraji se přesahují. Čnělky srostlé do jedné třetiny dosahují stejné výšky s dvaceti tyčinkami, v plném rozkvětu široce rozestouplými.

Plody, vyobrazené na barevné příloze, zaslal p. Slavík z Ůretic. Zpodobňují věrně tvar i běžnou velikost a znázorňují charakteristické zbarvení. Jednotlivé plody bývají až 72 mm široké a as 62—64 mm vysoké; některé jsou o něco nižší. Váží 110—115 g. Plody sklizené s krsku na jančeti šlechtěného vážily 170 g, byly 82 mm šir. a 65 mm vysoké. I ve tvaru jsou menší úchylky. Většina normálních plodů je téměř kulovitá, ke stopce i kališku stejnoměrně zaokrouhlená; jiné plody zvláště ony nižší, zúžují se ke kališku více a bývají tudíž u stopky širší. Temeno bývá skoro vždy mírně zkosené.

Kališek zavřený, vztyčený, zelený a šedě plstnatý tkví v jamce dosti hluboké i široké, zdánlivě trojhranné a drobně žebérkaté. Vzniklá zde žeběrka přestupují okraj jamky a většinou záhy se ztrácejí; jen některá z nich tlumeně jdou přes celý plod, jehož oblast nepatrně porušují.

Krátká, dřevnatá stopka dosahuje sotva okraje jamky, v níž tkví. Jen menší plody mívají stopku delší. Jamka stopečná bývá těsná, hluboká, na úbočích jemně zelenavě porezavělá.

Na omak masná slupka plodu se leskne; jest voskově žlutá, téměř celá pěkně purpurová, temněji žíhaná a široce i úzce pruhovaná. Ve stínu proráží význačněji žlutá barva se zřetelnějšími červenými pruhy. Šedé, v červeném bělavě vroubené a jako propadlé jemné tečky jsou rozptýleny po celém plodu, vyjímají se však nejzřetelněji v nejtmavších, červených místech.

Plody velmi intenzivně voní.

Dužnina je žlutavá, místy zarůžovělá, zcela jemná, kyprá, dostatečně šťavnatá, chuti sladké, jemně navinulá a libě omanově okořeněná.

Nepříliš hluboká, často zcela nepatrná čiška bývá tvaru sevřené nálevky. Jaderník má širší dutou osu, do níž ústí úzkou štěrbinou prostranná, na stěnách jemně natrhaná pouzdra. Každé obsahuje po 1—4 štíhlých a slabých hnědých jádérkách; osmnáct jader v jediném plodu není žádnou vzácností, ale je dokladem znamenitého oplozování.

Uzrává ve druhé polovině srpna a nedá se dlouho udržeti. Na zkoušku ponechané plody vydržely sice do polou listopadu, ale slupka zavadla a aromatická chuť zmizela, ač dužnina zůstala šťavnatá. Plody nutno ponechat na stromě do úplné zralosti, jež

podmiňuje nejlepší chut. Ovoce předčasně utržené nemá valné hodnoty — jest bez chuti. Kvalitní toto jablko lákajíc krásou dobře se prodává.

Špatné vlastnosti stromu neb ovoce nejsou dosud známy. Jablka ovšem ráda červivějí a potom padají, zejména při veliké úrodě. Nevývinuté, v chomáčích stisnuté plody trpívají též fusikladiem.

Literatura a synonyma. V odborné literatuře není o něm dosud mnoho psáno. Tento — zde poněkud rozšířený — Říhův popis s obrazem uveřejněn po prvé v IX. ročníku Ovocnických Rozhledů na str. 136 a dalších. Noticka v časopise Pomologische Monatshefte 1888 na str. 189, kde se uvádí synonym Jacob's Strawberry, opsána je ze seznamu novinek obchodního katalogu. Podrobnější zprávy dvou autorů uvádí Deutsche Obstbauzeitung 1910 na str. 320, kde se Lady Sudeley vřele chválí a doporučuje zejména pro krsky. Rovněž Praktischer Ratgeber, roč. 1913, 1918 a 1921 přinášejí menší zprávy; Flora 1885 na str. 143. Jiných větších popisů v přístupné literatuře nelze se dopídit.

V seznamu jabloní Stát. pomologického arboreta je toto jablko označeno číslem 93.

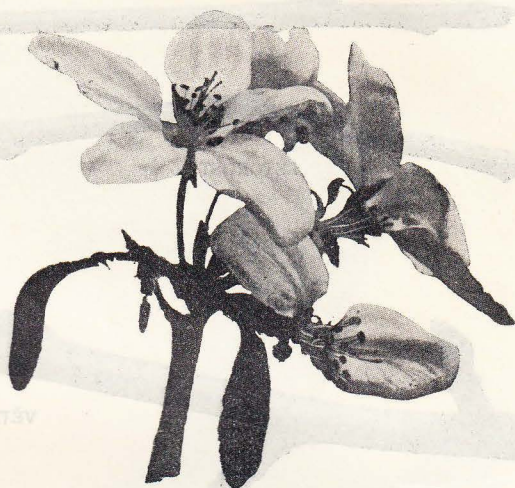

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

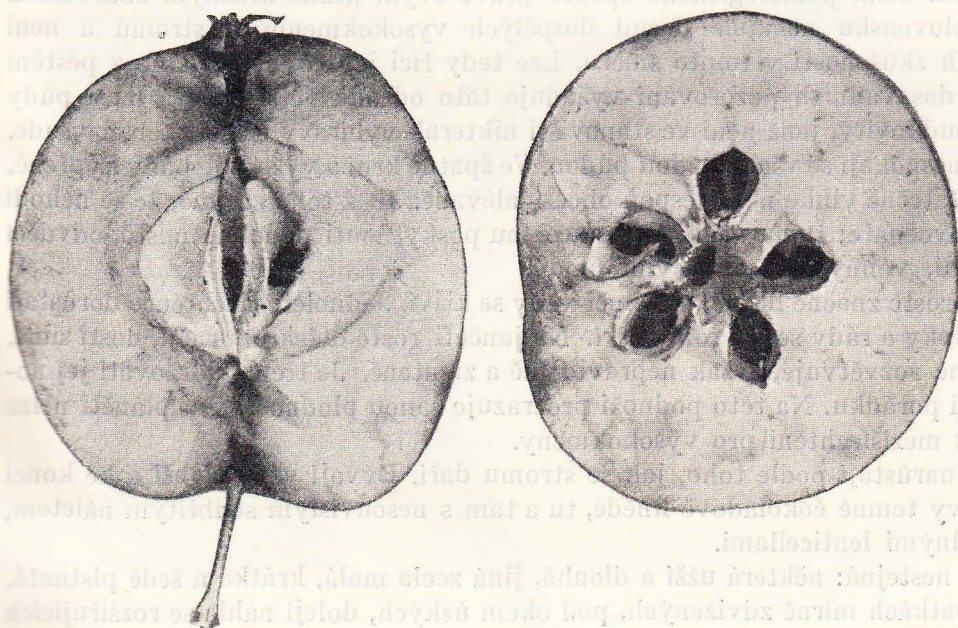
D) JABLKA II.

Čís. 86.

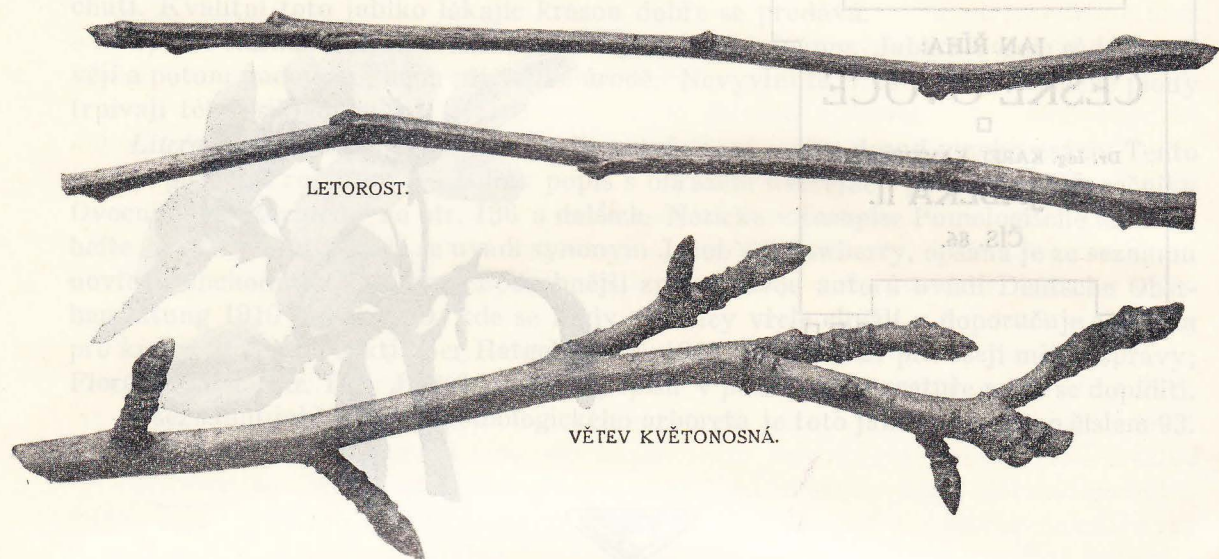

SOUDEK ZLATÝ.

GOLDPRINZ.

SOUDEK ZLATÝ.

Původ a všeobecné poznámky. V posledních letech minulého století vyskytla se kdesi v Holštýnsku neb sousedních pobaltických krajích Německa nová variace Řehtáče soudkovitého pod jménem „Goldprinz“, která krásou překonává všechny dosavadní známé variace Řehtáče. Ve své domovině získává si tato variace přednost proti matečné odrůdě, avšak zároveň se uvádí, že ani tam není bez vady. Poukazuje se zvláště na to, že mladé stromky příliš bujně rostou, ale plodí teprve po 15—20 letech, podobně jako Boskoopské, jemuž se vytýká stejná nectnost. Na veliké výstavě ovocnářské ve Štutgartu vzbudilo toto jablíčko, po prvé byvši vystaveno, zaslouženou pozornost členů něm. pomologického spolku právě svým něžně krásným zbarvením.

V Československu nemáme dosud dospělých vysokokmenných stromů a není tudíž vlastních zkušeností v tomto směru. Lze tedy říci jen to, co seznáno z pěstění krsků. Podle dosavadních pozorování vyžaduje tato odrůda větší péče a lepší půdy než Řehtáč soudkovitý, jenž není ve stanovišti nikterak vybíravý a roste téměř všude. Soudek zlatý nespokojí se však každou půdou. Ve špatné krní a vyžaduje půdy kypřené, hnojené a dostatečně vlhké neb alespoň občas zalévané. Již z toho zřejmo, že se nehodí pro každého ovocnáře; tomu však, kdo může mu poskytnouti podobné místo, odvděčí se překrásnými, vonnými a chutnými plody.

Ve školce roste značně bujně, ač téměř vždy se křiví. Jednoleté šlechtěnce dorůstají až přes 1 m výšky a rády se při tom větví. Na jančeti roste daleko mírněji, dosti silně, ale spoře, hojně rozvětvuje, avšak nepravidelně a zmateně. Je třeba udržovati jej nožem v jakémsi pořádku. Na této podnoži prozrazuje ranou plodnost. Na pláněti nelze ho pěstiti bez mezišlechtění pro vysokokmeny.

Letorosty narůstají podle toho, jak se stromu daří. Bývají vždy slabší a ke konci ztenčené, barvy temně čokoládově hnědé, tu a tam s nesouvislým stříbřitým náletem, a dosti nápadnými lenticellami.

Oka jsou nestejná: některá užší a dlouhá, jiná zcela malá, krátká a šedě plstnatá. Přisedají na patkách mírně zdvižených, pod okem úzkých, doleji náhle se rozšiřujících

SOUDEK ZLATÝ.
GOLDPRINZ.

a krátce žebérkatých. U spodu letorostu bývají patky vyšší, těsně pod okem kratičce trojžebné, načež jaksí zduřují a bez žeberek mizejí. (Viz obraz.)

Pupence květní jsou menší, dlouze vejčité a zašpičatělé, tmavohnědě šupinaté a částečně i plstnaté. (Viz obraz.)

Listy bývají menší, protáhle eliptické, živě zelené, mírně lesklé. Čepele listové měřívají až 13 cm délky a jsou při tom pouze 5 cm široké. Na okrajích jsou ostře, často dvojmo, jindy i tupě pilovité, ba téměř vroubkované a mírně se vlní. Řapíky jemné, dlouhé, zelené jsou — jako celá nervatura na spodu listu — šedě plstnaté. U báze bývají načervenalé. Nemají palístků, neboť jich zakrnělé zbytky (rudimenty) záhy na mladých řapících zasychají a odpadnou beze stopy. (Viz barevný obraz.) Listy příplodní mají řapíky velmi dlouhé. Olistění mladých větví je značně husté.

Květy poloveliké rozvíjejí se asi 5. dne jabloňového květu; mají tenké stopky. Poupata jsou drobná, žlutavá, růžově stíněná. Korunky, as 40 mm široké, jsou zejména na počátku rozkvětu nápadny svou zrudností. Nenajdeme totiž téměř ani jediného normálního květu, pokud se týče plátků korunních, které bývají ve květu pouze 3—4, namnoze i 1—2 dny. Jsou květy, jež nemají ani jediného normálního plátku korunního. Ostatní polozelené, polorůžové plátky zakrněly v neurčité lístky vzhledu petalisovaných tyčinek. Kalich je vždy normálně pěticipý, s ušty značně dlouhými. Teprve při dalším rozkvětu objevují se květy s korunkou normální. Je však vždy vzácností, aby všechny květy v jednom chocholíku byly zcela „bezvadné“. Tyčinek je dvacet, i ve květech s korunkou zmrzačenou. Délkou nitěk dosahují úrovně blizen, rovněž vždy normálních. (Viz obraz.) Celkový vzhled kvetoucího stromu je prvé dny mdle žlutavě růžový, později žlutavý odstín mizí. Vůči chladným nezdají se choulostivy.

Plody. Na barevné příloze pořízené podle plodů vzatých s krsku ve státní školce chlumecké zcela věrně je znázorněn tvar i nejčastější velikost plodů, jež vážívají 100 až 120 g. Takové plody jsou zcela běžné. Větších jablek, šířky 64—70 mm a výšky až 80 mm o váze 150 g bývá málo, zato více plodů poněkud menších. Tvar bývá rovněž poněkud měnlivý. Nejčastěji se vyskytá pravidelný soudeček k oběma pólům stejně zúžený, někdy však, jak na prostředním plodu pěkně vidíme, zúžují se plody ke stopce rychleji než ke kalíšku, takže jsou u temene baňatější.

Sevržený kalíšek bývá zelenavý a plstnatý. Dlouhé špičky uštů ohýbají se nazad. Tkví v jamce drobně žebérkaté, na jejímž nerovném okraji vznikají velice mírné zvýšeniny, které běží přes celý plod a tím oblost jeho někdy dosti znatelně porušují. Na průřezu jeví plod mírnou asymetrii (viz obraz).

Stopka bývá buď kratičká, jindy delší, že poněkud vyčnívá z jamky. Bývá vždy tenká, dřevnatá. Jamka stopečná zpravidla je dosti hluboká a široká, někdy však zcela malá. Kromě toho bývá zúžena ještě hrbolkem. Je vždycky velmi jemně porozavělá.

Slupka se málo leskne, jest však jemná a hladká, až i poněkud kluzká, voskově bělavá, ale celá ve stínu bleději, na slunci velmi živě červeně nastříkaná a drobně, úzce, ne křiklavě, avšak živě karmínově proužkovaná. Na slunci bývají proužky až tmavě červené, souvislé a širší, zdobící neobyčejně plod.

Jemné rzivé lenticelly (tečky) jsou nenápadny a téměř zanikají. Celý povrch plodu, jenž libě voní, jest jako slíva skvostně ojiněn. Dužnina jest jemná, kyprá a šťavnatá, máslově zažloutlá, pod temenem a mnohdy i se stran jemně narůžovělá. Po rozkrojení mírně hnědne. Chuti je libě sladce navinulé, první jakosti.

Čiška pod kalichem bývá trubkovitě protáhlá, nedosahuje však nikdy až k jadřinci. Jaderník je otevřený, zpravidla široce dutoosý. Má pouzdra, podobně jako Řehtáče vůbec, veliká, na stěnách jemně natrhaná s četnými, tmavě hnědými jádry. Svazky cévní obklopují jadřinec baňatou, téměř kruhovitou cibulkou. (Viz obrazy.)

Uzrává počátkem září, za příznivého léta i koncem srpna se objeví první zralé plody, jež přímo se stromu jsou nejkrásnější a nejchutnější. Ponechány po utržení nějakou dobu, trátí záhy krásnou barvu, jež zesmutní do fialova, vůně vyprchá a chut pozbývá lahodnosti. Po 3—4 nedělích kvapem svraskají.

Soudek zlatý je nesporně co do krásy i opravdu dobré chuti stolní jablko prvního řádu. Pro výsadbu ve velkém nelze ho doporučovati; pro ovocnáře-estěty, pro zahrádky i menší sad jest však letním jablkem svérázné krásy a opravdové hodnoty. Odpustíme mu i občasnou malou plodnost, jež ostatně nikdy neklesne tak, aby strom nepřinesl vůbec plodů.

Špatných vlastností, kromě uvedených nectností ve školce, nemá. Strom netrpí chorobami.

Literatura a synonyma. Prvý podrobný popis tohoto jablka uveřejnil p. Říha v XIII. roč. ovocnických Rozhledů, jež rozšířen zde o několik podrobností. V přístupné cizí literatuře není dosud detailně popsáno. V ovocnářských cenících označeno je původním názvem Goldprinz, jež nutno považovati zatím za jediný synonym. V obchodě je neznámo.

V ovocnickém katastru Státního pomologického arboreta je Soudek zlatý označen v jabloních číslem 354.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

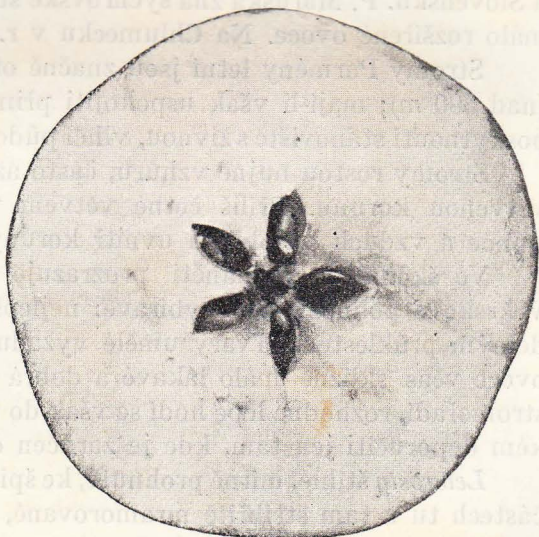
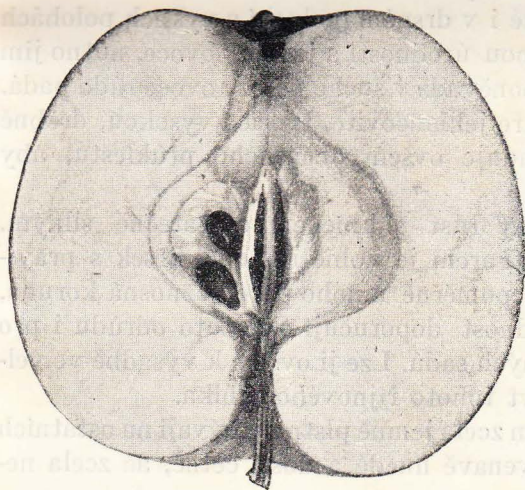
D) JABLKA II.

Čís. 87.

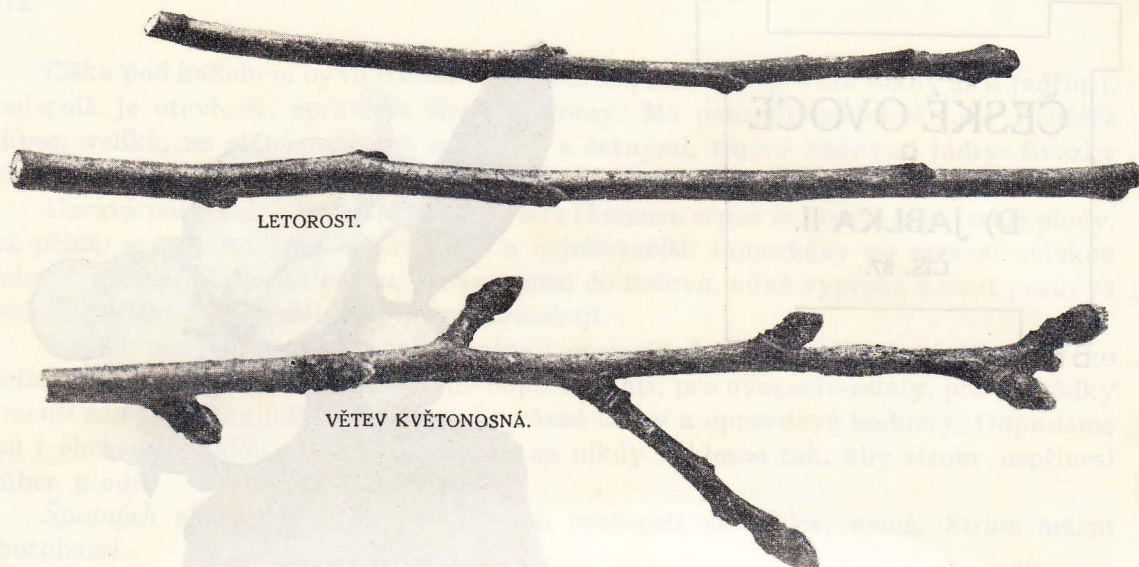

PARMÉNA LETNÍ.

PARMÉNA LETNÁ.
PEARMAIN D'ÉTÉ. — SUMMER PEARMAIN.
SOMMER-PARMÄNE.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

PARMÉNA LETNÍ.

Původ a všeobecné poznámky. Málo je odrůd početně tak skrovně rozšířených a přece v celé střední ovocnářské Evropě dobře známých jako Parména letní. Flotow v prvním svazku „Handbuch der Obstkunde“ řadí tuto odrůdu mezi nejstarší anglická jablka dovolávaje se zprávy Parkinsonovy z r. 1629, kterou uvádí Hogg. Ale p. Thomaier v „Českém Ovoci“ opravil u nás tento názor, poukázav na dílo v Leroyově Pomologii citované, „Herbar or general history of plants“, v němž John Gerard již r. 1597 zmiňuje se o Parméně letní. Jakkoli dosud jablko toto považujeme za produkt anglický, přece jen, zdá se, popsáno bylo po prvé v německém díle „Kräuterbuch“ z r. 1588 pod názvem Platomelum. Ať je původ kterýkoli, staré četné zprávy svědčí jen o tom, že Parména letní jest jablko pozoruhodné a odedávna vážené.

Není pochyby o tom, že i v Československu se dávno pěstuje, málokde však ve větším počtu. Daří se nejen v Čechách, odkud jsou zprávy nejčetnější, ale i na Moravě a Slovensku. P. Maruška zná sychrovské stromy již od r. 1868 a chválí velmi dobré, ale málo rozšířené ovoce. Na Chlumecku v r. 1922 byla odesílána až do Dánska.

Stromy Parmény letní jsou značně otužilé i v drsném podnebí a vyšších polohách (nad 500 m); mají-li však uspokojiti přiměřenou úrodností a jakostí ovoce, nutno jim poskytnouti stanoviště s živnou, vlhčí půdou, poněvadž v suché poloze ovoce rádo padá.

Stromy rostou bujně vzhůru, často až ostře jehlancovitě, tvoříce vysokou, drobně větvenou korunu. Příliš četné větvení vyžaduje ovšem občasného průklestu, aby slunce a vzduch působily i uvnitř koruny.

Ve školkách na pláňeti prozrazuje přímý růst s kmenem dostatečně silným. V krskové podnoži není vybíravé: nejlepším tvarem je volně rostoucí krsek s pravidelným průklestem. Tvary umělé vyžadují nepoměrně mnoho péče. Vznosná koruna, ovoce včas sklizně málo lákavé a dobrá úrodnost doporučují sice tuto odrůdu i pro stromořadí, rozhodně lépe hodí se však do volných sadů. Lze ji ovšem k výsadbě ve velkém doporučiti jen tam, kde je zaručen odbyt tohoto říjnového jablka.

Letorosty štíhlé, mírně prohnuté, ke špičkám zcela jemně plstnaté bývají na ostatních částech tu a tam stříbřitě mramorované, červenavě hnědé a dosti četně, ač zcela nenápadně drobnými tečkami poseté.

PARMÉNA LETNÍ.
PEARMAIN D'ÉTÉ. — SOMMER-PARMÄNE.

Oka krátká a menší jsou široká, spíše přilehlá. Jemnou plstí průsvitá hnědavá barva šupinek. Na dvouletém dřevě jsou průduchové tečky nenápadně vystalé.

Květní pupence jsou podlouhlé, u spodu baňatější, poměrně tupé, lehce plstnaté, že zde rovněž průsvitá červenohnědá barva krycích šupin.

Listy mají dole dlouhé, začervenalé řapíky s úzkými, srpovitě zahnutými palisty; čepele dlouze eliptické až opak vejčité, na rubu téměř lysé, s okrajem jemně i hlouběji zpravidla dvojmo pilovitým; dosahují až přes 100 mm délky při měnlivé šířce. Olistění je řidší. Listy příplodní jsou drobnější.

Květ je velmi hojný, až bohatý. Strom rozkvétá později a celkový vzhled jeho v době květu je narůžovělý. Kalichy mají veliké ušty nazad zahnuté. Plátky korunní tvoří pěknou miskou as 42—46 mm širokou; jsou tupě eliptické, někdy na špičce mírně vykrojené, vně živě stíněné a okraji se tu a tam nepatrně kryjí. Poupata jsou mdle růžově fialová. Z dvaceti tyčinek jen jednotlivé dorůstají úrovní blizen.

Plody na připojeném barevném obraze znázorněné daroval p. Stolín; pocházejí s vysokých kmenů sadu chlumeckého velkostatku a zpodobeny jsou ve tvaru, velikosti i barvě tak věrně, že dalšího popisu téměř netřeba. Vyznačují se vzácnou stejnoměrností a vyrovnaností, což náleží mezi četné přednosti této odrůdy. Měřivají nejčastěji na šíř i výšku kol 70 mm, obvykle jsou poněkud nižší, ač plod činí i tak dojem podlouhlý; vážívají 130—150 g. Nejširší jsou v dolní polovině a ke kalíšku se rychleji zúžují, nabývajíce pravidelného tvaru kuželovitého, často jen zdánlivě protáhlého. S krsku bývají celkem nemnoho větší.

Kalich je zpravidla zavřený, malý, zelenavě hnědošedý; ušty se proti sobě sklánějí a jen špičkami obracejí se zpět. Tkví v neveliké jamce, na okraji mírně zhrbolacené a kol kalíška drobounce žebérkaté. Úbočí jamky bývají zelená. Nenápadná žebra oblost plodu mírně porušují a hranatí. (Viz příčný řez.)

Stopka zdřevnatělá a zahnědlá vystupuje zpravidla poněkud nad úroveň široké stopečné jamky, rovněž obvykle zelenavé a na úbočích jemně paprskovitě porezavělé.

Slupka je hladká až kluzká, dosti lesklá a tuhá, žlutavě zelenavá; na slunci mdle, nejasně, drobně a řidce skořicově hnědě proužkovaná a mezi proužky drobounce nastříkaná. Tu a tam proskočí veselejší karminový proužek. Průduchové tečky poblíže kalicha jsou jemné, kdežto ke stopce bývají větší a rzivé, v žlutém poli až fialově hnědé, v červeném světlošedé a bělavě vroubené, dosti husté. Někde vyskytne se rzivá skvrna. Plod slabě voní.

Dužnina žlutavě zelená až světle žlutavá, zcela jemná, hustá, kyprá, hojně šťavnatá, chuti příjemné, slabě renetově kořeněné a navinule sladké. I v pokročilé zralosti neztrácí valně na chuti, ale dužnina ztrátou vody houbovatí, až posléze moučnatí. Jakosti lze Parménu letní přiřaditi bezmála mezi nejlepší jablka.

Číska mívá tvar různě široké a nestejně protáhlé nálevky.

Jaderník má šterbinovitou osu, do níž se otevírají pouzdra na stěnách vždy natrhaná a obsahující 1 až 3 drobná, hnědá jádra. Svazky cévní kol jadřince tvoří pěknou cibulku.

Plody počínají zrát v druhé polovině září; v říjnu jsou k požívání nejlepší. Jak zřejmo, není to — jak by se zdálo podle jména — ovoce typicky letní. Pro zasilání a prodej čese se 10—14 dní před uzráním; potom snáší dopravu i na delší trati zcela uspokojivě, ač vždy vyžaduje pozorné sklizně a pečlivého balení. Menší omačkaniny nejsou v neurčité barvě valně patrný a dužnina se od nich nekazí.

Uchovány v přiměřené místnosti vydrží plody i přes listopad; ve státní školce v Chlumci n./C. poslední ovoce spotřebováno až o vánocích.

Jak již zmíněno, dobrá tato tržní odrůda má přednosti, jež ji mohou bez obav doporučiti k četnější výsadbě: vzdornost stromu, dobrá, byť ne nejranější plodnost, ovoce chuti i jakosti pozoruhodné a snadno prodejně.

V příznivém, slunném létě nabývá ovoce živější barvy a zvláště příjemné parfumované chuti, že lze je směle přiřaditi k předním podzimním odrůdám stolním.

Hodí se dobře i na přípravu marmelády.

Špatné vlastnosti. Stromy se úrodností vyčerpávají a někde poměrně brzy hynou.

Literatura a synonyma. Obé přechetné. České popisy: Moravské Ovoce č. 5 a Thomayer „České Ovoce“ č. 26., Burket: Jabloň II., str. 62, pod názvem „Parmice letní“.

Cizí: (Chronologický pořad.) Tabernaemontanus: „Kräuterbuch“ 1588 na str. 2004 č. 15. — Platomelum, John Gérard: „The Herbar or general history of plants“ 1597 č. 5. — Summer Pearmain, De La Quintynie: „Instruction pour les jardins fruitiers et potagers“ 1690, str. 389, 392. — Drue Permein, Manger: „Systematische Pomologie“ 1780, I. díl str. 72. — Drue Permein, Knoop: „Pomologie“ (němec. vydání) 1760, str. 4. a 59. — Peppin-Parmain d'Été, Société économique de Berne: „Traité des arbres fruitiers“ 1768, svazek II., str. 100. — Pomme Poire d'Été (ač hrušku toto jablko ničím vlastně nepřipomíná), Mayer: „Pomona franconica“ 1776, svazek III., str. 111. — Pearmain d'automne, Diel: „Kernobstsorten“ 1804, svazek IV., str. 129. — Drue Summer Pearmain a Gestreifte Sommer-Parmaine se synonymy, uvedenými u Dochnalla, Christ: „Vollständige Pomologie“ č. 207. — Sommer-Parmäne, George Lindley „Guide to the orchard and kitchen garden“ 1831, č. 64 na str. 34. — Royal parmain d'été, Dittrich: „System. Handbuch“ 1839. — Gestreifte Sommer Parmaine, Thomson: „Catalogue of fruits cultivated in the garden of the horticult. society of London“ 1842 č. 531. — American Pearmain a Autumn Pearmain, Dochnahl: „Systematische Beschreibung aller Apfelsorten“ č. 653 a č. 748. — Gestreifte Sommerparmäne se synonymy: Pr. flammea, Sommerrenette, Geflammtter Butterapfel, Butterapfel, Englische Sommerparmäne, P. aestivalis, Zomer-Parmain, Herbst-Parmain a řadou názvů pochybných; André Leroy: „Dictionnaire de pomologie“ 1873 IV. díl č. 323. — Pomme Pearmain d'été, Robert Hogg: „The fruit manual“ z r. 1866 a 1875 i ostat. vydáních. — Summer Pearmain a Autumn Pearmain, Flotow: „Illustriertes Handbuch der Obstkunde“ 1875, I. díl č. 140, O. Thomas: „Guide pratique“ na str. 122 — Parmain d'été, Engelbrecht: „Deutschland's Apfelsorten 1899 č. 455, Stoll: „Oesterreichisch-ungarische Pomologie“ — Nyari Parmen, Parmäne d'estate, Fr. Lucas: „Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel 1912 č. 11, Löschnig—Müller: „Empfehlenswerte Obstsorten“ I. díl č. 30. s pěkným obrazem, „Deutsche Obstbauzeitung“ 1906 str. 193 i jinde, „Catalogue descriptif des fruits adoptés par le Congrès pomologique“ 1906 str. 543 — Pearmain d'automne atd. „Pomologische Monatshefte“ činí zmínky od 1. ročníku.

Další synonyma: Englische Birnrenette, Pearmain rayé d'été, Schleswiger Erdbeerapfel, Judenhaut, Judenreinette, Kaiserlicher Tafelapfel, Peppeling Pearmain, Schmidtberger's geflammtter Butterapfel, Strié d'été, Roter Wiener Sommer-Apfel, Vater-Apfel a Royal Pearmain, Loan's Pearmain a mnohá jiná, většinou nesprávná.]

V trojském katalogu jest označena č. 632 a vřazena k odrůdám výborným. V rukopisech Durchánkových i Procheových je rovněž příznivě posuzována.

V seznamu jabloní Stát. pomologického arboreta má č. 174.

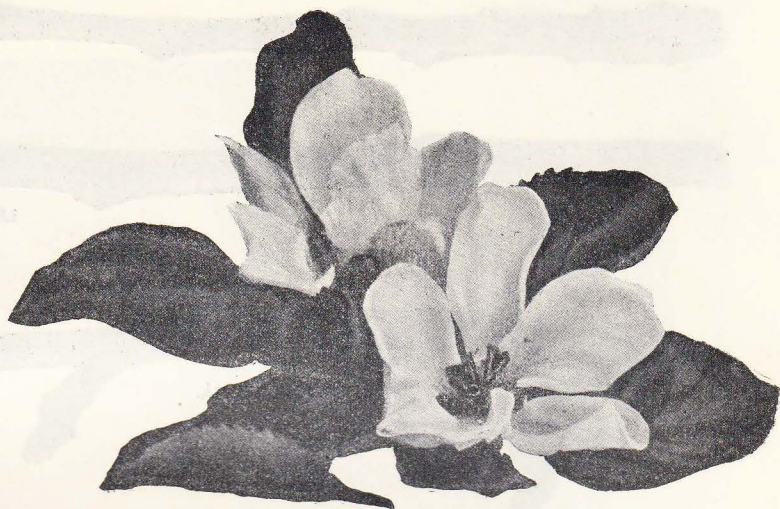

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

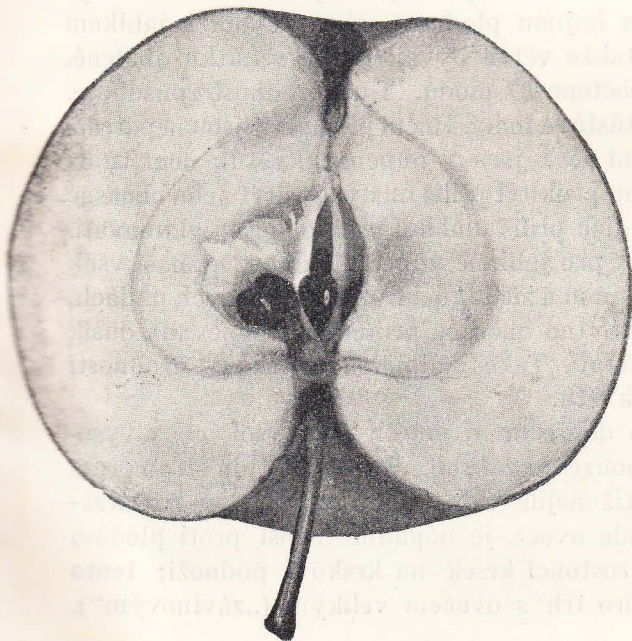
D) JABLKA II.

Čís. 88.

FROGMORSKÉ.

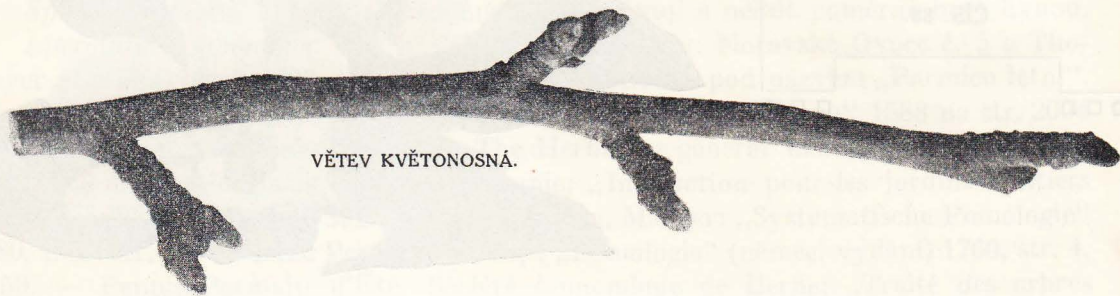
FROGMORE PROLIFIC. — FERTILE DE FROGMORE.
FRUCHTBARER AUS FROGMORE.

LETOROST.

VĚTEV KVĚTONOSNÁ.

FROGMORSKÉ.

Původ a všeobecné poznámky. Frogmorské jablko je z oněch málo odrůd, které lze opravdu svědomitě doporučit pro malé a nejmenší zahrádky, jak pěkně v r. 1914 odůvodnil p. Řiha v *Ovocnických Rozhledech*. Kdo má v zahrádkách u domku místo pro 2—3 krsky, žádá zajisté, aby klidil pokud možno nejvíce pěkných a velikých plodů — na chut se ovšem při tom nesmějí klásti vysoké požadavky.

Odrůdy takové poskytla hlavně Anglie; nevyrovňávají se krásou četným našim odrūdám, překonávají je však zejména ve vlastnostech hospodářské užitnosti.

To platí i o Frogmorském, jež vypěstil p. Ingram, ředitel královských zahrad ve Frogmore u Windsoru v Anglii.

Odrůda tato má veškeré dobré vlastnosti, které vyžadujeme pro malé zahrádky: sporý vzrůst, ranou, pravidelnou, stálou a hojnou plodnost, čímž závodí s jablkem Královniným. Plodí v celých chomáčích, takže větve bývají plody vsutku obalené. Na malé větvi v prvním roce plodnosti napočteno 37 plodů. Tato úrodnost způsobuje, že strom omezuje vzrůst na nejmenší míru a zůstává malý. Roční přírůstky jsou nepatrné. Mnohé vegetativní pupence — oka — mění se z jara v pupence květní; není tudíž vlastně vůbec co řezati a řez nutno omeziti na průklest příliš hustých větví nebo občasné zmlazení. Nadbytečné květní pupence, je-li jich příliš mnoho, možno spíše vylamovati.

Strom spokojí se klidně s každou půdou pro jabloně vůbec vhodnou, nesnáší však polohy příliš suché — plody se totiž málo vyvinou a zůstanou drobné. V chudých půdách, má-li se nesmírná plodnost uchovati, je nezbytno občasné přihnojení, poněvadž dusík i minerální látky se z půdy příliš vyčerpávají. Také nadmořská výška v úrodnosti valně nerozhoduje — proč, povíme si při květu.

Frogmorské jablko lze pěstovati zcela dobře na stromech polovysokých a vysokých, ale v tomto tvaru lze je doporučit pouze do zahrad, nikoli však do stromořadí podél cest nebo polních sadů. Koruna totiž nejde vzhůru, nízko větvemi rozklesávají. Vysokokmeny jsou hojně plodné, ale ovoce je nápadně menší proti plodům s krsků. Nejvhodnějším tvarem je volně rostoucí krsek na krskové podnoži; tento tvar lze doporučit každému, kdo počítá pro trh s ovocem velkým („závinovým“), aniž hledí na jakost.

FROGMORSKÉ.

FROGMORE PROLIFIC. — FERTILE DE FROGMORE. — FRUCHTBARER AUS FROGMORE.

Prizpůsobuje se hravě i tvarům uměle vedeným a plodí hojně i na nejmenších stromcích.

Po vysazení rostou stromy velice bujně, ale jakmile počnou ploditi, růst se postupně mírní, takže letorosty, zprvu dlouhé a silné, narůstají později zcela krátké.

Stromy rostou zdravě a vzdorují choroboplodným houbám.

Ledorosty jsou rovné, fialově nahnědlé, na jedné straně bývají pokryty stříbřitým závojem a hojně tečkovány vyvstálými, podélnými průduchy.

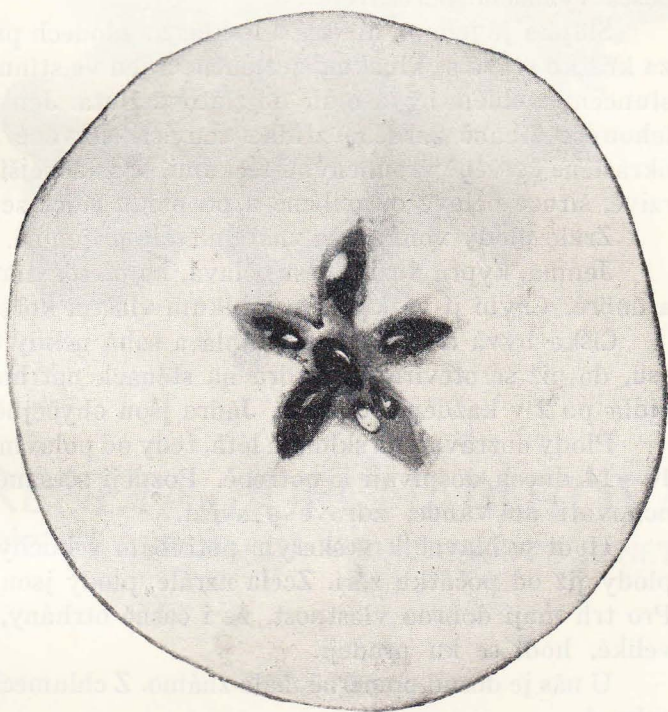
Hustě se střídající oka jsou většinou zcela malá, úplně přilehlá, jiná však daleko větší, delší a ne tak přitisklá; ta se měnívají ještě téhož roku v pupence květní. Jsou červenavě hnědě šupinatá a plstnatá a nasedají na patkách oka poněkud převyšující. Žebérka jsou vyniklá a dobře znatelná. Květní pupeny jsou veliké a bělavě plstnaté.

Listy. Olistění je velmi husté, listy lesklé a hladké, poněkud kožovité, vespod lysé, jen na nervatuře lehce ochmýřené. Čepel dosahuje až 15 cm délky a je přes 7 cm široká, nestálého tvaru; přechází od úzce protáhlých do široce eliptických. Okraje jsou poměrně jemně pilovité. Řapík jest plstnatý a u báze vždy karminově červený, ač nervatura je zelená. Palísky jsou drobné, čárkovitě kopinaté a bývají mírně zahnuté, barvy zpravidla světleji zelené než čepel listu.

Květy se záhy rozvíjejí — v prvé dny jabloňového květu. Červená poupata — při pokročilém olistění — odrážejí se velmi

živě od svěží zeleni. Strom před rozpuštěm a prvé dny květu působí malebným a veselým dojmem. Ušty kališní jsou velmi protáhlé a špičaté. Korunka o 44—50 mm v průměru tvořena je z plátků zprvu miskovitých, později vlnitě zprohýbaných, jež se okraji mírně přesahují. Tyčinek je dvacet; převyšují značně délku čnělek. Mladé prašníky jsou veliké a barvy sytější maslově žluté. Opylení je dokonalé a zúrodnění neselže ani za mrazíků, poněvadž doba květu trvá 10—14 dní a nezmrznou tudíž nikdy všechny květy. Zde třeba hledati důležitý důvod stálé plodnosti i v chladných polohách.

Plody. Na barevné příloze znázorněny dva prvé plody, jež vyrostly na mladém vysokokmeni ve státní ovocné škole v Chlumci n. Cidl. Jsou velmi intenzivně zbarvené, jak bývají jen ojediněle, ba vzácně, a to pouze jablka slunci vystavená v letech zvláště příznivých (1922). Velikost i tvar značně se různí. Veliké plody bývají zploštělé, vždy mnohem širší než vyšší, as v poměru 8 : 6. U stopky jsou velmi široké, kdežto temeno bývá pěkně zaoblené. Největší plod s krsku r. 1922 vážil 228 g; po včasné probírce plodů dorostou ponechaná jablka až na čtvrt kilogramu váhy. Rostouce v chomáčích, tísni se a málo vybarvují. Plody se stromů vysokých, na pláňti

šlechtěných, bývají o více než polovinu lehčí a váživají pouze kol 100 g. Jsou k temeni protáhlejší a tudíž poměrně vyšší, kulovitější proti plodům velikým.

V široké, ale nehluboké jamce tkví polootevřený kalich. Ušty jsou úzké, zelenošedě zbarvené a u spodu se nedotýkají. Zaschlé špičky ohýbají se nazad. Žebérka, vznikající v kališní jamce, šíří se zcela ploše přes celý plod, čínice jej velmi mírně, často jen na omak, zhranatělým; mizejí až v jamce stopečné. Plody jsou zpravidla značně nesouměrné.

Stopka bývá velmi nestejně dlouhá. U velikých plodů je zcela krátká a silná, sotva úrovní jamky dosahující; malé plody mají však stopku až velmi dlouhou a tenkou, zdřevnatělou, zelenavou a hnědavou. Ční z jamky široké a hluboké, zelené a paprskovitě, často význačně porezavělé.

Slupka je jemná, hladká a lesklá, na plodech právě utržených zelenavá. Po očesání za krátko stává se kluzkou, zežloutne a jen ve stínu zelenavě prokvétá, kdežto na líčku sluncem ožehlém bývá mdle do zlatova žlutá. Jen plody plně sluncem ozařované jsou lehounce žíhaně zardělé, zřídka souvisle červené (viz přílohu); obyčejně bývají jen okrášlené červeně vroubenými tečkami. Význačnější, větší průduchové tečky jsou světle rzivé, široce bělavě ovroubené a po plodu řídce se rozptylují.

Zralé plody voní sotva znatelně, ale příjemně.

Jemná, kyprá dužina jest bělavá, hojně šťavnatá, chuti nasládlé, lahodně navinulé a dobré. Chybí jí však našim jablkům vlastní kořenitá chut.

Číška bývá trubkovitě protáhlá a sahá někdy téměř až k jadřinci, jenž má dutou osu, do níž se otevírají pouzdra na stěnách natrhaná. Obsahují hojnost jader, zpravidla po 2 v každém pouzdru. Jádra jsou obyčejně hnědá a dobře vyvinutá.

Plody dozrávají na sklonku léta, tedy od poloviny září. Lze je postupně probírat; po 10—14 dnech dospívají k potřebě. Později sčesané ovoce v příhodném uložení dá se uchovati do vánoc, zdravé a svěží.

Hodí se hlavně k veškerým potřebám v kuchyni, ke kterémuž účelu probírají se plody již od počátku září. Zcela uzralé plody jsou i pro stůl lahodné a zcela chutné. Pro trh mají dobrou vlastnost, že i časné othány, nevadnou; jsouce úhledné a dosti velké, hodí se ku prodeji.

U nás je dosud poměrně málo známo. Z chlumeckých školek bylo šířeno do menších zahrad.

Špatné vlastnosti. Nejsou dosud známy.

Literatura a synonyma. Podrobný popis, jehož doplněný otisk zde předveden, s pěkným obrazem uveřejnil p. Říha v Ovocnických Rozhledech, roč. V., str. 49, pod názvem Frogmorské jablko; v Hoggově díle The Fruit Manual z r. 1875 na str. 56 nazváno Frogmore prolific; Thomas v soupise „Guide pratique“ jmenuje je Fertile de Frogmore. V německé literatuře popsáno v Laueho doplňku „Illustr. Handbuch der Obstkunde“ č. 728, v „Pomologische Monatshefte“ roč. 1889 „Deutschland's Apfelsorten“ č. 397, a v „Praktischer Ratgeber“ 1897 pod souhlasným názvem Fruchtbare von Frogmore.

V katastru jabloní Stát. pomologického arboreta je Frogmorské označeno č. 133.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

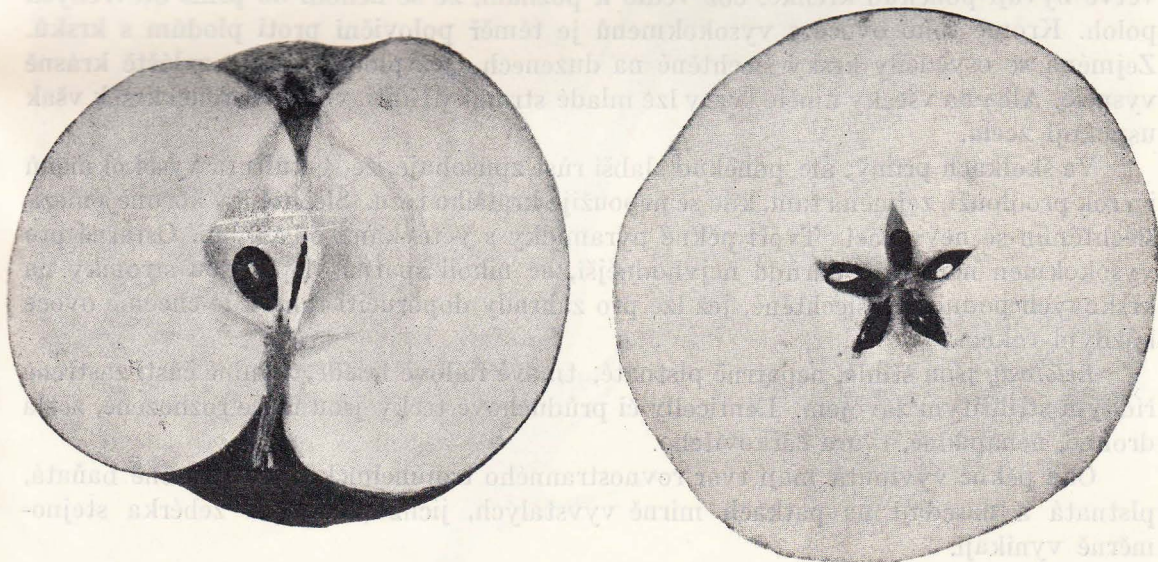
Dr. Ing. KAREL KAMENICKÝ:

D) JABLKA II.

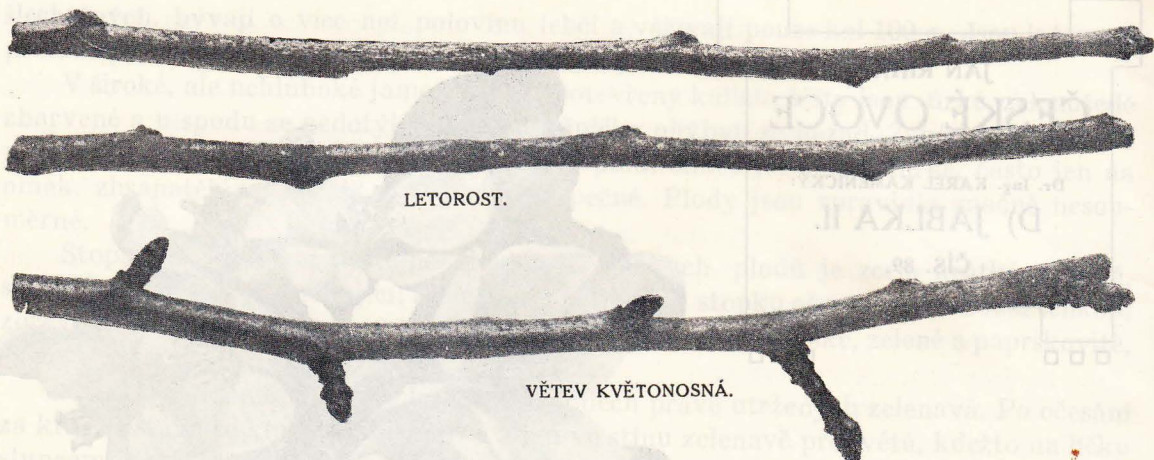
Čís. 89.

RENETA BURCHARDTOVA.
REINETTE BURCHARDT. — BURCHARDT'S RENETTE

RENETA BURCHARDTOVA.

Původ a všeobecná charakteristika. Jablko toto je původu ruského. Vypěstil je z jádra v polovici minulého století p. Hartwiss, ředitel carských zahrad, v Nikitě na Krymu v Rusku a nazval je ku počtě známého německého pomologa Burchardta v Landsberku nad Vartou v Brandeburku (Prusko) Burchardtovou reneta. Nová tato reneta rychle se rozšířila po ovocnické Evropě. Již r. 1859 zasílá ji p. Oberdieck do Angeru, p. Leroyovi. V Rusku se pěstuje poměrně málo, v Německu hojněji a ani u nás není neznáma. Ve Francii, zdá se, není dnes tak vážena, jak bývala, ač se s ní shledáme velmi často.

Novinka tato získala si pozornost zcela právem. Stromy dařily se v každé, jen poněkud vhodné půdě, těžší i lehčí; rostly zdravě, byť poněkud zdržlivě a tvořily korunu pěkně jehlancovitou. Uvážíme-li, že strom není choulostivý ani v době květu, že plodí velmi záhy, každým rokem a hojně, namnoze již ve školkách, pochopíme snadno oblibu, již si tato reneta dobyla takřka v několika letech. Ve vlhkých půdách plody bývají drobnější a rády pukají. Hojná úrodnost způsobuje slabší vzrůst, kromě toho větve bývají poněkud křehké, což vedlo k poznání, že se nehodí do příliš otevřených poloh. Kromě toho ovoce s vysokokmenů je téměř poloviční proti plodům s krsků. Zejména se osvědčily krsky šlechtěné na duzenech, jež plodily ovoce zvláště krásně vyspělé. Ale i na všechny umělé tvary lze mladé stromky řídit, volně rostoucí krsek však uspokojí zcela.

Ve školkách přímý, ale poněkud slabší růst způsobuje, že se kultura vysokokmenů i o rok prodlouží, zejména tam, kde se nepoužije kratšího řezu. Šlechtění v koruně s mezišlechtěním se nevyplácí. Tvoří pěkné pyramidky s větvkami odstálými. Ostatně pro vysokokmen není tato odrůda nejvhodnější, ač nikoli špatná, lepší jsou stromky na krskových podnožích šlechtěné, jež lze pro zahrady doporučit tam, kde chceme ovoce každým rokem.

Letorosty jsou štíhlé, nepatrně plstnaté, tmavě fialově hnědé, z valné části zastřené řídkým stříbřitým závojem. Lenticelly či průduchové tečky jsou řídké rozhozené, zcela drobné, nenápadné, tvaru čárkovitého.

Oka pěkně vyvinutá mají tvar rovnostranného trojúhelníčka; jsou značně baňatá, plstnatá a nasedají na patkách mírně vyvstalých, jichž všecka tři žebérka stejnoměrně vynikají.

RENETA BURCHARDOVA.
REINETTE BURCHARDT. — BURCHARDT'S RENETTE.